

XXV.
Eötvös Konferencia
2024. május 3 - 4.

Programfüzet

ELTE

EÖTVÖS JÓZSEF
COLLEGIUM

Időrend

Péntek

8:45	Megnyitó					
Előadások I.						
9:00–10:30	Középkori magyar történelem	Spanyol film és irodalom	Fogyasztói magatartás és gazdaságpolitika	Földrajz	A modernség irodalma	Pedagógia
10:30	Kávészünet					
11:00	Plenáris					
12:00	Ebédszünet					
Előadások II.						
13:00–15:00	Jelenkori magyar és egyetemes történelem	Esz­tétika és művésztörténet	Kémia I.	Reprezentáció esettanulmányokon keresztül	Világirodalom	
15:00	Poszterbemutató					
15:30	Kávészünet					
Előadások III.						
16:15–18:45	Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem	Filozófia	Etológia és ökológia	A nemzetközi politika vízein – elméletben és gyakorlatban	Összehasonlító irodalomtudomány I.	Nyelvtudomány

Szombat

Előadások IV.						
9:00–10:30	Pszichológia	Posztmodern irodalom	Pénzügy és menedzsment	Antropológus a terepen	Molekuláris biológia és bioinformatika	
10:30	Kávészünet					
11:00	Plenáris					
12:00	Ebédszünet					
Előadások V.						
13:00–14:30	Informatika	Kortárs irodalom	Közel-és távol-keleti művelődéstörténet	Matematika és fizika	Sejt- és neurobiológia	
14:30	Poszterbemutató					
15:00	Kávészünet					
Előadások VI.						
15:45–17:45	Földtudomány	Összehasonlító irodalomtudomány II.	Távol-keleti kultúrtörténet	Kémia II.		

XXV.
Eötvös Konferencia
2024. május 3 - 4.

Tartalomjegyzék

<i>Péntek</i>	4. oldal
<i>Előadások I. (9:00 – 10:30)</i>	4. oldal
<i>Előadások II. (13:00 – 15:00)</i>	6. oldal
<i>Előadások III. (16:15 – 18:45)</i>	8. oldal
<i>Szombat</i>	11. oldal
<i>Előadások IV. (9:00 – 10:30)</i>	11. oldal
<i>Előadások V. (13:00 – 15:00)</i>	13. oldal
<i>Előadások VI. (15:45 – 17:45)</i>	15. oldal
<i>Poszterek</i>	17. oldal
<i>Absztraktfüzet</i>	18. oldal

Főszervező: Cziráki Kamilla

A programfüzetet készítette: Nagy Bence, Cziráki Kamilla, Blaskovics Ákos

Borító- és logóterv: Nagy Bence, Palasics Bence

Honlap: Csimma Viktor

Köszönetünket fejezzük ki minden segítőnknek és jelentkezőnknek, továbbá minden meghívott előadónak, szekcióvezetőnek és szekciófelelősnek!

Szekciók részletes programjai

Péntek

8:45 – Megnyitó

◆ Történelem I. – Középkori magyar történelem (9:00 – 10:30)

Szekcióvezető: Rudolf Veronika

- 9:00-9:30: **Filó Luca Gabriella:** A dömösi prépostság kőfaragványai
- 9:30-10:00: **Kiss-Komjáthy Andor:** A Gutkeled nemzetség címere az Árpádok és Anjouk alatt
- 10:00-10:30: **Újhelyi János Ábel:** Hunyadi Mátyás 1474-es sziléziai hadjárata

◆ Spanyol film és irodalom (9:00 – 10:30)

Szekcióvezető: Báder Petra

- 9:00-9:30: **Rigó Melani:** Végítéletet hozó természet: a víz motívuma Antonio Machado "La tierra de Alvar González" című románcában
- 9:30-10:00: **Horváth Levente:** Kapcsolódási pontok Miguel de Unamuno irodalom- és történelemszemlélete között
- 10:00-10:30: **Babják Sára:** José Luis Torrente: Hős vagy antihős?

◆ Gazdaságtudomány I. – Fogyasztói magatartás és gazdaságpolitika (9:00 – 10:20)

Szekcióvezető: Zemplén Gábor

- 9:00-9:20: **Fata Flóra:** Élelmiszerhulladék kibocsátás és annak megoldási lehetőségei globális és lokális szinten
- 9:20-9:40: **Balogh Szabolcs Roland:** Megosztáson alapuló fogyasztás motiváló és gátló tényezői

- 9:40-10:00: **Zarándok Zília Napsugár:** Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés
- 10:00-10:20: **Lukács Domokos:** A pszichés nyomásgyakorlással való visszaélés joggyakorlata és szabályozási lehetőségei

◆ **Földrajz és földtudomány I. – Földrajz (9:00 - 10:00)**

Szekcióvezető: Győri Róbert

- 9:00-9:20: **Nagy András Domonkos:** Az energiaárak növekedésének hatása Bükkszentkereszt háztartásainak fűtési energiafelhasználására
- 9:20-9:40: **Iván Levente Botond:** Magashegyi turistaútvonalak GIS alapú kockázatelemzése
- 9:40-10:00: **Hosszú Kristóf:** Kaukázusi különleges igazgatású területek etnikai földrajza

◆ **Irodalom I. – A modernség irodalma (9:00 - 10:30)**

Szekcióvezető: Szénási Zoltán

- 9:00-9:30: **Sebők Liliána Hajnalka:** Életünk hazugságai a színpadon- Ibsennél és napjainkban
- 9:30-10:00: **Vojtek Lili:** Női szerepek a XX. századi gyermekirodalomban
- 10:00-10:30: **Bersán Bernadett Andrea:** Modernségképek és kanonizációs tendenciák a Nyugat, az Élet és az Új Idők 1909-es évfolyamában

◆ **Pedagógia (9:00 - 10:40)**

Szekcióvezető: Lázár Ildikó

- 9:00-9:20: **Heinczinger Márton György:** Milyen kihívásokat és lehetőségeket rejt az inkluzív kommunikáció a francia mint idegen nyelv oktatásában?
- 9:20-9:40: **Németh Kristóf:** Szókincs bővítés a videójátékok segítségével
- 9:40-10:00: **Sasvári Angelika:** A két féltékés idegennyelvtanulás megvalósulásának vizsgálata az iskolai nyelvoktatásban
- 10:00-10:20: **Farkas Fanni Regina:** Augmented reality könyvek magyar közgyűjteményekben

10:20-10:40: **Rémai Martin:** A globális kompetenciák fejlesztésének lehetőségei az angol nyelvórákon

10:30 - 11:00 – Kávészünet

11:00 - 12:00 – Plenáris I:

Túry Ferenc:

Evészavarok és testképzavarok a 21. században

12:00 - 13:00 – Ebédszünet

◆ **Történelem II. – Jelenkori magyar és egyetemes történelem**
(13:00 - 15:00)

Szekcióvezető: Szeibert-Erdős András

13:00-13:30: **Szász Eszter Sára:** Jazz: kulturális és polgárjogi metamorfózis az amerikai társadalomban

13:30-14:00: **Fenyvesi Balázs:** Ünnepek, kiűzetés és a miniszter halála. A magyar „spanyolosok” emlékezetének alakváltozásai a korszak országos politikai sajtójában (1945 –1956)

14:00-14:30: **Szénási Dorottya Anna:** Az 1970-es évek irodalompolitikai kötéshúzása és az 1976-os Kritika-ügy

14:30-15:00: **Fiser Bence:** „Nyina Andrejevna nem engedhet az elveiből” – egy politikai botrány szerepe és jelentősége a Gorbacsov-korszakban

◆ **Esztétika és művészettörténet (13:00 - 14:30)**

Szekcióvezető: Darida Veronika

13:00-13:30: **Németh Zsófia:** Dialektikus kép és a montázs mint módszer Walter Benjaminnál

13:30-14:00: **Biró Botond:** A montázs politikai-esztétikai aspektusai Radu Jude filmjeiben

14:00-14:30: **Polonyi Kincső Bodza:** Hatalmi reprezentáció a gubbiói Palazzo Ducalében

◆ Kémia I. (13:00 - 14:20)

Szekcióvezető: Kóczán György

- 13:00-13:20: **Bodnár Emma:** Hidrofluorolefin alapú óniumsók szintézise
- 13:20-13:40: **Németh Dávid Dorián:** Ditiénil-arén fotokapcsolók térállásának vizsgálata különböző szilárd fázisokban
- 13:40-14:00: **Tóth Gergely:** Biológiailag aktív kannabigerol származékok előállítása Mannich-típusú reakcióval
- 14:00-14:20: **Csizár Milán:** Potenciálisan transzglikoziláz-inhibitor hatással rendelkező lipid-II származékok szintézise

◆ Társadalomtudomány I. – Reprezentáció esettanulmányokon keresztül (13:00 - 15:00)

- 13:00-13:30: **Bognár Bálint György:** Hogyan kommunikál a dragkultúra?
- 13:30-14:00: **Fetter Dóra Eszter:** Bántalmazással kapcsolatos esetek érintettjeinek médiareprezentációja a magyar úszósportban
- 14:00-14:30: **Csapó Áron Sebestyén:** Nem-helyek a szimulációs filmek városaiban
- 14:30-15:00: **Szalay Sára:** A civil szervezetek szerepe a menekültek integrációjában -megoldás Németország társadalmi problémájára?

◆ Irodalom II. – Világirodalom (13:00 - 14:30)

Szekcióvezető: Eisemann György

- 13:00-13:30: **Kőhegyi András:** Tér tapasztalat Jaan Kross Négy monológ Szent György ürügyén című művében
- 13:30-14:00: **Forgács Katalin:** Ikermotívum a drámatörténetben
- 14:00-14:30: **Tüzes Johanna Róza:** Froidmont-i Tamás: Jeruzsálemi Margit utazása és megpróbáltatásai

15:00 - 15:30 – Poszterbemutató

15:30 - 16:15 – Kávészünet

◆ Történelem III. – Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem (16:15 - 18:45)

Szekcióvezető: Sinka Viktor

- 16:15-16:45: **Bognár Katica:** A brunswick, utazáshoz öltözve a 18. században
- 16:45-17:15: **László István:** A kettős adóztatás terhei az öcsödi jobbágyok panaszleveleinek tükrében
- 17:15-17:45: **Matolcsi Péter:** Thököly Imre hatalmának csúcsa: Az 1682. év második fele
- 17:45-18:15: **Éliás János:** „Kik az Ánglus Doctor Jenner Úr fel-találása szerint bé-oltattak” – Tiszaföldvári lelkészek szerepe a himlőjárvány elleni védekezésben 1802-től 1845-ig
- 18:15-18:45: **Szmodis Borbála:** Anyakönyvek történeti demográfiai vizsgálata a szomodói házasságok példáján keresztül (1787-1895)

◆ Filozófia (16:15 - 18:45)

Szekcióvezető: Szántó Rita

- 16:15-16:45: **Héthelyi Máté:** Phronészisz és Empeiria
- 16:45-17:15: **Ilyés Zalán-György:** Gondolatok az arisztotelészi barátság-konceptió jelentőségéről a kortárs politikai gondolkodásban
- 17:15-17:45: **Albel Daniella:** Ki az az én, akihez hű lehetnék? Filozófiai identitás-konceptiók patológikus esetekben
- 17:45-18:15: **Törő Zita:** Elidegenedés kívül és belül Rachel Jaeggi munkája nyomán - hogyan hat a honnethi elismerés-elmélet a Self-re
- 18:15-18:45: **Hubert Henrik:** Korai Foucault és a strukturalizmus kapcsolata

◆ Biológia I. – Etológia és ökológia (16:15 - 17:55)

Szekcióvezető: Tóth Balázs

- 16:15-16:35: **Lugosi Csenge Anna:** Szelektív figyelem – az embertől független munkára szelektált kutya fajták előnyben vannak, ha fajtársuktól kell tanulniuk

- 16:35-16:55: **Dobos Petra:** Hozzám szóltál? A funkcionális fajtaszelekció döntő hatással lehetett a kutyák emberi beszédre való érzékenységére
- 16:55-17:15: **Berényi Dániel András:** Csak plusz egy inváziós faj, vagy az Apokalipszis ötödik lovasa? A vörös mocsárrák (*Procambarus clarkii*) helyzete Magyarországon
- 17:15-17:35: **Vig Eszter Aletta:** A széncinege (*Parus major*) emberekkel szembeni kockázatvállaló viselkedésének genetikai háttere
- 17:35-17:55: **Franyó Szonja:** A márványrák (*Procambarus virginalis*) biológiája és ökológiai hatása magyarországi élőhelyeien

◆ Társadalomtudomány II. – A nemzetközi politika vizein – elméletben és gyakorlatban (16:15 – 18:45)

Szekcióvezető: Papp Zsanett

- 16:15-16:45: **Jeso Eszter:** A magyar pártok szereplése a 2023. évi szlovákiai parlamenti választásokon a helyi online sajtó anyagai alapján
- 16:45-17:15: **Németh Lídia Sára:** Charles Maurras demokráciakoncepciója a *Mes idées politiques* című művében
- 17:15-17:45: **Kopunovic Dávid:** A politikai impotencia fogalmi rekonstrukciója
- 17:45-18:15: **Papp Mátyás:** A 2022-es és 2023-as parlamentáris választások lengyel, magyar és szlovák populista kampányai
- 18:15-18:45: **Stark Mária Ilona:** „Diplomáciai innováció”? Az ENSZ Nyílt Munkacsoport (2012-14) sikerének folyamatanalízise

◆ Összehasonlító irodalomtudomány I. (16:15 – 17:45)

Szekcióvezető: Lénárt Tamás

- 16:15-16:45: **Neufeld Virág:** Sofi Oksanen: *Baby Jane* és Robert Alderich: *Mi történt Baby Jane-nel?* művek összehasonlítása a kapcsolatfüggőség és az értelmezési lehetőségek mentén
- 16:45-17:15: **Rottler Lili:** Egy új értelmezés lehetőségei – Jelinek (1983) & Haneke (2001) *A zongoratanárnő*
- 17:15-17:45: **Hegedüs Ferenc:** *Hamlet farkasbőrben* – a pszichoanalitikus Hamlet-interpretációk leképeződése *Az északi* (Eggers, 2022) című filmben

◆ Nyelvtudomány (16:15 - 19:15)

Szekcióvezető: Bajzát Tímea

- 16:15-16:45: **Süle Dóra:** Kognitív metaforák használata az evészavarok kezelésében
- 16:45-17:15: **Borissza Emese:** Egynyelvű diplomás cigány munkavállalók társadalmi mobilitása és identitásgyakorlataik összefüggései
- 17:15-17:45: **Árva Kata Emese:** Színjelentés az alapszínneveken túl- A korall, krém, ciklámen, türkiz, króm kognitív nyelvészeti vizsgálata
- 17:45-18:15: **Blaskovics Ákos:** Koronális komplex kódára végződő kölcsönszavak tárgyesetének ingadozása
- 18:15-18:45: **Seres Gréta:** A kreol és a francia nyelv együttélése Réunion szigetén: szociolingvisztikai vizsgálat
- 18:45-19:15: **Erdei Judit:** Francia prepozíciók kívülről-belülről: a dans és az hors de elemzése kognitív nyelvészeti szempontból

Szombat

◆ Pszichológia (8:30 - 10:10)

Szekcióvezető: Halmos Alexandra Anna

- 8:30-8:50: **Dr. Ondrejcsák Eszter:** A poszttraumás stressz zavar megjelenítése irodalmi alkotásokban (Móricz Zsigmond: Szegény emberek)
- 8:50-9:10: **Bede Melinda:** Lakóhelyi társas körülmények szerepe az időskor szubjektív megélésében
- 9:10-9:30: **Kozma Eszter:** Csak bizonyos helyzetekben vagyok önző, avagy az állapotnárcizmus vizsgálata ego-threat helyzetekben
- 9:30-9:50: **Szeszák Nóra:** A koragyermekkori tapasztalatok és az érzelemfelismerés kapcsolatai
- 9:50-10:10: **Sándor Anna Viola:** A fiziológiai arousal hatása a nyelvi kifejezésre

◆ Irodalom IV. – Posztmodern irodalom (8:30 - 10:30)

Szekcióvezető: Kulcsár-Szabó Zoltán

- 8:30-9:00: **Tarnai Csillag:** Ottlik Géza Buda című regénye a „prózaforodulat” ellenkulturális jellegének tükrében
- 9:00-9:30: **János Tamás:** Mészöly Miklós: a közösség, végesség és kitettség ökológiája
- 9:30-10:00: **Pap Rebeka:** Természetes élmény és kulturális keret - Sportesztétika, jelenlét és női elbeszélés Mészöly Miklós Az atléta halála című regényében
- 10:00-10:30: **Pótor Balázs:** Bibliai intertextusok és a parabolisztikusság mintázatai Sánta Ferenc: Az ötödik pecsét című regényébe

◆ Gazdaságtudomány II. – Pénzügy és menedzsment (8:30 - 9:30)

Szekcióvezető: Bondici László

- 8:30–8:50: **Dragonya Gábor Zsolt:** Szállítmányozással foglalkozó vállalatok nem pénzügyi beszámolóinak elemzése
- 8:50–9:10: **Espán Márton:** Részvényárfolyam előrejelzési módszerek
- 9:10–9:30: **Kelemen Lajos:** A Bitcoin tranzakciók eloszlása és skálázódása

◆ Társadalomtudomány III. – Antropológus a terepen (8:30 - 10:30)

Szekcióvezető: Kökény Martina

- 8:30–9:00: **Főglein Liza Kató:** Szekszárd jó hely? A város a Szekszárdon tanuló középiskolások szemével
- 9:00–9:30: **Szabó Cintia:** Múlt és jelen között: A holokauszt transzgenerációs emlékezete
- 9:30–10:00: **Jánosi Kincső:** Kicsiben élni: utak a közösség és a fenntarthatóság felé
- 10:00–10:30: **Szabó Sára:** Koragyerekkori intézményes gondoskodás egy Nógrád megyei kistelepülésen

◆ Biológia II. – Molekuláris biológia és bioinformatika (8:30 - 9:50)

- 8:30–8:50: **Károlyi Dorottya:** A lipid anyagcsere összetett szerepe a tumornövekedés során
- 8:50–9:10: **Kovács Klára Terézia:** Az α -pinén és az etilén közötti interakció vizsgálata paradicsomnövények leveleiben
- 9:10–9:30: **Bótor Bálint Solyom:** Módszerfejlesztés fehérjék másodlagos szerkezetének becslésére cirkuláris dikroizmus spektrumokból
- 9:30–9:50: **Szöke Zsombor:** A dHip14 és Patsas palmitoil-transzferázok szerepe a lizoszomális működésben és a neurodegeneratív betegségek kialakulásában

10:30 – 11:00 – Kávészünet

11:00 – 12:00 – Plenáris II:

Papp Zsanett Gréta: Az EU-Grönland kapcsolatok változása az energia-biztonság kontextusában

12:00 – 13:00 – Ebédszünet

◆ **Informatika (13:00 – 14:20)**

Szekcióvezető: Lócsi Levente

- 13:00-13:20: **Horcsin Bálint:** Feladatok automatikus értékelésének bevélszvizsgálata adatbázis-kezelés oktatásában
- 13:20-13:40: **Szente Péter:** Parametrikus felületek hatékony kiértékelése
- 13:40-14:00: **Szilveszter Máté:** Walsh-rendszerek
- 14:00-14:20: **Csimma Viktor:** Szóktessük a tyúkot – az Agda nyelv használata végfelhasználói programokban

◆ **Irodalom V. – Kortárs irodalom (12:30 – 14:30)**

Szekcióvezető: Visy Beatrix

- 12:30-13:00: **Székely Tímea:** Pozíció és kvázi-pozíció a Kafka fiában a testiség megjelenítésén keresztül
- 13:00-13:30: **László István:** Szövegről írt szövegek olvasása – Mit mondanak el a metatextusok a recepcióelemzés módszertanáról?
- 13:30-14:00: **Palkovics Nikolett:** A kétnyelvűség szerepe Kalász Orsolya fordításában
- 14:00-14:30: **Orendács Petra:** Gender és szexualitás Donna Tartt A titkos történet című regényében

◆ Orientalisztika I. – Közel-és távol-keleti művelődéstörténet (13:00 - 14:30)

Szekcióvezető: Vér Ádám

- 13:00-13:30: **Kuroli Veronika:** Az Énekek éneke a targum és Rási értelmezésében. Betekintés a zsidó historiozófiába
- 13:30-14:00: **Dobó Ajsa:** Az értékítélet kifejezésének narratív eszközei a koreai népmesékben
- 14:00-14:30: **Németh Zsuzsanna Katalin:** Jézus kereszthalála az iszlámban

◆ Matematika és fizika (13:00 - 14:00)

Szekcióvezető: Kovács Tamás

- 13:00-13:20: **Száráz Dániel:** Kombinatorikus optimalizációs problémák megoldása kvantumszámítógépekkel
- 13:20-13:40: **Varga Vázsony:** RR Lyrae csillagok plusz módusai
- 13:40-14:00: **Mészáros Botond:** Numerikusan megoldható feladatokhoz társítható leképezési diagramok elemzése és alkalmazása

◆ Biológia III. – Sejt- és neurobiológia (13:00 - 14:00)

Szekcióvezető: Szebik Huba

- 13:00-13:20: **Neuhauser Natali:** Az autofágia különböző lépéseinek hatása tumorfejlődésre
- 13:20-13:40: **Tóth Katalin Zsófia:** A fokális kortikális diszplázia és a vér-agy gát gliasejtjei közötti interakció vizsgálata
- 13:40-14:00: **Rácz Dorottya Szilvia:** Őt hallottam az előbb is? Fajtárs- és relevanciahatás vizsgálata a hangok egyedi szinten történő elkülönítésekor az emberi és kutya agyban.

14:30 - 15:00 – Poszterbemutató

15:00 - 15:45 – Kávészünet

◆ Földrajz és földtudomány II. – Földtudomány (15:45 - 17:25)

Szekcióvezető: Virág Attila

- 15:45-16:05: **Szücs Levente Csaba:** A Pannonhalmi Főapátság ásványgyűjteményének történeti rekonstrukciója (18–19. század)
- 16:05-16:25: **Cziráki Kamilla:** Adott tengerrészletre és időszakra összegyűjtött tengerszint-adatokhoz illeszkedő potenciál-érték becslése
- 16:25-16:45: **Kosztá Benedek:** A történeti mágneses észak adatok és a Habsburg első katonai felmérés szelvényhálózatának orientációja
- 16:45-17:05: **Gereci Botond Géza:** Mit üzen a szfalerit? – Fókuszban a hidrotermás rendszer jellemzőinek és fejlődésének rekonstruálása
- 17:05-17:25: **Soós Virág:** A felhőboritottság változásának vizsgálata az ERA5 reanalízis adatbázis alapján

◆ Irodalom VI. – Összehasonlító irodalomtudomány II. (15:45 - 18:15)

Szekcióvezető: Balogh Magdolna

- 15:45-16:15: **Balázs Bálint Tibor:** Visszafordult! – Az Orpheus-mítosz újraírása Elfriede Jelinek *Árnyék (Eurydiké mondja)* című művében
- 16:15-16:45: **Gaál Gabriella:** A testbe íródó helyek
- 16:45-17:15: **Tóth Judit:** A madarak reprezentációinak összehasonlítása Mészöly Miklós műveiben és Bodor Ádám Verhovina madarai című írásában
- 17:15-17:45: **Kmetty Klaudia:** A tisztikar társadalmi beágyazottsága a századforduló Osztrák-Magyar Monarchiájában - Herczeg Ferenc A dolovai nábob leánya és Bernhard Buchbinder Die dritte Escadron című drámájának összevetése alapján
- 17:45-18:15: **Lisztóczi Péter:** A ház mint mikrokozmosz: A kelet-közép-európai kortárs próza motívumhálózata

◆ Orientalisztika II. – Távolskeleti kultúrtörténet (15:45 - 17:45)

Szekcióvezető: Takó Ferenc

- 15:45-16:15: **Oláh Georgina:** Egy ötezer éves Sárkány jelenkori problémáinak eredete
- 16:15-16:45: **Zsifkovits Zoltán:** A törvénykezők alkonyipírja: A legista politikai eszmék tovább élése a korai Han-korban Chao Cuo esszéinek tükrében
- 16:45-17:15: **Tóth Bernát:** A kora újkori japán–kínai ezüst kereskedelem és következményei
- 17:15-17:45: **Volocsuk Renáta:** Az atombomba emléke a japán fotóművészetben

◆ Kémia II. (15:45 - 17:05)

Szekcióvezető: Zsignár-Nagy Barnabás

- 15:45-16:05: **Herczegh Attila Richárd:** Katalitikus átalakítások vizsgálata micelláris körülmények között
- 16:05-16:25: **Fajka Lilla:** Fotoaktiválható fragmensek előállítása és gyógyszerkémiai alkalmazása
- 16:25-16:45: **Babcsányi István János:** Alkil-tiantréniumsók újszerű szintézise és alkalmazása szubsztitúciós reakciókban
- 16:45-17:05: **Szajkó Milda Blanka:** Génbanki búzaminták rost- és rövid szénláncú szénhidrát-összetételének vizsgálata

Poszterszekció

Péntek

- ◆ **Csikos Belian Valentin:** Az FHR-3 fehérje komplement- és sejt szabályozó szerepének bemutatása
- ◆ **Shemesh Sára:** Epitranszkriptóm módosítások detektálása nanopórusos szekvenálással
- ◆ **Sipos Marcell:** A nanomágnesség és spinotronika jövője a technológiában
- ◆ **Fejes Iván:** Biológiai életkor meghatározása arcfotók alapján
- ◆ **Süle Dóra:** A borderline személyiségzavar vizuális konceptualizációja
- ◆ **Tóth Laura Luca:** Protektív tényezők vizsgálata a sportolói kiégéssel és sérülésekkel szemben
- ◆ **Rábavölgyi Nóra:** Magyar serdülők életminősége az érzelmeik tükrében
- ◆ **Vég Dorina Mirtill:** Borderline személyiségzavaros egyének önjellemzésében megfigyelhető nyelvi és narratív markerek
- ◆ **Fritz Petra:** Klimaváltozás a hegyvidéki területeken
- ◆ **Hamar Dávid:** Matematikai bevezetés az általános relativitáselmülethez
- ◆ **Schmél Boglárka Luca:** Beszélhetünk-e kínai marketingről? Avagy milyen marketingkommunikációt érdemes használni, ha Kínát szeretnénk megcélozni?
- ◆ **Bánrévi Gábor András:** A Merkúr mágneses tere dipól komponensének modellezése a MESSENGER űrmisszió adatai alapján
- ◆ **Nagy Bence:** Teleki Pál kultúrdiplomáciai törekvései 1921-1927

Szombat

- ◆ **Sándor Viktória:** Területi egyenlőtlenségek a regionális egyenlőtlenségek tükrében Magyarország vonatkozásában
- ◆ **Soós Kende Ádám:** A környezetvédelmi politika gazdasági elemzése
- ◆ **Csere Zsannett:** LINE-1 retrotranszpozon és néhány komolyabb emberi megbetegedés kapcsolata
- ◆ **Simon-Zsók Anett:** Gömbhalmazok kormeghatározása űrtávcsöves adatokra illesztett izokronokkal
- ◆ **Bérczy Barna:** A kén viselkedése, jelentősége és meghatározása szilícium gazdag magmákban
- ◆ **Weisz Péter:** A magyarországi földrendésvizsgálat működése és eredményei
- ◆ **Nébl Bálint:** Spekuláció régen vs. ma
- ◆ **Budai Eszter Anna:** Hőmérséklet érzékeny polimerek: A poli(N-izopropil-akrilamid) és amfilil kotérhálóinak géljei
- ◆ **Szatmári Eszter Zita:** Jellegzetes mintázatok az öregedéssel kapcsolatos fehérjék aminosav szekvenciáiban
- ◆ **Kéri Anna Katica:** I. Miksa mexikói császár személyének megjelenése Giosuè Carducci Miramar című versében
- ◆ **Sándor Viktória:** Az önkormányzati rendeletalkotás három szakasza: előkészítés, rendeletalkotás, utóélet
- ◆ **Csébi Fruzsina:** Az introspekció és a magány dimenziói
- ◆ **Borbás Zita:** A szenttelepek jelentősége a megújuló energiaforrások mellett

Absztraktfüzet

Tartalomjegyzék

<i>Péntek</i>	20. oldal
<i>Előadások I. (9:00 – 10:30)</i>	20. oldal
<i>Előadások II. (13:00 – 15:00)</i>	41. oldal
<i>Előadások III. (16:15 – 18:45)</i>	59. oldal
<i>Szombat</i>	89. oldal
<i>Előadások IV. (9:00 – 10:30)</i>	89. oldal
<i>Előadások V. (13:00 – 15:00)</i>	110. oldal
<i>Előadások VI. (15:45 – 17:45)</i>	128. oldal
<i>Poszterek</i>	146. oldal

Az absztraktok a szekciók sorrendjében, majd névsorrendben jelennek meg.

Középkori magyar történelem

Filó Luca Gabriella

ELTE

A dömösi prépostság kőfaragványai

Az előadás témája a középkori Magyarország egyik legpontosabban datálható építészeti emléke: a Képes Krónikában rögzített, szövevényes alapítástörténetével örök hírnevet szerző dömösi prépostság – pontosabban, ami maradt belőle.

Elsőként arra derül fény, hogy a hercegi alapításra nem véletlenül a Dunakanyar szívében, a Pilis magaslatai árnyékában került sor, ugyanis e terület kiemelt jelentőséggel bírt a középkor során: az ún. *medium regni*hez tartozott, s azon belül is az előkelő *silva regalis* megnevezéssel illették.

A közel évezredes romok és kőfaragványok több mint 150 éve foglalkoztatják a hazai művészettörténészeket és régészeket, többek között Rómer Flórist is. A kutatás jelenlegi legnagyobb mérföldköve a Gerevich László vezetésével 1971-1975 között folytatott ásatás volt, mely során feltárták a szentélyt, valamint alatta az altemplom maradványait. Ennek eredményei alapján rekonstruálható a tekintélyes méretű templom alaprajza. Az előadás ezen felül a 11. századra jellemző térrendezés, formai jellegzetességek lehetőségeit is sorra veszi, továbbá a három évtizede látogatható, rekonstruált altemplom kritikai vizsgálatára is időt kerit.

Ahogy arra a cím utal, a fentebb ismertetett témákat elsősorban a jelenleg ismert és beazonosított faragványanyag alapján kerülnek feltárássra, valamint ahol lehetőség adódik rá, az egyes maradványok utóéletéről is tájékozódhat a hallgatóság. A maradványok szórványos jellegét mi sem mutatja jobban, minthogy másodlagos felhasználásuk a helyi pincekapuktól az esztergomi királyi vár faláig terjedt.

Zárásképp a faragványok stílustörténeti összefüggései kerülnek vizsgálatra, ugyanis számos összefüggéssel találkozunk a Magyar Királyság területén – kiemelten Esztergom 11. századi leleteivel párhuzamban –, valamint az érett romanika élvonalbeli európai példái között is, Lombardiától a Rajna-vidékig.

Középkori magyar történelem

Kiss-Komjáthy Andor

ELTE, Eötvös József Collegium

A Gutkeled nemzetség címere az Árpádok és Anjouk alatt

A Gutkeled nemzetség egy nagyhatalmú genus volt a középkori Magyar Királyság történelme során. A nemzetség számos ággal rendelkezett, melyekből igen sok befo-lyásos személy származott, mint Gutkeled nembeli Joachim vagy Felsőlendvai Miklós szlavón bánok. A genus nemzetségi címerét Csoma József heraldikus 1904-ben a követ-kező módon rekonstruálta: vörös mezőben három ezüst oldalék. Csoma munkamódsze-re már saját korában is megkérdőjelezhetőnek számított, emellett megállapításai óta a címerekkel kapcsolatos forrásbázis jelentősen bővült, ami lehetővé tette álláspontjának alapos felülvizsgálását.

Eddigi kutatásom során a Gutkeledék címerét 1236-os első megjelenésüktől az An-jou-kor közepéig vizsgáltam. Ennek során bebizonyosodott, hogy bár a Gutkeledeknek volt közös nemzetségi címere, azt a rokonság eltérő módon ábrázolta, a főmotívum – az ékek – azonban megmaradt. A korábban megadott intervallumban a genusnak csak két ágának, a Rakamazi és Sárvármonostori ágaknak került elő értékelhető mennyiségű cí-meranyaga a forrásadottságok miatt. Jelen kutatásomban kiterjesztettem az időkeretet az Anjou-kor végéig, I. Lajos király 1382-es haláláig, ezáltal a nemzetségnek két újabb generációja is a vizsgálódásaim látókörébe került, mely jelentősen megnövelte a ren-delkezésre álló források számát. A több, mint 40 potenciális címertulajdonos megvizsgálása lehetővé teszi a nemzetség többi ágának címerviselésének feldolgozását. Előá-dásomban, a Gutkeled címer történetének Árpád- és Anjou-korra kiterjedő vizsgálata során az okleveles emlékeinken fentmaradt pecséteket használom mint fő forrásokat, mivel a címerek fentmaradása egyéb kútfőkben a korban még nem jellemző. Kutatásom módszertani alapját a kurrens, nemzetségi címereket feldolgozó, tanulmányok adják. Legfőbb kérdésvetéseim a következők: Mennyiben egységesülnek a címerábrázó-lások? Milyen változásokat lehet tapasztalni a Gutkeledék címerviselési tendenciáiban?

Középkori magyar történelem

Újhelyi János Ábel

ELTE

Hunyadi Mátyás 1474-es sziléziai hadjárata

Idén lesz 550 éve annak, hogy Hunyadi Mátyás király 1474-ben győzelmet aratott az egyesült cseh-lengyel hadak felett a sziléziai háború során. Az eseményt számos történész a magyar hadtörténelem egyik legbravúrosabb diadalának tartotta, illetve tartja és ezért – főleg a 20. század első felében – Magyarországon több tanulmány is megjelent a témában.

Az elmúlt évtizedekben azonban alig látott napvilágot új elemzés a haza szakirodalmában az 1474-es magyar-cseh-lengyel konfliktusról. Ennek egyik fő oka az lehet, hogy a korábbi tanulmányok egészen részletesen feldolgozták az eseményt annak írott forrásai alapján, így olybá tűnhet, hogy már nem is lehet újat mondani a témáról.

Valójában azonban a korábbi kutatások az alapul vett korabeli dokumentumok számos állításával nem vagy nem megfelelő súllyal foglalkoztak, illetve sok esetben voltak le erősen vitatható következtetéseket. Ezenkívül a 15. századi hadseregszervezéssel, illetve hadviseléssel kapcsolatos ismereteink is jelentősen bővültek az elmúlt időszakban. Mindezek és további tényezők alapján lehetségesnek vélem az 1474-es háború alaposabb feltárását és annak új kontextusba helyezését.

A témában folytatott eddigi kutatásaim alapján sikerült valamelyest pontosítanom a szemben álló erők létszámát, fegyverzetét és felépítését, a Mátyás seregei (és a helyi lakosság által) Wroclaw előterében kiépített védművek elhelyezkedését, geológiánom és a korábbiaknál részletesebben térképre vinnem a haderők mozgását, illetve feltárnom a helyi lakosság viszonyulását az eseményekhez.

Úgy vélem az így nyert információkkal alá tudom támasztani a korábbi kutatók azon állítását, hogy a Mátyás győzelmében a király kiváló stratégiai, vezérei pedig kimagasló taktikai érzékről tettek tanúbizonyosságot, miközben a cseh-lengyel hadvezetés hibát hibára halmozott. Viszont vitatom azt a korábbi történészi álláspontot, miszerint Mátyás katonai győzelmét rosszul használta ki politikai téren, ugyanis ez a győzelem sok szempontból igen korlátozott volt.

Spanyol film és irodalom

Babják Sára

ELTE, Eötvös József Collegium

José Luis Torrente: Hős vagy antihős?

Hétköznapi életünk során sokszor találkozhatunk a „hős” kifejezéssel, de napjainkban már nem olyan egyértelmű, hogy mit jelent a „hős” és „antihős” fogalma, mint például az ókori görög irodalomban. Az értékek relativizációja miatt már nehéz olyan hősoeket találni, amit egységesen mindenki hősnek tudna tekinteni. Akkor mégis mi alapján hívhatunk valakit „hősnek” vagy „antihősnek”?

Kutatásomban azt vizsgálom, hogy milyen értelmezések, tendenciák és elméletek merültek fel az utóbbi időkben a modern irodalomban és filmművészetben a „hős” és „antihős” fogalmával kapcsolatban, valamint azt, hogy hétköznapi értelemben mit jelentenek az emberek számára a „hős” és „antihős” szavak.

Ezeknek a tendenciáknak és értékítéleteknek megjelenését egy konkrét példán, a Santiago Segura által írt és rendezett öt részes Torrente filmsorozat főszereplőjén, José Luis Torrentén keresztül igyekszem bemutatni. Torrente a spanyol filmvilág klasszikus alakja, karaktere magyar területen is széles körben ismert kikarikirozott és felnagyított negatív tulajdonságai és fekete humora miatt. Hogyan definiálhatjuk az ő karakterét, lehet-e hős egy ilyen sokféle negatív tulajdonsággal rendelkező, a társadalom által normalizált értékeket nem képviselő ex-rendőrtiszt hős, és lehet-e antihős?

Spanyol film és irodalom

Horváth Levente

ELTE, Eötvös József Collegium

Kapcsolódási pontok Miguel de Unamuno irodalom- és történelemszemlélete között

Miguel de Unamuno a századelő és a '20-as, '30-as évek Spanyolországának kiemelkedő gondolkodója, filozófusa, írója. A magyar nyelvű szakirodalomban főképpen filozófiai munkákban találkozhatunk nevével, jóllehet szépirodalmi tevékenysége is legalább annyira jelentős. A baszk származású spanyol író alakja ugyanakkor a történelmi kutatás szempontjából sem irreleváns. Többször összetűzésbe került a hatalommal, így XIII. Alfonz királlyal, Miguel Primo de Riverával vagy éppen Francisco Franco tábornokkal. Ugyanakkor a Salamancai Egyetem rektoraként, tanáraként és közkedvelt íróként a hatalommal szembeni megnyilvánulásai nagy hatást gyakoroltak a közvéleményre.

Megítélésünk szerint Unamuno összetett gondolkodásának és szemléletének megértéséhez nem elégséges egyetlen diszciplinából kiindulva értelmezni munkásságát. Egzisztencialista látásmódja gyakran az irodalom és történetfilozófia határmezsgyéjén mozog, és e két szemlélet (a történelmi és az irodalmi) áthatja egymást.

Jelen előadásban Unamuno gondolkodásmódjának, illetve irodalmi tevékenységének interdiszciplináris megközelítésre teszünk kísérletet: az *El Sol* című újságban az 1930-as években publikált politikai és történetfilozófiai jellegű írásait fogjuk összevetni a *Hogyan készül a regény* (*Cómo se hace una novela*) című önéletrajzi kisregényével, továbbá „*Y va de cuento*” című novellájával. Az előadás mindenekeelőtt azt a metaforikus nyelvet próbálja felfejteni, amely a kétfajta diskurzus közös alapját képezi.

Spanyol film és irodalom

Rigó Melani

ELTE

Végítéletet hozó természet: A víz motívuma Antonio Machado La tierra de Alvargonzález című románcában

A jelen tudományos kutatásban Antonio Machado, a XX. század eleji spanyol irodalom kiemelkedő alakjának meglehetősen fontos, ugyanakkor az irodalmi körök által rendkívül ellentétes véleményeket kiváltó románcát fogom vizsgálni, a La tierra de Alvargonzález-t (Alvargonzález földje). A szövegről eddig nem sok részletes elemzés készült (pl. Bernard Sesé, M. Do Carmo Cardoso Da Costa, Allen W. Phillips, Antonio Martínez Menchén), a kritika leggyakrabban csak jelzésszerűen vonatkozik rá. Az említett mű 1912-ben prózai, majd néhány hónappal később lírai változatban is publikálásra került, utóbbi a Campos de Castilla (Kasztíliai földek) című verseskötetben található. Antonio Machado a La tierra de Alvargonzález-szel a románcnak, mint versformának a megújítására törekedett, ennek ellenére számos módon tovább viszi a műfaj hagyományait. Művében Alvargonzález legendáját falusi környezetbe helyezi: a jómódú földbirtokos, három fiúgyermekkel büszkélkedő apa tragikus sorsát meséli el. Alvargonzález idősebbik fiai Juan és Martín, Káin véréből táplálkozó irigységgel megölik apjukat, aki Miguelnek, legkisebb gyermekének adta minden örökségét. A számos bibliai utalás mellett, a megszemélyesített környezet szinte főszerepet kap (a patak, a tó, az erdő, a föld, a tűz, a hó, a vihar), sőt, a végső ítéletet is a víz hozza meg. Ezért dolgozatomban a szövegben folyamatosan visszatérő víz motívumát vizsgálom, amely egyrészt szervesen kapcsolódik a természeti környezethez, a bibliai vonatkozásokhoz; másrészt a népi világra jellemző misztikus és megmagyarázhatatlan események (az édesapa szellemének megjelenése; a víz, mint az igazság egyetlen ismerője; a vérző föld) is a vízhez kötődnek. A motivikus elemzésen túl további célom még, hogy a románc műfaji sajátosságait is vizsgáljam a spanyol irodalmi hagyományok kontextusában. Továbbá Machado szövege figyelemreméltó párhuzamokat mutat többek között Arany János balladáinak világával. Ennek néhány példán keresztüli megvilágítására is kísérletet teszek a dolgozatomban, és így reményeim szerint a machadói románc korábbi értelmezéseit is árnyalni tudom.

Fogyasztói magatartás és gazdaságpolitika

Balogh Szabolcs Roland

ELTE, Eötvös József Collegium

Megosztáson alapuló fogyasztás motiváló és gátló tényezői

Ennek a szintetizáló szakirodalmi elemzésnek a célja, hogy a megosztáson alapuló fogyasztási rendszerekre való motiváló és gátló tényezőket egy átfogó rendszerbe foglalja és példákkal illusztrálja. A kutatás végeredményeképp kapott elméleti keretrendszer alapként szolgál konkrét célcsoportra és termékkategoriára vonatkozó feltáró kutatások konceptuális és operatív tervezésére.

A megosztáson alapuló rendszereknek a sajátossága, hogy újszerű vásárlási és használati élményt tesz lehetővé a fogyasztó számára, így a fogyasztói hajlandóságot és attitűdöt a termék, illetve a fogyasztó sajátosságai mellett a rendszerhasználati élmény és annak kapcsolata a termékkel és a fogyasztóval is befolyásolja. A vizsgált szakirodalom több temékkategorián, rendszerhasználati modellen és célcsoporton átívelő, összetett képet ad, így jó kiindulásként szolgál további kutatási kérdések pontos megfogalmazására, amelyek kiemelkedően fontosak lehetnek az innovatív, üzleti modellekre épülő vállalatok számára.

A szakirodalmi elemzést követő primer kutatás célja a Magyarországra érkező Erasmus+ hallgatók háztartási termékekre vonatkozó viselkedési és attitűdbeli jellemzőinek feltárása mélyinterjúk segítségével. Az interjúk tartalmi elemzéséből javaslatok fakadnak az adott piacon működő vállalkozások számára az üzleti modelljükből fakadó motiváló tényezők kihasználására és a gátló tényezők minimalizálására.

A kutatás nem tér ki a különböző üzleti modellek pénzügyi elemzésére és nem tartalmaz a célcsoportra vonatkozóan statisztikailag szignifikáns leíró jellemzőket.

*Fogyasztói magatartás és gazdaságpolitika***Fata Flóra***Budapesti Corvinus Egyetem, Heller Farkas Szakkollégium***Élelmiszerhulladék kibocsátás és annak megoldási lehetőségei
globális és lokális szinten**

Számos kutatás és project foglalkozik az élelmiszerhulladék menedzsmenttel, azonban sokszor még mindig hiányos adatokkal. Élelmiszerhulladék az értéklánc minden szintjén termelődik, de ezek terminologikus megkülönböztetése szakirodalomtól függ. A fenntarthatóság nemcsak fogyasztói szinten, hanem vállalati és kormányzati szinteken is meghatározódik. Az élelmiszerpazarlás egy jelentős részét a vendéglátóipar okozza, a tanulmányban ezt az aspektust fogjuk elemezni. Milyen szerepet játszik a vendéglátóipar az élelmiszer hulladék kibocsátásban? Mely érintettek játszanak kulcsfontosságú szerepet a hulladék kibocsátás csökkentésében? A kutatás széles körű témakörének középpontjában a vendéglátóipar és az ételmentőszolgáltatások által befolyásolt élelmiszerhulladékkezelés áll. Az első részben a definíciók és az alkalmazott terminológiák ismertetése, majd az élelmiszer-ellátási lánc különböző szintjei és az élelmiszer-pazarlás szakaszai kerülnek meghatározásra és bevezetésre. Ezt követően áttekintjük az élelmiszer-hulladék-gazdálkodás jelenlegi jogszabályi kereteit, és elemezzük a vendéglátó-ipari jelenséget a fő okok feltárásával. A kutatás két fő részre bontható. Először elemezzük az élelmiszer-pazarlás csökkentésének fő mozgatórugóit és annak kulcsszereplőit. Lineáris regresszió alkalmazásával arra keresünk választ, hogy a jogszabályi szempontok hogyan befolyásolhatják országos szinten a szerves élelmiszer-hulladék csökkentését, mind európai mind globális értelemben. A kutatás második része Q-módszeren alapul, amelyben az élelmiszer-pazarlás kezelésével kapcsolatos fogyasztói magatartást és motivációkat, valamint az ételmentéssel kapcsolatos személyes attitűdöket próbáljuk feltárni. A kutatás célja, hogy áttekintést adjon a témáról, bemutassa relevanciáját a mai világban, és választ találjon arra, hogy a fogyasztókat, milyen tényezők befolyásolják az élelmiszerhulladék-kezelésben?

*Fogyasztói magatartás és gazdaságpolitika***Lukács Domokos**

ELTE

A pszichés nyomásgyakorlással való visszaélés joggyakorlata és szabályozási lehetőségei

A fogyasztóvédelem jelentősége egyre jobban felértékelődik a digitális társadalom szolgáltatásainak terjedésével, valamint az Európai Unió jogalkotása is egyre kiterjedtebben szabályozza a tárgykört. Az EU egyik első, máig alapvető fogyasztóvédelmi irányelve a 2005/29/EK irányelv – és az ezt átültető Fttv. – határozta meg a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, valamint ezen belüli kategóriaként a megtévesztő és az agresszív kereskedelmi gyakorlatok tilalmát. Az agresszív kereskedelmi gyakorlatok eleinte egy szélsőséges esetekre felépített kategória volt (pl. fizikai erőszak), amely sokáig nem bírt tényleges gyakorlati jelentőséggel. Az ennek a eseteként szabályozott pszichés nyomásgyakorlás tényállását viszont újabban alkalmazza a magyar joggyakorlat (lásd Booking.com-ügy, valamint a jelenleg folyamatban lévő repoharakkal kapcsolatos Cup Revolution-ügy) olyan esetekben, ahol hagyományos információs típusú fogyasztóvédelmi jogsértés nem történik, tehát a fogyasztó rendelkezésére áll minden a döntéséhez szükséges információ, viszont mégis torzul a fogyasztók döntéshozási folyamata például a ténybeli alapon igaz, mégis sürgető üzenetek folyamatos megjelenítése mellett.

A vonatkozó szabályozás struktúrája relative változatlan, viszont az Európai Bizottság kapcsolódó értelmezési segédletei, a Digital Services Act, Digital Markets Act, Dark Patterns-jelentés mind tartalmazznak olyan elemeket, amelyek az általános, nem szektor-specifikus fogyasztóvédelemre megalkotott agresszív kereskedelmi gyakorlatok napjainkra történő adaptálását teszik lehetővé.

Az előadás bemutatja, hogy a magyar, illetve az Európai Unió Bíróságának joggyakorlata milyen kérdéseket nem dolgozott még ki, így különösen a digitális fogyasztókép, illetve a generálklauzulák gyakorlati alkalmazásának kérdéseire fókuszál, majd ezeket összevetve a fentebb említett új értelmezési segédletekkel és kurrens szakirodalommal javaslatot tesz a lehetséges jogalkotási és jogalkalmazási lehetőségekre.

Fogyasztói magatartás és gazdaságpolitika

Zarándok Zília Napsugár

ELTE, Eötvös József Collegium

Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés

Kína igyekszik gazdasági kapcsolatait elmélyíteni a kereskedelemben, a pénzügyekben, a termelési célok meghatározásában és elérésében, melyek az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezéshez vezettek. A projekt óriási infrastrukturális fejlesztéseket és gazdasági együttműködést hozott létre a résztvevő országok között, és számos gazdasági, politikai és társadalmi kérdést vet fel. Ugyanakkor nemzeteket összekovácsozó és világ-gazdaságot tevékenyen alakító tényezőről beszélhetünk.

Szakirodalom feldolgozása által szeretném feltárni az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés okait, céljait, finanszírozását és hátterét. Megismertetni hatásait az erőforrások felhasználására, a munka-helyteremtésre, a szegénység csökkentésére és a társadalmi egyenlőtlenségekre. Nem utolsó sor-ban arra, hogy milyen gazdasági előnyökkel és kockázatokkal jár a projekt a résztvevő országok számára, különösen az infrastrukturális fejlesztések, a kereskedelem, a befektetések és a lágy politikai befolyás terén.

Kutatásom célja, hogy elemezzem az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés gazdasági és politikai mozgatórugóit, Kína és a projektben résztvevő országok céljait, a projekt kockázatait, kritikáit, az új gazdasági utak és együttműködések hatásait más gazdasági centrumtérsegekre, illetve az Európai Unió és hazánk kiaknázható lehetőségeit. Továbbá ismereteket szeretnék adni a rövid- és hosszútávú hatásairól a kultúrában, a szűkebb és tágabb környezetben bekövetkező változásokról.

Földrajz

Hosszú Kristóf*ELTE, Eötvös József Collegium***Kaukázusi különleges igazgatású területek etnikai földrajza**

A Kaukázus vidéke a történelem során mindig is nagyhatalmi érdekek ütközőterülete volt, amelyek gyakran fordították egymás ellen a térség számos etnikai csoportját. A klánrendszeren alapuló közösségek közül így, elkülönülve a többitől néhányan olyan erős identitást alakítottak ki, hogy arra ma valamilyen formájú államiság épül. A térségben a legutóbbi népszámlálások idején még 3, a nemzetközi jog által el nem ismert, saját függetlenségét szinte egyoldalúan valló de facto állam volt (a mára már megszűnt, de jure Azerbajdzsán részét képező Hegyi-Karabah, illetve a Grúziához tartozó Abházia és Dél-Oszétia). Emellett 8 olyan, valamilyen szintű autonómiával rendelkező köztársaság is található itt, amely önállóságát egy másik államon belül gyakorolhatja (Grúziában Adzsária, az Orosz Föderáció területén Adige föld, Csecsenföld, Dagesztán, Észak-Oszétia, Ingusföld, Kabard- és Balkárföld és Karacsáj- és Cserkeszföld). Különlegességük és egymástól sokszor eltérő szerveződésük pedig több kérdést is felvet: miért pont azon titulatív népcsoport köré szerveződtek, amely nevükben is ott van? Milyen összefüggés fedezhető fel a kaukázusi kisépek esetében az autonómia vagy az államiság szintje és az adott etnikum identitásának erőssége között? Jelen előadás a gyűjtőnéven különleges igazgatású területekként definiált politikai entitások fejlődését hasonlítja össze a cári illetve a szovjet időszakban kezdődő, majd a Szovjetunió összeomlását követően már különböző államokban folytatódó népszámlálások alapján, rámutatva a ma is fennálló etnikai és vallási törésvonalak eredetére, s így keres válaszokat a fentebbi kérdésekre.

*Földrajz***Iván Levente Botond***ELTE***Magashegyi turistaútvonalak GIS alapú kockázatelemzése**

Kutatásomban magashegyégi turistautak kockázatelemzését végzem. A fő kérdés-kör a nyári turistaszezonban előforduló (élettelen) természeti veszélyek milyenségének, mértékének és területiségének meghatározása. Illetve érintem a témát, miszerint ezek napjainkban fokozódnak vagy csökkenni mutatnak a korábbi évtizedekhez képest. Az elemzést GIS környezetben végzem, a lehető legtöbb szubjektivitást kizáró, valós veszélyességi arányokat mutató módszer megalkotása a célom. Mintaterületként a Magas-Tátrát választottam, mely hegységben alapos terepi felméréseket is végeztem a térinformatikai módszer eredmények ellenőrzése végett. A munkát az Új Nemzeti Kiválóság Program támogatásával végzem, melynek végső célja egy olyan közösségi (akár online elérhető) térkép létrehozása, mely a magashegyi tapasztalattal nem rendelkező, gyakorlatlan turistáknak is könnyen értelmezhető tájékoztatást és segítséget nyújthat a túráik megtervezésében, a célpontok és a túrára megfelelő időpont kiválasztásában a biztonságosabb hegyjárás érdekében. Minderre az elmúlt évek kiemelkedően magas baleseti statisztikái adnak indokot, mely szerint a tapasztalatlan turisták gyakran olyan területeket közelítenek meg, rossz (általában hirtelen érkező és tapasztalat nélkül váratlanul bekövetkező) időjárási körülmények közt, ahol könnyen súlyos, akár halálos baleseteket szenvedhetnek. A kutatásom jelenleg a módszer kidolgozásának végső stáuszában jár, következő feladat a hegység turistaútjainak teljes körű elemzése és a végső térképi ábrázolás megalkotása.

Földrajz

Nagy András Domonkos

ELTE, Eötvös József Collegium

Az energiaárak növekedésének hatása Bükk-szentkereszt háztartásainak fűtési energiafelhasználására

Dolgozatom célja megvizsgálni, hogyan hatott az elmúlt évek energiaválsága a bükk-szentkereszt háztartásokra. Választ kerestem arra, hogy milyen módon próbáltak meg alkalmazkodni a családok a növekvő energiaköltségekhez. Témámnak azért választottam ezt, mert egyre nagyobb szerepet kap a lakossági energiafelhasználás a nyilvánosságban a klímaváltozás és az energiaválságok kiszámíthatatlansága miatt. Bükk-szentkereszt ráadásul pont az ország leghidegebb, északkeleti részén van, sőt az egyik legmagasabban fekvő település is, így meglehetősen magas a fagyos napok száma. Előzetesen arra számítottam, hogy az emberek a dráguló költségek miatt elhagyják a fatüzelést, vagy kevesebbet fognak fűteni. Az volt a hipotézisem, hogy a nagymértékű energiaár-emelkedés miatt sokan nem tartották kifizetődőnek (rövid távon) az energetikai fejlesztéseket, így nem is ruháztak be ebbe sokan.

A kutatásomhoz egy online kérdőív segítségével gyűjtöttem adatokat, valamint személyesen is részt vettem Bükk-szentkeresztben számos hivatalos településfejlesztési és szemléletformálási eseményen. A kutatásomhoz alapot nyújtott, hogy a Környezet- és Tájföldrajzi tanszék energiaföldrajzi kutatócsoportja már 2014 óta végez kutatómunkát a Bükkalja térségében.

A kapott eredmények a mindennapi problémák megoldásához adhatnak alapot a háztartások számára, melyek a helyiek számára is elérhetőek lesznek. A kutatás ezen kívül haszonnal jár a község önkormányzata számára is, mivel egy leendő energiaudvar kihasználtságát is felmértük, amit a válaszadók majdnem 50%-a igénybe is venne első hallásra. Tehát a kutatás elérte a fő célját, ezenkívül a hipotéziseimre is választ kaptam. Volt jó pár háztartás, ami előzetes várakozásaim szerint csökkentette a szobák hőmérsékletét, vagy csökkentette a fatüzelés arányát. Örömteli hír, hogy az energetikai beruházásokkal kapcsolatos hipotézisem téves volt, meglehetősen sok ilyen jellegű fejlesztés történt.

A modernség irodalma

Bersán Bernadett Andrea

ELTE, Eötvös József Collegium

Modernségképek és kanonizációs tendenciák a *Nyugat*, az *Élet* és az *Uj Idők* 1909-es évfolyamában

A huszadik századelős magyar folyóiratkultúráról általában úgy szokás gondolkodni, mint versengő kánonok artikulációjának összességéről, amelynek végső soron a modern, nyugatos kánon lett a győztese. Ebben az elképzelésben más folyóiratok csak a Nyugathoz képest pozícionálódnak, legfeljebb osztályozhatók világnézeti, politikai-ideológiai, vallási vagy irodalompolitikai meggyőződésük szerint. Kevés olyan kutatás létezik, amely sikerrel mozdítja ki súlypontjából a modernség kezdetéhez kötött orgánumot, illetve a kor más lapjait önálló, az irodalom terének alakításában kompetens intézményekként veszi számba.

Az előadás a *Nyugat* mellett az *Élet* és az *Uj Idők* 1909-es évfolyamát vizsgálva mutatja be a három orgánum modernségképét és kanonizációs tevékenységét. A kritika-elemzések rámutathatnak arra, hogy az egységesnek látszó programokhoz képest a különböző szerkesztőségek világ- és művészetszemlélet szempontjából nagyon heterogén társaságoknak adtak publikációs lehetőséget, ennél fogva a lapok arculatát problematikus lenne csupán néhány kulcsszóval leírni. Ugyanakkor Kosztolányi *Nyugat* és *Élet* közötti közvetítő szerepe, valamint az éppen felfedezett Móricz kettős „befutása” arról tanúskodnak, hogy a katolikus konzervatív és a modern, nyugatos kánonnak személyi átfedései is vannak. Ezek fényében az előadás az *Uj Idők* és az *Élet* „ellen-Nyugatként” (Balázs, 2009) tételezése helyett egy olyan viszonyrendszert kíván felvázolni, amelyben a konzervatív lapok – (vallás)erkölcsi előfeltevésekkel ugyan, de – nem kerékkötői, hanem tevékeny alakítói voltak az irodalom modernizációjának.

A modernség irodalma

Sebők Liliána Hajnalka

Színház- és Filmművészeti Egyetem

Életünk hazugságai a színpadon- Ibsennél és napjainkban

Az irodalmi hagyományban Henrik Ibsen nevéhez kapcsolódik az „élethazugság” kifejezés. A szakirodalom magától értetődőnek veszi az élethazugság meghatározását, holott már maga a kifejezés is több kérdést felvet. Kutatásom kezdetén szembesültem azzal, hogy nincs olyan szakirodalom, amely kifejezetten erre fókuszálva rendszerezi az életművet, továbbá egyetlen magyar nyelven íródott Ibsen-monográfia áll rendelkezésre (Dániel 1966), amely a történelmi-társadalmi háttér felvázolásával általánosabb összefoglalást nyújt a szerző munkásságáról. ÚNKP-dolgozatom egyik célkitűzésévé vált, hogy az említett hiányt – az életmű terjedelme miatt csak – részlegesen pótoljam. Kutatásomhoz tíz drámai művet választottam ki Ibsen munkásságából, melyeket az élethazugság motívumán keresztül vizsgálok: felvázolom, hogy ennek milyen eltérő megjelenési formái vannak, azok hogyan függenek össze, illetve hogyan változnak.

Előadásom alapját az Ibsen által színpadra írt élethazugságok rendszerezése képezi. Először megosztom javaslatom az élethazugság definíciójára, illetve felsorakoztatom a felmerülő problémákat, melyeket az egyes darabok vizsgálása közben fogok feloldani. Az általam vizsgált tíz alkotás közül kettőt részletesebben bemutatok: a Brandot és a Peer Gyntöt. Bár a drámai költemények kapcsán nem szokás élethazugságokról értekezni, állításom szerint ezek a művek alapozzák meg a későbbi darabokban központiá váló élethazugságok jelentős részét. Másodszor a további kijelölt műveket érintőlegesen fogom tárgyalni az élethazugsággal kapcsolatos kérdések mentén. Kronologikus sorrendben járom körül az előkerülő élethazugságokat, kísérletet téve azok történelmi-társadalmi háttérének felvázolására, az egyes művek élethazugságai közötti tendenciákat keresek és rávilágítok az összefüggésekre. Harmadszor, az előadásom zárlatában az élethazugságok jelenkori helyzetére tekintek ki, és javaslatot teszek egy mai, élethazugságokra épülő drámai mű alapjaira.

*A modernség irodalma***Vojtek Lili***ELTE, Eötvös József Collegium, Márton Áron Szakkollégium***Női szerepek a XX. századi gyermekirodalomban**

Az XIX. század végén és XX. század elején több nevelőnő, tanítónő vállalkozott arra, hogy meséket, rövid regényeket írjon a kor kisasszonyai számára, akik ezekből a történetekből megtanulhatták, hogyan kell úrlány módjára viselkedni, háztartást jól vezetni vagy akár férjet találni. Tutsek Anna író 1904-től 1914-ig jelentette meg könyvsorozatát, amely középpontjában a szeleburdi, gyakran feledékeny Cilike állt, s az olvasó végigkísérhette Cilike életét kislánykorától kezdve (Cilike rövid ruhában) menyasszonyságán át (Cilike menyasszony lesz, Cilike mátkasága) egészen asszony, édesanya, (Cilike mint asszony, Cilike bajtársai) majd nagymama (Mindig lesznek Cilikék, Cilike búcsúja) koráig. Clara Nast német író 1917-től 1919-ig jelentette meg Csöpike (Hummelchen) lányregénysorozatát, amelyet Gáspárné Dávid Margit fordított le és magyarított az 1920-as években. Ennek eredményeképpen Csöpike a mai napig nagyobb népszerűségnek örvend Magyarországon mint Németországban – ezt például az is bizonyítja, hogy a magyar nyelvű verziót újra kiadták az 1990-es években, a német eredeti pedig csak nagyon nehezen és drágán fellelhető. A „magyarítás” alatt az érthető, hogy Gáspárné Dávid Margit a saját meséit adta hozzá Hummelchen történetéhez, valamint az egész történetet áthelyezte Budapestre. Az olvasó végigkövetheti Hummelchen/Csöpike kislányságát (Csöpike a pajkos kisleány), iskolás éveit (Csöpike az iskolában), utazásait (Csöpike kalandjai Párisban, Csöpike kalandos utazásai) és menyasszonyságát (Csöpike tavasza), valamint mesés kalandjait (Csöpike meseországban). Németül összesen négy Csöpike – regény jelent meg (Hummelchen, Hummelchen geht in die Schule, Hummelchen will studieren, Hummelchen will heiraten). Bár Magyarországon nagyobb népszerűségnek örvend, mint szülőhazájában, nem mondható, hogy Németországban nem hatott volna akár a modern gyermekirodalomra is: Käthe Theuermeister író az 1960-as években „modernította” Hummelchent, és könyveiben Ursulát egy modern lányként mutatja be, aki kollégiumba költözik teljesen egyedül (Hummelchen im Internat) vagy Amerikába utazik (Hummelchen reist nach Amerika), a tipikus „Backfischliteratur” stílusban.

Előadásom, mely ÚNKP támogatásban részesült dolgozatom alapján készült, fő célja, hogy a két regénysorozat összemérésével bemutassam, mit vártak el egy magyar és egy német fiatal lánytól a XX. század elején.

*Pedagógia***Farkas Fanni Regina***ELTE***Augmented reality könyvek magyar közgyűjteményekben**

Adott két rövidítés: a VR és az AR. Azaz a virtuális és a kiterjesztett valóság, amely két olyan technológia, amelyek a digitális világ és a valóság peremén egyensúlyoznak. Míg a VR lehetővé teszi, hogy a felhasználó teljesen elmerüljön egy kitalált, digitális környezetben, addig az AR a valósághoz illeszti és digitális elemekkel bővíti ki a valóságot.

Előadásom tárgya: az augmented reality books, azaz magyarul a kiterjesztett valóság könyvek fogalmi és osztályozása, valamint használatuk bemutatása fontos magyar közgyűjteményekben.

A kiterjesztett valóság,-os" könyvek, a hagyományos könyvek és a digitális tartalom úttörő fúzió. Ezek a könyvek lehetőséget adnak a fizikai könyv tapintható tulajdonságainak megőrzésére, miközben új dimenziót is adnak az olvasási élményeknek a virtuális térbe is „benyúló” tartalmaikkal. Éppen ezért rengeteg helyen felhasználhatóak, hisz képesek javítani például az oktatási élményeket melyeket ezáltal magával ragadóbbá és interaktívabbá tesznek, vagy épp a múzeumokat jelenítik meg úgy, hogy az teljesen elvarázsoljon minket.

Magyarországon is egyre több közgyűjtemény alkalmazza ezeket a technológiákat. Előadásomban számba veszem, hogy ezek a technológiák a konkrét gyűjteményekben hogyan jelennek meg. Elemzem az Atomenergetikai Múzeum AR technológiáját, a Petőfi Irodalmi Múzeum költők életét és munkásságát megelevenítő interaktív AR-szolgáltatásait, és az olyan egyedülálló innovatív megoldásokat, mint a Türr István múzeum Örökség szálló elnevezésű kiadványa és applikációja, valamint a ferencvárosi hibrid public art installáció. Továbbá a Nemzeti Könyvtárunk kezdeményezései és a MOME, azaz a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem „figitális” élményt nyújtó projektje ugyancsak a vizsgálat tárgyát képezik.

A fő elemzési szempontok a következők: valóság-virtualitás kontinuum, a kiterjesztett tartalom típusa, eszköztípusok, az interakció típusa, valamint a könyv tipográfiája, formai megtervezettsége.

*Pedagógia***Heinczinger Márton György***ELTE*

Milyen kihívásokat és lehetőségeket rejt az inkluzív kommunikáció a francia mint idegen nyelv oktatásában?

A francia mint idegen nyelv oktatásában egyre növekvő figyelem irányul az inkluzív kommunikáció tanítására (Beaumont, 2023). Ez a kutatás arra törekszik, hogy feltérképezze, milyen módon lehet inkluzív kommunikációval megismertetni a diákokat, valamint milyen véleménnyel vannak erről a nyelvoktatás résztvevői. A vizsgálat kvalitatív megközelítést alkalmaz, és a résztvevők véleményére és tapasztalataira koncentrál. Az adatokat egy fókuszcsoport-beszélgetés révén gyűjtjük, amelyeket francia mint idegen nyelvet tanító pedagógusokkal, francia tanárszakos hallgatókkal, valamint az idegen nyelv tanulóival folytatunk. Az analízis során a fókuszcsoport-beszélgetések tartalmi elemzése mellett tematikus kódolást is alkalmazunk. A kutatás eredményei segítenek megérteni, hogyan lehet hatékonyan bevezetni az inkluzív kommunikációt a francia mint idegen nyelv oktatásába, valamint azokat a kihívásokat és lehetőségeket, amelyekkel a pedagógusok és diákok szembesülnek ebben a folyamatban. A tanulmány célja, hogy felmutassa annak lehetőségét, miként lehet az inkluzív kommunikációt beágyazni az idegen nyelv oktatásába és kidolgozni az ehhez kapcsolódó gyakorlatokat annak érdekében, hogy segítsen a tanulóknak jobban megérteni és inkluzív módon alkalmazni a nyelvet, valamint támogassa a pedagógusokat az inkluzív pedagógiai módszerek hatékony alkalmazásában.

*Pedagógia***Németh Kristóf***ELTE, Eötvös József Collegium***Szókincsbővítés a videójátékok segítségével**

A videójátékok manapság a legelterjedtebb hobbik közé tartoznak, mégis ritkán beszélünk a játékok előnyeiről. Gyakran hallunk olyan híreket, amelyekben a videójátékokat hibáztatják a rossz jegyekért vagy viselkedésért, de ritkán beszélünk a pozitív oldalukról. Ritkán hallunk arról, hogy a videójátékok hogyan fejleszthetik kreativitásunkat, problémamegoldó készségünket, és hogyan tanulhatunk új nyelveket játék közben.

Kutatásomban azt vizsgálom, hogy a videójátékok hogyan segíthetnek az embereknek új nyelvet tanulni. Manapság az angol a jellemző nyelv a játékosok körében. Ez lehet maga a játék vagy az azt körülvevő közösségek, és miközben részt veszünk ezekben a tevékenységekben, tudat alatt új szavakat tanulunk, amikor többször is ki vagyunk téve nekik a játékokban. Arra próbálok választ találni, hogy a játékok mégis mekkora hatást tudnak gyakorolni az angol szókincs elsajátítására. Szeretném feltárni a játékokban rejlő potenciált, és hogy hogyan tudnánk ezt pedagógiai célokkal a tanteremben is hasznosítani. Ez persze nem egy egyszerű feladat, nem minden játék alkalmas erre célra és valahogyan mérni is kell a szókincs bővülését, viszont a kutatásomban pont erre szeretnék megoldást találni.

Tanulmányoztam, hogyan kezdődtek az oktatási célú videójátékok, és milyen jó fogadtatásra találtak, azonban manapság az oktatási célú játékok a sikereik ellenére is mindössze csak a múlt relikviájának tekinthetők. Megpróbálok kideríteni, hogy mi tette sikeressé ezeket a játékokat, és miért nem tudta a sikerük elérni a mai közönséget. Manapság az oktatójátékok kizárólag a kisgyerekeknek szólnak, az idősebb közönségnek szánt játékok pedig egyszerűen soha nem nyerték vissza rég elvesztett népszerűségüket.

Létrehoztam egy kísérletet, amelynek célja, hogy nyomon kövessem a résztvevők fejlődését az idő múlásával. Ezek az egyének egy adott videójáték játszása közben kerültek kapcsolatba a célnyelvvvel, és szisztematikusan megfigyeltem, hogy a kísérlet során milyen mértékben fejlődött a szókincsük. Több próbálkozás után egy megbízható rendszert dolgoztam ki, amely megkönnyíti az adatok egyszerű számszerűsítését.

*Pedagógia***Rémai Martin***ELTE, Eötvös József Collegium*

A globális kompetenciák fejlesztésének lehetőségei az angol nyelvórákon

A XXI. századi oktatásban egyre fontosabbá válik a globális kompetenciák fejlesztése. Ez a fókuszváltás az oktatási rendszerekben a gyorsan változó világgazdaság, a technológiai fejlődés és a társadalmi változások kontextusában mára elengedhetelenné vált. Előadásomban igyekszem átfogó képet adni a globális kompetenciafejlesztés és a globális állampolgárságra nevelés lehetőségeiről, illetve arról, hogy miért fontos ez az átalakulás, és hogy hogyan támogathatjuk ezekkel a tanulók teljesítményét és sikerét, még egy olyan országban is, ahol ezt tudatosan törölték a Nemzeti Alaptantervből. Kutatásomban főleg az angol nyelvórák által nyújtott fejlesztési lehetőségeket vizsgáltam.

A globális kompetencia, vagyis a globális világban való navigálás képessége magában foglalja a kulturális érzékenységet, a nyelvi sokoldalúságot és az interkulturális kommunikációt, valamint kiemelten kezeli a fenntarthatóságot is. Az angol nyelv mint lingua franca lehetővé teszi a tanulók számára, hogy hatékonyan kommunikáljanak és együttműködjenek ezen témák és problémakörök kapcsán, akár különböző kultúrák és nyelvi közösségek tagjaival is. Ezen felül a diákok angolórákon történő globális kompetenciafejlesztése segítséget nyújt a tanulók kognitív és szocioemocionális fejlődésében is. Az interkulturális projektek, a társas tanulási környezetek és az autentikus kommunikációs helyzetek pedig további lehetőséget kínálnak számukra arra, hogy fejlesszék a kritikai gondolkodásukat, problémamegoldó képességüket és empátiájukat. Számtalan sikeres projekt után megállapítható, hogy az angolórák során történő globális kompetenciafejlesztés nemcsak a tanulók nyelvi képességeit, hanem szélesebb értelemben véve az életük során szükséges készségeket is fejleszti. Ezáltal elősegíti a társadalmi és gazdasági mobilitást, valamint hozzájárul a globális és környezeti tudatosság, valamint az együttműködés kultúrájának kialakításához a jövő generációi számára.

Az előadás során áttekintjük azt is, hogy milyen módon lehetne hatékonyan integrálni a globális kompetenciák fejlesztését az angolórákba – például tantervi szintű és pedagógusi megközelítések változtatásával. Továbbá bemutatom azt az iskolai projektet is, amelyben egy tanulói csoport globális kompetenciáit igyekeztem fejleszteni egy budapesti középiskolában. Ennek során a tanulók közösen alkothatták meg a jövő városát, a legmodernebb technológiák használatával.

*Pedagógia***Sasvári Angelika***ELTE, Eötvös József Collegium***A két féltekés idegennyelvtanulás megvalósulásának vizsgálata az iskolai nyelvoktatásban**

Napjainkban több idegennyelv ismerete alapvető feltétel a világban való eligazodáshoz és a szakmai ismeretek megszerzéséhez. Az idegennyelvek elsajátításának hagyományos színtere az iskolai nyelvoktatás. A legutóbbi mérések is sajnálatosan azt mutatják, hogy az iskolai idegennyelv-oktatás nem képes hatékonyan hozzájárulni a nyelvtanulók nyelvtudásának megalapozásához és kiépítéséhez. Számos ok állhat annak hátterében, hogy az emberek miért nem tudnak egy adott idegennyelvet elsajátítani. Többek között problémát jelent, hogy a tanulási folyamat során az agy nincs teljes egészében kihasználva. Tudományos kutatások szerint agyunknak csak a neuronok és idegsejtek alkotta részét használjuk tanulásra, azaz mindössze az agy 10%-át. A legújabb agyi kutatások azonban bebizonyították, hogy a gliasejtek is fontos szerepet játszanak az idegműködésben, ezáltal agyunk egészéhez hozzáférhetünk a tanulás során. A megoldás, hogy megtanuljuk a két agyféltekénket szinkronban használni, elérni, hogy egyszerre dolgozzanak és ne felváltva. Ezt nevezzük két féltekés tanulásnak. Előadásomban annak a kérdésnek járok utána, hogy megvalósítható-e a két féltekés tanulás az idegennyelvek esetében. Konkrét empirikus adatok alapján bemutatom, hogy az agy jobb féltekéjének bekapcsolása által a nyelvtanulás folyamata gyorsítható és hatékonyabbá tehető.

Jelenkori magyar és egyetemes történelem

Fenyvesi Balázs

ELTE

**Ünnep, kiüzetés és a miniszter halála -
A magyar „spanyolosok” emlékezetének alakváltozásai a korszak
országos politikai sajtójában (1945 –1956)**

A prezentáció a spanyol polgárháborúban a köztársaságiak oldalán harcoló egykori magyar önkéntesek hazai emlékeztörténetét fejt fel a vizsgált periódusban a korszak országos politikai sajtójának kvalitatív tartalomelemzésével. Az egykori brigadisták, mint Gerő, Rajk vagy Münnich jelentős szerephez jutottak az 1945-ös átalakulást követően, ahol az antifasiszta múlt fontos legitimációt jelentett. A prezentáció az 1945. július 22-i, a polgárháború kitörésének kilencedik évfordulójára szervezett budapesti nemzetközi „spanyolos” találkozótól az 1956. október 21-i, a Rajk-pert követő szelektív tisztogatást átvészelő, még élő magyar „spanyolosok” ünnepélyes kitüntetéséig terjedő időszakot követi nyomon. Az 1945-től az 1949-es Rajk-perig terjedő időszakot a prezentáció a fokozatosan szovjetizálódó koalíciós korszak korlátozott pluralizmusában helyezi el. Ekkor jelen-fókusszal, mint a megtalált magyar antifasizmust felmutatva és a két munkáspárt egységét hangsúlyozva vitték színre a „spanyolosok” történetét. Ezt a beszédmódot azonban az idő előrehaladtával kisajátította az MKP. A következő korszakot az 1949-es Rajk-per nyitotta meg, ahol az egykori spanyolországi jelenlét szolgáltatott ürügyet az MDP-n belüli leszámolásra. A „spanyolos”-téma Rajk 1956-os temetéséig szórványosan jelent csak meg a sajtó hasábjain. Az önkéntesek rehabilitációját végül az október 21-ei ünnepélyes kitüntetésük tetőzte be. Az '56-os forradalom leverését követően vette kezdetét egy ambivalens kultuszépítés, ahol a berendezkedő Kádár-rezsim az antifasiszta keret és a desztalinizáció között manőverezve alakította ki saját „spanyolos”-olvasatát. A prezentáció az ehhez vezető utat fejt fel.

*Jelenkori magyar és egyetemes történelem***Fiser Bence***Pécsi Tudományegyetem***„Nyina Andrejevna nem engedhet az elveiből” –
Egy politikai botrány szerepe és jelentősége a Gorbacsov-korszakban**

Előadásom témája a szovjet sajtóban 1988. március 13-án megjelent „Nem engedhetek elveimből” című újságcikk, mely a történettudományban „Nyina Andrejevna-levél” néven vált ismertté. A Szovjetunió utolsó főtitkára, Mihail Gorbacsov egy társadalmi-gazdasági válsággal küzdő, külpolitikai szempontból kedvezőtlen pozícióban lévő államot örökölt meg elődeitől. Gorbacsov kísérletet tett a Szovjetunió megreformálására, melyhez számos reformprogrammal próbálkozott, ezek közül a szélesebb közvélemény számára a peresztrojka (átalakítás) és a glasznoszty (nyilvánosság) váltak a legismertebbekké. A reformok azonban idővel „kiengedték a szellemet a palackból” és olyan ún. „nem kívánt mellékhatások” jelentek meg a rendszerben, melyek nem csak a Szovjetunió, hanem Gorbacsov politikai bukásához is vezettek. A Szovjetunió „végjátékában” jelentős szerepe volt a Nyina Andrejevna-levél okozta politikai botránynak, melynek újszerűségét és jelentőségét az adta, hogy a főtitkárt saját párton belüli támogatói köréből támadták meg nyilvánosan.

Az előadás során három szempont mentén mutatom be a cikk legfőbb állításait, kitérve a fiatalok nevelésének kérdésére, a szovjet történelem és Sztálin megítélésére, valamint az átalakítást vezető politikai erők jellemzésére. Az előadás további részében orosz nyelvű források alapján bemutatom, milyen konfliktust okozott a pártvezetésben a cikk megjelenése, mely nyilvánvalóvá tette Gorbacsov számára, hogy politikájának nemcsak a párton kívül (Jelcin), hanem azon belül is komoly ellentáborra van. A Nyina Andrejevna-levél okozta botrány a belső ellenállás megjelenése mellett illusztrálja a Gorbacsov-korszaknak azt az ellentmondását is, mely jelen esetben a glasznoszty, mint reform eredeti szándéka és a gyakorlati megvalósulása között jött létre.

Jelenkori magyar és egyetemes történelem

Szász Eszter Sára

ELTE, Eötvös József Collegium

Jazz: kulturális és polgárjogi metamorfózis az amerikai társadalomban

Előadásomban szeretném feltárni a jazz zene az Amerikai Egyesült Államok társadalmi szerkezetére és kultúrájára gyakorolt hatását, különös tekintettel az afroamerikai polgárjogi mozgalom (1950-es és 1960-as évek), és az azt néhány évtizeddel megelőző "Dzsesszkorszak" kapcsolatára.

Az előadást a műfaj eredetének vizsgálatával fogom indítani. Bemutatom gyökereit, amelyek nemcsak New Orleans gazdag zenei hagyományaihoz nyúlnak vissza, hanem a különféle afrikai törzsek sokszínű zenei örökségéhez is.

A prezentációm ezután betekintést nyújt a "Dzsesszkorszak" néven ismert, 1918-tól egészen 1929-ig ívelő időszakba, feltárja a korszak nevének eredetét, körülhatárolja annak jellemzőit, és elemzi az amerikai társadalomra és kultúrára gyakorolt messzemenő hatásait többek között az irodalom, a divat és a női jogok területein.

Ezt követően előadásom a jazz zene és az afroamerikai polgárjogi mozgalom kapcsolatát fogja áttekinteni, kiemelve olyan befolyásos személyek kulcsfontosságú szerepét, mint Nina Simone, afroamerikai énekesnő, aki zenéjét a művészi aktivizmus eszközeként is használta. Ezen túlmenően a tanulmány feltárja a jazz és a "The Great Migration" közötti kapcsolatot, hangsúlyozva a jazz kulturális szerepét az Egyesült Államok történelmének ezen időszakában.

Végül kitérek a jazz tartós hatására a kortárs társadalomban, és rávilágítok annak folyamatos jelentőségére, valamint tartós vonzerejére, amelyet mai napig érezhetünk Amerika területén.

Jelenkori magyar és egyetemes történelem

Szénási Dorottya Anna

ELTE

Az 1970-es évek irodalompolitikai kötélhúzása és az 1976-os Kritika- ügy

A Kádár-korszak értelmiségi köreinek mozgalommá, majd párttá szerveződése szorosan kapcsolódik a rendszerváltás történetéhez, mindennek előzményeként tekinthetünk az 1970-es évektől megjelenő kultúrpolitikai irányzatokra.

Az évtized politikáját meghatározta a gazdasági és politika reformok részleges megőrzése, illetve a nyilvánosság irányítás melletti tágitása, miközben különböző módszerekkel folytatódott a „másként gondolkodás” elleni küzdelem. A '70-es években megfigyelhető a párton belüli eltérő kultúrpolitikai koncepciók következtében való szétfejlődés, majd a '80-as évektől a közélet pluralitásáért folytatott tudatos küzdelem kezdetei. A rendszerváltó elit bázisát jelentő humán értelmiség tevékenységét azonban érdemes az 1970-es évekre fókuszálva is megismerni.

A Kritika átalakítását követően a folyóirat hasábjai teret biztosítottak számos ideológiai álvitának, esetenként valós disputának, azonban voltak köztük olyanok, amelyeknek igazi jelentősége a nyilvánosság előtt részben vagy teljesen rejtve maradt. Ilyen volt a Kritika 1976 októberi számában Király István A szocialista esztétikáról – egy disszertáció kapcsán című írásával kezdődő vitasorozat. Az esettanulmány ennek ismertetésére tesz kísérletet az 1976-os Kritika-ügy előzményeinek, illetve következményeinek feltárásán keresztül. Valamint igyekszik az eset segítségével és a legfelsőbb kultúrpolitikai körben uralkodó személyes viszonyok ismertetésén keresztül árnyalni az Aczél György féle kultúrpolitikáról köztudatban élő képet.

Estétika és művészettörténet

Biró Botond

ELTE

A montázs politikai-esztétikai aspektusai Radu Jude filmjeiben

Előadásomban a *Zűrös ketyintés, avagy pornó a diliházban* (2021) című filmet elemzem, illetve helyezem el ezt Radu Jude kortárs román filmrendező eddigi életművében, majd vázlatosan elhelyezem az alkotót a román film lokális hagyományához képest. Ezt követően a filmet három részre bontom a részek filmnyelvi aspektusai mentén, külön elemezve ezeket.

A film első szekvenciáját Walter Benjamin Egyirányú utcájára való filmnyelvi reflexióként határozom meg, amely a flaneur tapasztalatának, illetve tradíciójának a megidézésével tesz kísérletet a történeti tudat kialakítására a „profán illumináció” benjamin konceptióján keresztül. Ezt követően a film második, filmnyelvi eltérő montázs szekvenciájának az elemzésével folytatom, a 20. századi montázs elméleti avantgárd tradícióhoz kapcsolva ezt.

A partikuláris film elemzéséből bontom ki George Didi-Huberman francia művészettörténész Bertolt Brecht-ről írott könyvének számomra fontos állításait, Brecht montázs elméleti megfontolásait és az elidegenítés esztétikumának a rövid összefoglalását nyújtom.

George Didi-Huberman, francia filozófus és művészettörténész munkájának részét képezi a képek politikai jelentőségére való reflexió, politika és esztétika viszonya. Annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy hogyan lehet a kortárs művészet politikai, a huszadik századi avantgárd montázs elméleti írásainak elemzéséhez fordul, amelyben kiemelt szerepet kap Bertolt Brecht fotómontázsainak az értelmezése. Didi-Huberman Brecht fotómontázsaival kapcsolatban azt fogalmazza meg, hogy ez a saját korában a befogadó és a műalkotás közötti távolság megteremtésével, illetve a kép megismerés eszközévé való tételével volt képes a látható újraelosztására.

Esztétika és művészettörténet

Németh Zsófia

ELTE, Eötvös József Collegium

Dialektikus kép és a montázs mint módszer Walter Benjaminsnál

Előadásom témája a Walter Benjamin *Passagen-Werk* című munkájában megjelenő montázs fogalma és a montázs, vagy montírozás módszerének alkalmazása az életműben, különös tekintettel pedig a kései történelem filozófia írásokban. A fő fogalma, aminek értelmezésében segítséget nyújt, és melynek kibontása az előadás tulajdonképpeni célja, a dialektikus kép. A kései, 1940-ig írt szöveg és az abban testet öltő benjamini gondolatok meghatározó jelentőségűek az attól látszólag független szövegektől értelmezésében is. Az előadás során montázs és dialektikus kép terminusát két irányból közelítem meg: a szövegben is fellelhető direkt utalások alapján *A német szomorújáték eredete* című szöveg ismeretkritikai előszavának ismeretelméleti és metodológiai gondolatai alapján a filozófiai ábrázolás problémája és az azzal kapcsolatos kitételek felől. A mindezt összefogó benjamini fogalom a konstelláció lesz. A másik irány pedig Benjamin művészetelméleti, kritikusi írásait vizsgálatából indul ki, melynek egyik meghatározó problémája a fentebb is említett filmi eszköz, azaz a vágás és annak hatása a művészeti mező egészére. Tehát montázs mint ábrázolási módnak a benjamini életműben elfoglalt pozíciója alapján értelmezem az „irodalmi montázs” jelenségét. Végül összegzésként a dialektikus kép értelmezésére szeretnék kísérletet tenni, és megnyitni a lehetőséget, hogy egyéb lehetséges párhuzamokat vagy eltéréseket felvázolni más hasonló gondolati konstrukciókkal (mint például Adorno konstelláció fogalmával).

*Esztétika és művészettörténet***Polonyi Kincső Bodza***ELTE***Hatalmi reprezentáció a gubbiói Palazzo Ducalében**

Előadásomban Federico da Montefeltro (1422-1482) urbinói herceg mecenatúrájába tartozó, jelenleg Hampton Courtban őrzött Federico da Montefeltro és fia, Guidobaldo előadást hallgatnak (*Oratio*) című képpel kapcsolatos új kutatási eredményeimet mutatom be. A festménnyel 2021 óta foglakozok, legutóbbi hipotézisemet az OTDK-n mutattam be, ezen kutatásom pedig annak folytatása és sok szempontból alátámasztása.

Az *Oratio* egy minden szempontból kérdéses mű, azonban jelen kutatásomban az attribúciós és az ezzel összefüggő datálási vitától eltekintve a lokalizáció és proveniencia problémáját vizsgálom meg. A kép első inventáriumi megjelenése a szakirodalom szerint a XVII. századból származik, először egy pesarói inventáriumi bejegyzést ismerünk, majd Niccolo Cerratini válogatta össze Francesco Maria della Rovere halála után a hagyatékként lánya által örökölt ingóságokat, amik között szerepel az *Oratio* is. Ezután a Pápai Állam fennhatósága alákerülő Urbino és annak hercegi palotájának műtárgyára és a hercegi könyvtár gyűjteményére VIII. Orbán papa és a Barberini család tartott igényt, így kerülhetett a festmény a Barberini inventáriumba. Ezek a leltárjegyzékek nagyobb alaposággal készültek és értékbecslés mellett méretet is feljegyeztek a képhez, ami egy meglepő fordulathoz vezet az *Oratio* proveniencia-kutatásának történetében. Ugyanis a méretek olyannyira eltérnek a jelenleg ismert Hampton Court-I képtől, hogy talán nem is az került a Barberiniekhez, hanem egy másolat. Ez megszüntetné azt az elmentmondást, amit egy gubbiói lokalizációs hipotézisnél az inventáriumi bejegyzésekből következethető XVII. századi urbinói származás okozna.

Előadásom utolsó harmadában egy, még biztos eredményekkel nem szolgáló hipotézisemet szeretném bemutatni, ami a jövőben hozzásegíthet minket az *Oratio* engimatisztemájának megértéséhez. Az urbinói studiolo 28 uomini famosi ciklusán megjelenő személyek kezében látható könyvek a feltételezésem szerint nem véletlen kiegészítők, hanem valós másai mindazoknak a kódexeknek, amik valóban megtalálhatók voltak a hercegi könyvtárban. Ezek azonosítása egy hosszú folyamat, de a folyamat végére biztosan állíthatóvá válik, hogy az urbinó mecenatúra ad ilyen értelmezési keretlehetőséget, így az *Oratio* esetében megjelenő kódex beazonosítása és annak elfogadható kulcsfontosságú megalapozódhat.

Kémia 1

Bodnár Emma*ELTE, Eötvös József Collegium***Hidrofluorolefin alapú óniumsók szintézise**

Fluortartalmú funkciós csoportokra, mint szerves molekulák építőelemeire egyre növekvő igény mutatkozik a mindennapi életben is körülöttünk lévő anyagokban. Fluortartalmú szerves vegyületeket a gyógyszerkémia, az agrokémia, a hűtőtechnikai, az üzemanyagipar és a műanyagipar is egyre nagyobb mértékben használ kedvező tulajdonságaiknak köszönhetően. [1,2] Ilyen tulajdonságok, melyeket befolyásol a fluor jelenléte a molekulában, lehetnek például a sav-bázis tulajdonságok, térszerkezet, metabolizmus és a biohasznosulás.[3] A fluoros vegyületek iránt megnövekedett igény következtében a különböző fluorozó-, illetve fluoralkilezőszerek fejlesztése egyre intenzívebben kutatott területté vált. Fenntarthatósági szempontokat is figyelembe véve megfelelő fluoros építőelemek lehetnek a legmodernebb, hűtőközegként használt hidrofluorolefin (HFO) gázok, melyek kifejlesztéséhez hosszadalmas és szigorúan felügyelt út vezetett, így környezeti hatásuk minimális lett. [4,5]

A HFO gázok egyes képviselőiből lehetőség nyílik trifluorpropinil-csoportot tartalmazó vegyületek kialakítására. Kutatócsoportunkban korábban a HFO-1234yf jelű gázból sikeresen állítottunk elő trifluorpropinil-csoportot tartalmazó reagenseket, melyeket Sonogashira keresztkapcsolási reakcióban használtunk fel. A HFO gázok felhasználásában trifluorpropinilhezési reakciókban még jelentős lehetőség rejlik. Kutatásomban olyan lehetséges átalakítások feltérképezését végeztem, melyekben a trifluorpropinil-csoport az eddigiekkel ellentétes reaktivitással rendelkezik, így az a vegyületeknek az eddigiektől eltérő elektronikus tulajdonságú csoportjaiba is beépíthető lehet. [6,7] Kutatásom során vizsgáltam a trifluorpropinil-jodóniumvegyületek és -szulfóniumsók előállításának lehetőségét, a szintézisben kiindulási anyagként HFO gázt alkalmazva.

Kémia 1

Csiszár Milán

*Debreceni Egyetem, Sántha Kálmán Szakkollégium***Potenciálisan transzglykoziláz-inhibitor hatással rendelkező lipid-II származékok szintézise**

Az antimikrobiális rezisztencia komoly probléma a klinikumban, megfelelő antibiotikum stewardship mellett is nő az igény új hatóanyagokra. A sejtfal szintézis gátlása hatékony, azonban nem teljesen kiaknázott támadáspont a baktériumokkal szemben. Ezen folyamatban a transzglykoziláz enzim gátlására már léteznek vegyületek, viszont rossz farmakokinetikájuk miatt csak állatgyógyászatban alkalmazhatók, így továbbra is fennáll az igény új transzglykoziláz-gátlók előállítására. Ennek a problémának a megoldására új, potenciálisan antibakteriális hatású vegyületek, lipid-II analógok előállítását tűztük ki célul.

N-acetil-D-glükózaminból, illetve D-glükózból származtatott 1,2-telítetlen származékokból (2-szubsztituált glikálokból) fotoiniciált tiol-én addíciós reakcióval, tioecetsav használatával alfa-tioacetátokat alakítottunk ki, majd szelektív S-dezacetilezést követően ezekből alfa szénhidráttiolokat szintetizáltunk. Az így kapott vegyületekkel konjugált tiol-én addíciót hajtottuk végre vinilidén-biszfoszfónát aktivált kettős kötésére, végül az újonnan előállított származékokhoz hexanalt kapcsoltunk Wadsworth–Horner–Emmons reakcióval, melyet a termék Zemplén-dezacetilezése követett. A vegyületek szerkezetét NMR és MS vizsgálatokkal karakterizáltuk, a tisztításuk oszlopkromatográfias módszerrel történt.

A glüko és acetamido glüko származékok tioecetsav-addíciós reakcióit mindkét kiindulási anyag esetében sikeresen végrehajtottuk jó hozammal, a szelektív dezacetilezést és a konjugált addíciót pedig kiemelkedően magas hozammal. A Wadsworth–Horner–Emmons reakció során a glüko származék esetén sikeresen izoláltuk a két várt terméket 34% hozammal, a geometriai izomerek kb. 2:1 arányban keletkeztek. Az acetamidoszármazék esetében az utolsó lépés során a várt terméket nem sikerült izolálni, így további optimalizációs vizsgálatok szükségesek.

A munka során sikeresen létrehoztunk két lipid-II analóg vegyületet D-glükózból, valamint megállapítottuk, hogy azonos reakciókörülmények ilyen formában alkalmatlanok acetamido-származék létrehozására. További vegyületek előállítását tervezzük egyéb alifás aldehidekkel, illetve tervezzük még további szénhidrátszármazékokkal is vizsgálatokat folytatni.

*Kémia 1***Németh Dávid Dorián***ELTE***Ditienil-arén fotokapcsolók térállásának vizsgálata különböző szilárd fázisokban**

Az elmúlt évtizedekben számos kutatás irányult termálisan stabil, fáradékonyságtűrő és sok cikluson keresztül reverzibilisen kapcsolható fotokapcsolók fejlesztésére [1,2]. Ezen szempontokat a legjobban a ditienil-etén fotokapcsolók teljesítették, amelyek fénybesugárzás hatására egy electrociklizációs reakcióban gyűrűt zárnak. További előnyös tulajdonságuk, hogy mivel a kapcsolás során csak kis konformációváltozás történik, így általában szilárd fázisban is kapcsolhatóak.

Kutatómunkám során ezen előnyös tulajdonságok miatt én is a ditienil-etének egy speciális családjával, a ditienil-arénekkal foglalkoztam. Ezek különlegessége, hogy az etén részletet egy aromás rendszerre cserélve a zárt forma termálisan instabillá tehető, így az rendkívül gyorsan visszaalakul, ezáltal új alkalmazási lehetőségeket kínálva [3]. Azonban a ditienil-arének esetén az irodalomban [4,5] gyakran megjelenő probléma, hogy a kristályosításkor a szilárd fázisba nem megfelelő térállásban épül be a fotokapcsoló egység, ezáltal az fotokémiai electrociklizáció nem megvalósítható. A molekula szerkezete és a térállás közti összefüggés megértése érdekében elméleti kémiai számításokat végeztem, illetve két új, piridintartalmú fotokapcsolót szintetizáltam, és ezeket kristályosítottam tisztán, illetve fémorganikus térhálóba beépítve is. Előadásom során az így kapott eredményeket, tapasztalatokat szeretném ismertetni.

Kémia 1

Tóth Gergely

*Debreceni Egyetem, Sántha Kálmán Szakkollégium***Biológiailag aktív kannabigerol származékok előállítása Mannich-típusú reakcióval**

Bevezetés: A CBG, vagy kannabigerol egyike a Cannabis sativa által szintetizált több mint 100 kannabinoidnak. A szervezetben számos receptorhoz kötődik, amitől jelentős terápiás potenciált mutat fájdalomcsillapítóként, gyulladásgátlóként, metabolikus, GI és kardiovaszkuláris megbetegedések esetén alkalmazva, vagy akár tumor terápiában. Biohasznosulása alacsony, citotoxicitása viszont viszonylag magas, de ezek a tulajdonságok javíthatóak megfelelő kémiai módosításokkal.

Célkitűzés: A terápiás potenciál növelését célozva munkánk során a CBG kémiai módosítását terveztük. A fenolos hidroxil-csoportok melletti szénatom módosítását kívántuk megvalósítani Mannich típusú reakcióval különböző aminoalkil csoportok kapcsolásával. Az előállított új származékok antibakteriális, antivirális, rákellenes hatásait vizsgálták, illetve bőrsejtek esetében meghatározták az életképességre és faggyúlipid termelésre gyakorolt hatásukat.

Módszertan: A származékok előállításához szerves kémiai preparatív módszereket alkalmaztunk. A reakciók végbemenetelét és a termékek tisztaságát vékonyréteg kromatográfiával ellenőriztük, a tisztítást oszlopkromatográfiával végeztük. A termékek azonosításához MALDI-TOF tömegspektrometriát és NMR spektroszkópiát használtunk.

Eredmények: Az aminocsoportokkal módosított CBG származékok biológiai vizsgálata alapján az anyagaink antibakteriális hatása gyengébb volt az anyavegyületnél, ugyanakkor az egyik származék SARS-CoV-2 ellenes hatása ígéretesnek bizonyult. A CBG mellett két származék jelentős antiproliferatív tulajdonságokat mutattak emlő-, petefészek- és méh eredetű rákos sejtvonalakkal szemben.

Következtetés: Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy bár az anyavegyület vírusellenes koncentrációba alkalmazva citotoxikus, addig a módosított CBG származékok potenciálisan alkalmazhatók SARS-CoV-2 ellen. Ezen kívül, vegyületeink közül több, emlő-, petefészek- és méh eredetű daganatos sejtvonalra is gátlóan hatottak, ami lehetséges antitumorális felhasználásukat jelenti. Ezeket az eredményeket alapul véve, további vizsgálatokat tervezünk a két származékkal.

Reprezentáció esettanulmányokon keresztül

Bognár Bálint György

Budapesti Corvinus Egyetem

Hogyan kommunikál a dragkultúra?

A mainstream kultúra több olyan elemmel is rendelkezik, amik először szubkultúrákban jelentek meg. Az internet, a globalizáció és a digitalizáció az eddig elszigeteltnek tekintett tartalmak szélesebb körű meg tapasztalását teszik lehetővé, elérve olyan egyéneket is, akik alapvetően nem találkoznának egy adott tartalommal, kultúrával. Ez jelentősen hozzájárul egyes társadalmi folyamatok és jelenségek kialakulásához, amik megértése miatt érdemes egy-egy közösséget és kultúrát tudományos szempontból is vizsgálni.

A drag szubkultúrájával hazánkban is egyre szélesebb körben találkozhat a befogadó. Magának a drag műfajának a művelői olyan, a szexualitás spektrumán bárhol elhelyezkedő személyek, akik egyértelmű célok, például szórakoztatás, önkifejezés vagy előadóművészeti célok által vezérelve öltöznek be a másik nemnek és veszik fel a rájuk jellemző verbális és nonverbális magatartásformákat (Greaf, 2016; Moore, 2013). A műfaj már a görög színház kezdete óta jelen van, fő terei közé tartozik a színpad, a különböző klubok és az éjszakai élet, ahol a drag queenek és kingek a közönséget szórakoztatják zenés-táncos előadásokkal, stand up műsorral vagy más művészeti formával (Farkas, 2016; Luksevica, 2019). A társadalom tudatosságának növelése érdekében fontos, hogy e szubkultúrát és annak médiát érintő és kommunikációs vonzatait a befogadó képes legyen felismerni és saját maga értékelni, ennek ellenére a drag hazai szinten kevésbé vizsgált terület.

A kutatásom során a szubkultúrát felépítő kulturális és kommunikációs elemeket tárom fel befogadói, résztvevői és elemzői perspektívából egyaránt. A résztvevői oldalt képező interjúk dragelőadókkal készülnek, a kérdőív a befogadói attitűdöt méri fel a témával kapcsolatban, az ezekhez kapcsolódó tartalom elemzés pedig egyes médiatermékek kontextusbeli vizsgálatát helyezi előtérbe. A triadikus módszertan széles körű, objektív és részletes bemutatását teszi lehetővé a kultúrának és segíti az egyéni reflexiók kialakulását.

Reprezentáció esettanulmányokon keresztül

Csapó Áron Sebestyén

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

Nem-helyek a szimulációs filmek városaiban

Előadásom az ezredforduló előtt megjelent, társadalmi valóságot megkérdőjelező filmek szimulációs valóságával foglalkozik. A következő filmeket fogom vizsgálni: *Dark City* (Alex Proyas, 1998), *The Truman Show* (Peter Weir, 1998), *The Matrix* (Lilly Wachowski; Lana Wachowski, 1999), *eXistenZ* (David Cronenberg, 1999) és a *The Thirteenth Floor* (Josef Rusnak, 1999).

Mint látható, ezek szinte mind egyidőben jelentek meg, és mind hasonló kérdéskörrel foglalkoznak, cselekményük is hasonlóképpen épül fel; a szimulációban élő átlagosnak tűnő ember elkezd megkérdőjelezni az őt körülvevő világot, majd a történet végére általában valamiféle megváltói pozícióba kerül és elkezd megváltoztatni azt – az általa vélt helyes irányba. A filmekben megjelenő városok van, hogy jobban hasonlítanak egymásra, mint például a *The Matrix* és a *The Thirteenth Floor* felhőkarcolókkal teli nagyvárosai, van, hogy kevésbé, mint például a *Dark City* future noir hangulatú sötét metropolisza és a *The Truman Show* napsütötte, tengerparti kertvárosa. Ugyanakkor minden különbség ellenére az összes alkotásban megtalálható helyszínen átível egy hely típus, amelyet Marc Augé nem-hely fogalmával lehet definiálni.

Előadásom nagy részében így Marc Augé (1992): *Nem-helyek, bevezetés a szürmodernitás antropológiájába* című könyvére fogok támaszkodni. Témaválasztásomnak legfőbb célkitűzése tehát az volt, hogy ezekre a hasonlóságokra rámutassak. Az egyes szimulált környezetek elemzéséhez többek között Marc Augé nem-hely fogalmát használom; ezen keresztül pedig meghatározom a városok a film cselekményéhez tartozó viszonyát is. Valamint kitérek arra is, hogy hogyan keltik az egyes helyszínek az elidegenedés érzetét, a filmek milyen társadalmi valóságot ábrázolnak és hogyan viszonyulnak magához az adott szimulációhoz.

Reprezentáció esettanulmányokon keresztül

Fetter Dóra Eszter

ELTE

**Bántalmazással kapcsolatos esetek érintettjeinek
médiareprezentációja a magyar úszósportban**

Mesterszakos szakdolgozatomhoz kapcsolódó kutatásomban azt vizsgálom esettanulmányokon keresztül, hogy milyen különbségek fedezhetők fel a médiamegjelenésben akkor, amikor egy férfi áll elő azzal, hogy bántalmazott, és milyen, amikor egy nő. Kutatási kérdéseim közé tartozik is, hogy az elmúlt években nyilvánosság elé álló érintett sportolók mennyire tudatosan kezelték a médiamegjelenéseiket, a traumafeldolgozásban mennyire segítette őket a nyilvánosság – mennyire tudtak segítségükre lenni ebben újságírók, hogyan ábrázolták, kérdezték őket – egyáltalán mennyire vannak felkészülve a médiában dolgozó szakemberek arra, hogy egy ilyen súlyos témát etikusan tudjanak bemutatni, elősegítve ezzel a társadalmi előrelépést.

Három esetet vizsgálok, Szepesi Nikolett, Cseh László és Szilágyi Liliána ügyét, felölve ezzel a 2013-tól 2022-ig tartó időszakot. Módszereim közé tartozik a tartalomelemzés, szöveges vizuális anyagok összehasonlítása, valamint a nemi erőszak mítoszok azonosítása Lonsway és Fitzgerald 7 szempontjának alapján az egyes esetek kapcsán. A nemi erőszakkal kapcsolatos sztereotípiákat összefoglaló definíciót és a csoportosítást adaptálom, amikor az általam kiválasztott három esetet vizsgálom, és nem csak kifejeztem a nemi erőszakra koncentrálok, hanem bármilyen jellegű bántalmazásra, amiről hírt adott a sajtó ezekben az esetekben. A definícióban leirtaktól eltértek abban is, hogy nem csak női áldozatokat vizsgálok.

A kutatást az érintettekkel készült interjúkkal egészítem ki, ezzel megmutatva a másik oldalt is, kitérve arra, hogy milyen hatással van a nyilvános megjelenés az érintett sportolókra, hogyan befolyásolja a traumafeldolgozás folyamatát a médiában való megjelenés.

Végül az újságírókkal, szakmai szervezetekkel és szakemberekkel készített interjúimból igyekszem bemutatni a kontextust, feltárva azt, hogy jelenleg milyen elvek alapján készülnek anyagok olyan különös érzékenységet és odafigyelést igénylő témában, mint a bántalmazás a sport világában.

Reprezentáció esettanulmányokon keresztül

Szalay Sára

ELTE, Eötvös József Collegium

**A civil szervezetek szerepe a menekültek integrációjában -
Megoldás Németország társadalmi problémájára?**

Előadásomban arról szeretnék beszélni, hogy a Közel-Keletről érkezett menekültek milyen szerepet töltenek be Németországban. Valamint azt is megvizsgálom, hogy a németországi civil szervezetek hogyan segítik az ő integrációjukat. Hipotézisként az fogalmazható meg, hogy Németország előregedő társadalmára megfelelő megoldást jelent a menekültek integrációja. 2015-től kezdődően jelentős menekültáradat érkezett Közel-Keletről, Afrikából, a Balkánról és Közép-Ázsiából Európába. Kutatásomban elsősorban a 2015-től 2022-ig Közel-Keletről Németországba érkező menekülteket vizsgálom, az ukrán-orosz háború miatt érkezőkre csak egy kis kitérőt teszek. Vizsgálódásom tárgyaként azért választottam Németországot, mert ez az ország előszeretettel hangsúlyozta a „Willkommenskultur”, „welcome culture” politikáját és nagy hagyománya van náluk a civil társadalom szerepének. Azért is találok érdekesnek ezt a témát, mert liberális elméleti kerettel jól szemléltethető, hogy az NGO-knak (Non-governmental organisations), tehát nem állami háttérrel rendelkező szervezeteknek milyen szerepük van a nemzetközi kapcsolatokban. A felhasznált szakirodalmak tartalmazznak kvantitatív és kvalitatív forrásokat is. Azonban Münchenben való tartózkodásom alatt készítettem saját mélyinterjúkat a Bellevue di Monaco és a JUNO (Eine Stimme für geflüchtete Frauen – a menekült nők hangja) szervezetek menekültjeivel és munkatársaival. A kutatásom gyakorlati haszna, hogy a menekültek véleménye is megjelenik Németországról, valamint az integrációjuk megvalósulásáról. Sajnos eddig ezt a célcsoportot nem kérdezték és talán ezzel a munkával az ő véleményük is előtérbe kerül. Konklúzióként az fogalmazható meg, hogy Németország gazdasági és társadalmi problémákkal küzd és erre választ jelent a menekültek integrációja. Az ő integrációjukat az állam segítségén kívül a civil szervezetek valósítják meg nagyrészen.

*Világirodalom***Forgács Katalin***ELTE***Ikermotívum a drámatörténetben**

Dolgozatomban az ikrek megjelenését vizsgálom a drámatörténet egyes korszakaiban. A kiválasztott drámák más-más történelmi korban születtek, más szempont és eszmerendszert foglalnak magukba, és a keletkezési körülményeiket is figyelembe véve, lefoglalják az egész drámatörténetet.

A kutatásom a drámatörténet több korszakát is vizsgálja, a kiválasztott drámák segítségével: Titus Maccius Plautus: *Amphitruo* (~ Kr. u. 2. század), *Ikrek* (~ Kr. u. 2. század), William Shakespeare: *Tévedések vígjátéka* (1592), *Vízkereszt, vagy, amit akartok* (1601), Oscar Wilde: *Bunbury, avagy jó, ha Szilárd az ember* (1895), Caryl Churchill: *Sokan* (2002).

A kutatásom hipotézise, hogy a történelmi, társadalmi változások ellenére az ikrek ábrázolásában vannak olyan ismétlődő részletek, amelyek újra és újra előkerülnek a különböző drámákban. Ezeket az ismétlődő motívumokat szeretném összegyűjteni.

A felvetült kérdések vizsgálatát komparatív drámaelemzéssel, szoros szövegolvassal végeztem. Előadásomban ennek a nagyobb ívű kutatásnak egyes részeit fogom kiemelni. A kiemelt részekben igyekszem főként azokra a részekre rávilágítani, amelyek egyeznek, vagy hasonlítanak egymásra.

Olyan részleteket, szempontokat próbálom meg hangsúlyozni, amelyek közösek, tekinthetőek öröklődő részleteknek az ikrek megjelenítésében a drámatörténet különböző korszakaiban.

*Világirodalom***Kőhegyi András***ELTE, Eötvös József Collegium***Tértapasztalat Jaan Kross *Négy monológ Szent György ürügyén* című művében**

Az előadás a huszadik századi észt irodalom egyik meghatározó alakjaként számon tartott Jaan Kross *Négy monológ Szent György ürügyén* című, eredetileg 1970-ben, magyarul pedig először 1973-ban megjelent kisregényét vizsgálja. Előadásomban a *Négy monológ... térpoétikai elemzésére* vállalkozom, elsősorban a kisregényben megjelenő, az utazáshoz és az ismeretlen térhez kapcsolódó motívumrendszert, illetve a főszereplő megváltozott tértapasztalatát állítva a középpontba.

Először ismertetem Jaan Kross életét és munkásságát, valamint a *Négy monológ Szent György ürügyén* az életműben elfoglalt helyét. Ezt követően röviden kitérek a kisregény magyar fordítástörténetének és recepciójának néhány sajátosságára, majd elemzésem felvezetésével folytatom. Az előadás következő részében Gaston Bachelard, Maurice Blanchot és Michel Foucault térelméleteire valamint Hannes Böhringer és Tillmann József az utazásirodalomról írt tanulmányaira támaszkodva kísérel meg felvázolni kutatásom elméleti keretét.

Ezután röviden bemutatom a szöveg négy elbeszélőjének (a festő mostohaapja, maga Sittow, a tallini Kanut céh vezetője és Sittow menyasszonya) tértapasztalatát, majd rátérek a kisregény főszereplőjének, Michel Sittownak régi-új lakóhelyével kialakított sajátos viszonyának, valamint az előadás során vizsgált műben többször megidézett Kolumbusz Kristóf és Sittow között megképződő párhuzam fenti szempontok szerinti elemzésére. Végül, az előadás utolsó részében összefoglalom a korábban elhangzottakat és kiemelem az előadás során megfogalmazott legfontosabb állításokat.

*Világirodalom***Tüzes Johanna Róza***ELTE, Eötvös József Collegium***Froidmont-i Tamás: *Jeruzsálemi Margit utazása és megpróbáltatásai***

Előadásom témája a XII. században élt ciszterci szerzetes, Froidmont-i Tamás (Thomas de Froidmont) *Hodoeporicon et pericula Margarite Iherosolimitane* (Jeruzsálemi Margit utazása és megpróbáltatásai) című műve, amelyben a szerző nővérének, Beverley-i Margitnak (Margaret of Bevelrey) életéről írt. Beverley-i Margit a XII. század végén zarándokként indult a Szentföldre, azonban Jeruzsálem 1187. évi ostromakor részt kellett vennie a város védelmében, ezután pedig három alkalommal szaracén fogságba került. A mű irodalmi és történelmi hátterének bemutatására elsőként a szerző életrajzát, a szöveg hagyományt és a műfajt ismertetem. Ezután részletesen elemzem a mű szerkezetét, valamint arra a kérdésre keresem a választ, hogy vajon milyen írói szándékok vezérelheték a szerzőt e különleges mű megírásában, és mi állhat a mű megszületésének hátterében. A szerző tudatosan törekedett arra, hogy a bibliai utalásokkal és párhuzamokkal, a legendás és csodás elemekkel, valamint a szentéletrajzokból átvett párhuzamokkal szinte szentként ábrázolja nővérét, Margitot. Előadásomban azt igyekszem bizonyítani, hogy Froidmont-i Tamás célja az lehetett, hogy nővére hírnevét és becsületét helyreállítsa és megvédje, ugyanis a muszlim fogságból hazatérő nőt megbélyegezték, és tisztátalannak tartották. Margit számára az egyetlen remény a kolostori élet volt, ezért litterátus fivére írói tehetségéhez folyamodott, hogy kieszközölje nővére számára a kolostorba való belépést és beilleszkedést.

Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem

Bognár Katica

ELTE, Eötvös József Collegium

A brunswick, utazáshoz öltözve a 18. században

Az Angliában „brunswick” néven ismert, elsősorban útiruházatként viselt együttes egyedülálló a 18. századi női öltözködésben. A ruhaegyüttes vizsgálata írott és képi forrásokra támaszkodik, felhasználtam korabeli portrékat, naplóbejegyzéseket. Ezen felül összegyűjtöttem a fennmaradt darabokat: például a Victoria & Albert Museum tulajdonában lévő sárga selyem brokátból készült kabátot, valamint két különleges darabot, melyek a Dán Nemzeti Múzeum gyűjteményében találhatóak. Bár magával a viselettel kevesen foglalkoztak, összehasonlítási alapnak használtam a korszakkal foglalkozó viselettörténeti elemzéseket, melyek behatóbban tárgyalják a 18. század női ruhatárát.

Aileen Ribeiro művészettörténész (University of London) azonosította Angliába érkezésének dátumát 1764-re, vagyis a kontinensen már korábban is viselték. 1764 márciusában Augusta brit királyi hercegnő feleségül ment Károly Brunswick-Wolfenbuttel hercegéhez, nászútjára egy skarlátvörös német utazóruhát („german habit”) viselt. Négy évvel később - Barbara Johnson (1746-1823, élt egy lelkész lányaként Angliában) naplójában maradt fenn egy apró metszetet erről a ruháról, a képaláírás „The Brunswick”. Terjedése innentől egyértelmű ívet követ, de a ruha eredetének meghatározásához vissza kell tekintenünk a kontinensre. A fennmaradt portrék közül kiemelendő egy Jean-Étienne Lyotard (1702-1789, svájci festő) által Mária Terézia leányairól festett aquarell sorozat. A képeken minden hercegnő brunswickot visel.

A fennmaradt darabok arról tanúskodnak, hogy az 1760-as évektől sem a rövid kabátok (karakó), sem a hosszú ujjú lovaglókabátok nem voltak ritkák Európában, tehát a brunswick jellegzetességei előfordultak a kor női viseletében, mégis kirívó ruházatként számított. A csuklyás rövid kabát, a könyöknél elválasztott ujjak és az elől gombos felsőrész nem gyakori elemek a kor női ruháin, ha egyáltalán megjelennek azokon. Pont a különlegessége okán merülhet fel a kérdés: hogyan alakul ki egy ilyen öltözet?

Kulcsszavak: XVIII. század, női viselet, utazóviselet, brunswick

Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem

Éliás János

Debreceni Egyetem, Hatvani István Szakkollégium

**„Kik az Ánglus Doctor Jenner Úr fel-találása szerint bé-oltattak” –
Tiszaföldvári lelkészek szerepe a himlőjárvány elleni védekezésben
1802-től 1845-ig**

Az angol orvos Edward Jenner 1796-ban bizonyította minden kétséget kizáróan a himlőoltás elleni vakcina hatásosságát. A találmánya igen hamar elterjedt Európában, s nem sok kellett, hogy a Magyar Királyság területén is elkezdjék alkalmazni az életmentő oltást.

Kutatásaink során egy olyan, regionális viszonylatban egyedülálló feljegyzésre letünk figyelmesek, amelyet a Nagykovácsói Református Egyházmegyéhez tartozó Tiszaföldváron írt be az anyakönyvbe ifj. Major Mihály lelkész (szolgált: 1782–1810). Ebben részletesen leírja a vakcina tiszaföldvári elterjedését és használatát. A jelen előadásunkban ezt az orvostörténeti szempontból jelentős folyamatot kívánjuk megvizsgálni, amelynek során bemutatjuk a korabeli himlőjárvány-helyzetet, Major Mihály és az utána következő lelkészek (Varga Dániel, 1810–1812; Mikolai József, 1812–1817; Kassai János, 1817–1845) szerepét a járvány elleni védekezésben. Ezen kívül demográfiai statisztikákat elemzünk, amelyek esetében kitérünk a himlőjárvány áldozataira és annak hatására Tiszaföldvár népesedési görbéjére.

A kutatásaink során elsősorban ifj. Major Mihály és az utána következő lelkészek feljegzéseit, valamint a tiszaföldvári anyakönyveket használtuk fel, kiemelt jelentőséget tulajdonítva Major vakcináról szóló „pro memoria” bejegyzésére, valamint a halottak anyakönyvére. Ezen kívül felhasználtunk még regionális szinten releváns néprajzi vonatkozású feljegyzéseket is, amelyek a tehénhimlőre vonatkoznak. A kapott adatok elemzése után levonjuk a következtetéseinket, így az előadás egy átfogó összegzéssel zárul.

Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem

László István

ELTE, Eötvös József Collegium

A kettős adóztatás terhei az öcsödi jobbágyok panaszleveleinek tükrében

A 16-17. századi oszmán hódítások ellenére a magyar nemesség nem mondott le a Hódoltság területére szakadt egykori birtokainak adóiról és dézsmáiról. A régi birtokosok követelései mellett azonban megjelentek a megszálló oszmán hatalom új állami és földesúri adói is, ami óriási nyomásként nehezedett a hódoltsági jobbágyokra. Mind a török, mind pedig a magyar végvári katonaság előszeretettel alkalmazott erőszakot vélt vagy valós követeléseinek behajtására, melynek eredményeképp a védtelen falvak könnyen elnéptelenedhettek.

Ha az oszmánok túlkapásaival szemben nem is, a magyar végváriak zaklatásaival szemben azonban a jobbágyok számíthattak királysági vagy erdélyi földesuraik védelmére, ugyanis a magyar nemességnek is az volt az érdeke, hogy a bevételi forrásnak számító jobbágyaikat más ne sarcolhassa. A földesúrtól való segítségkérésnek igen elterjedt írott forrásai a jobbágyi panaszlevelek, melyek kitűnő lehetőséget nyújtanak arra, hogy alulnézetből nyerjünk betekintést a Hódoltság falvainak életébe.

Előadásom elsődleges forrásai a Rhédey család levéltárában (MNL OL P 588-as és P 1868-as fond) található panaszlevelek, melyeket a Békés vármegyében lévő Öcsöd jobbágyai írtak földesuraiknak, Rhédey Istvánnak és Jánosnak a 17. század derekán. A levelek alapján vizsgálat alá veszem a jobbágyok és földesuraik közötti kapcsolattartás és adóbeszolgáltatás módjait, a végvári katonasággal való konfliktusokat, a túladóztatás következményeit, valamint választ keresek arra a kérdésre, hogy mégis milyen mértékben voltak képesek az Öcsödtől távol lévő Rhédeyek jobbágyaik védelmére.

Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem

Matolcsi Péter

ELTE, Eötvös József Collegium

Thököly Imre hatalmának csúcsa - Az 1682. év második fele

A Felső-Magyarországi Fejedelemség (1682–1685) az egyik legkülönösebb közjogi jelenség volt a kora újkori Magyarország területén. A Thököly Imre által kiharapott terület legfontosabb regionális kormány szerve a Kassa-központú Szepesi Kamara volt, melyet a hadúr 1682. augusztus közepén, Kassa bevételével szerzett meg magának, s rövidesen szolgálatába is állított. Ennek a közigazgatással, általános és katonai pénzügyekkel foglalkozó, egyedülálló szervnek a fejedelem szolgálatában eltöltött időszaka mégis a történettudomány perifériájára szorult. Pedig a Fejedelemségben betöltött gazdasági kulcsfontosságú tényét jól bizonyítja például a fejedelem 1682. szeptember 27-én, egy kamarának írt levele is: „[...] az jószágok confiscatioját, tisztek beállítását az több cameralis dolgokkal együtt Kegyelmetekre bizzuk.” A legfontosabb teendője a vizsgált hatóságunknak, hogy a kuruc állam területén bonyolítandó ottani kamarai tevékenységet ellássa (harmincadügek, végházak ellátása, birtokigazgatás stb.).

Ugyan Maksay Ferenc levéltári repertóriumai, tanulmányai és Fallenbüchl Zoltán archontológiája a Thököly alatti kamara kutatásának elengedhetetlen kiindulópontjai, azonban a szakirodalom többi tételével együtt mégsem nyújtanak elegendő információt a kamara tevékenységével kapcsolatban, így előadásom rendkívül forrásalápolóan igyekszik megközelíteni a témát egy-egy, a forrásokból is kiolvasható példán keresztül. Az 1682. év jelentősége abban rejlik, hogy a kamara augusztus végén újra felállva igyekezett megoldani az előző adminisztráció alatti teendőket, konszolidálni a rebellisek törékeny hatalmát, továbbá lassan megteremteni az anyagi háttért a kincstár számára, amelyből a következő év nagy hadivállalkozása is fizetve volt.

Kora újkori és újkori magyar és egyetemes történelem

Szmodis Borbála

ELTE, Eötvös József Collegium

**Házassági szezonális Szomodon az anyakönyvek tükrében
(1787-1895)**

Előadásomban a házassági szezonálisitást vizsgálom, vagyis azt, hogy hogyan alkalmazkodtak az esküvők az egyházi, illetve a mezőgazdasági év ritmusához. Mindezt Szomod község példáján szeretném megtenni, amely az Észak-Dunántúlon, a Gerecse lábánál fekszik és a tatai és gesztesi Eszterházy-uradalom részét képezte. Katolikus német nemzetiségűeket Eszterházy József telepített a községbe Baden-Württembergből a már ott élő, alapvetően református magyar közösség mellé. A két felekezet megmaradt és megélt egymás mellett, együttes jelenlétük pedig különleges vizsgálati lehetőségeket teremt. Így további szempontot jelent a református és a katolikus felekezetek közötti hasonlóságoknak és különbségeknek, illetve ezek lehetséges okainak kérdése. Történt-e változás, esetleg egymáshoz hasonulás az együttélés ideje alatt?

Előadásomban a történeti demográfia módszereivel dolgozva szeretném megközelíteni a témát. Kutatásom – helytörténeti jellege ellenére – Szomod példáján keresztül az országos tendenciákhoz kíván adalékul szolgálni.

Forrásaim alapvetően a község református és katolikus házassági anyakönyvei, amelyek a teljes vizsgált időszakra vonatkozóan tartalmazzák a házasságkötések időpontjait.

A vizsgált időszak 1787-től, a katolikus és a református anyakönyvek együttes vezetésének kezdetétől 1895-ig, a polgári anyakönyvezés törvénybe iktatásáig tart.

Előadásomban tehát a szomódi reformátusok (alapvetően magyarok) és katolikusok (leginkább német nemzetiségűek) házassági szezonálisitását vizsgálom a történeti demográfia nézőpontjából a két felekezet anyakönyveinek segítségével.

*Filozófia***Albel Daniella***ELTE***Ki az az én, akihez hű lehetnék? - Filozófiai identitás-koncepciók
patologikus esetekben**

Identitásunk megragadására, leírására számos, egymásnak olykor radikálisan ellentmondó kísérlet született már, mégsem tapasztaljuk azt, hogy könnyebb lenne számot adni arról, hogy ki is az az „én”, akiként a mindennapi világban jelen vagyunk.

A három legszélesebb körben tárgyalt elmélet a szubsztanciális identitás, a narratív identitás és a széthasadó/nem létező identitás koncepciója. A narratív szemlélet kapcsán MacIntyre, Ricoeur és Tengelyi László nevét mindenképp érdemes megemlíteni, akik mind foglalkoznak öt kérdéssel az identitással kapcsolatos szövegeikben. Az egyik és mindegyikük szerint a legegyszerűbben megválaszolható kérdés a következő: lehet-e több elbeszélése egyetlen életnek? Ricoeur ezt csak egyfajta megalapozásnak tekinti a kollektív identitásokról való tárgyaláshoz, Tengelyi szerint pedig a többféle módon elbeszélhető élettörténet alapfeltétele a szabad akaratnak, a döntések lehetőségének.

Előadásomban mégis ezzel a látszólag könnyű kérdéssel foglalkozom, megvizsgálva számos olyan esetet, ahol ez okozza a legnagyobb szakadást az élettörténet hálójában. Bár a korábban említett szerzők alapvetően nem kóros állapotokról írnak, előadásom célja annak bemutatása, hogy bizonyos szélsőséges esetek korántsem ritkák, sőt, az élettörténet narratívájának szempontjából legjelentéktelenebb momentumokban is megjelenhetnek. Ennek okán kitérek különböző patologikus esetekre, többek között személyiségzavarokra és a demenciára, de olyan egyszerű, mindennapi helyzetekre is, melyek bárkivel előfordulhatnak. Céloom bemutatni, hogy bár a patologikus esetekben egyértelműbb a helyzet, mindannyian szembesülünk az identitás megragadásának ránk nehezedő súlyos terhével.

*Filozófia***Héthelyi Máté***ELTE, Eötvös József Collegium***Phronészisz és Empeiria**

Arisztotelész nagy jelentőséget tulajdonít a phronészisz (gyakorlati bölcsesség) tárgyalásakor a tapasztalatnak (empeiria). Előadásomban azt vizsgálom, hogy pontosan milyen szerepet játszik a tapasztalat a phronészisz szempontjából. Amellett fogok érvelni, hogy a tapasztalat arra tesz képessé, hogy a gyakorlati szillogizmus kisebbik premisszáját megragadjuk. A phronészisz cselekedetekre vonatkozik, ahol a gyakorlati szillogizmus konklúziója azonos a céllal. Mivel a kisebbik premissza mutatja meg, hogy mi lesz a gyakorlati szillogizmus konklúziója, ezért a kisebbik premissza megragadása a cél megragadását jelenti a cselekvés esetében. Ebből következik, hogy a phronészisz a tapasztalat segítségével ragadja meg a célját. Amellett fogok érvelni, hogy ez szemben áll azzal, ahogyan a mesterség (tekhné) használja a tapasztalatot. A mesterség előállításra vonatkozik, ahol a cél nem a gyakorlati szillogizmus konklúziója, hanem az, amit ennek segítségével előállítunk. A mesterség esetében tehát a kisebbik premissza megragadása nem a cél megragadását jelenti. Másként használja a tapasztalatot a mesterség és másként a phronészisz. Viszont annak ellenére, hogy a phronészisz a cél megragadásához használja a tapasztalatot, nem következik, hogy a phronészisz ne lenne magasabb kognitív szinten a tapasztalatnál. Amellett fogok érvelni, hogy az a képesség, a gyakorlati nús, aminek a segítségével a phronészisz megragadja a gyakorlati szillogizmus kisebbik premisszáját, bár támaszkodik a tapasztalatra, de nem azonos vele. A gyakorlati nús irányítja a tapasztalatot, biztosítja, hogy az adott helyzetnek megfelelő tapasztalatok aktiválódjanak a kisebbik premissza keresése során. Az utolsó kérdés, amit az előadásban megvizsgálok, az, hogy a phronészisz nem-rationális komponensére hatással van-e a tapasztalat. Amellett fogok érvelni, hogy a phronészisz támaszkodik a tapasztalatra akkor, amikor kapcsolatba kerül a nem-rationális lélekrésszel, így a phronészisz nem-rationális komponense is felhasználja a tapasztalatot. A tapasztalat alkalmas arra, hogy a nem-rationális lélekrész megfelelő működését biztosítsa, hiszen nem kizárólag a racionális lélekrészhez tartozik a tapasztalat, ezt bizonyítja az, hogy kismértékben az állatok esetében is megengedi a tapasztalatot Arisztotelész. Úgy fogok tehát érvelni, hogy a phronészisz mind racionális mind nem-rationális szinten felhasználja a tapasztalatot, a tapasztalatot arra használja, hogy megragadja a célját, mindennek ellenére azonban magasabb kognitív szinten áll a tapasztalatnál.

*Filozófia***Hubert Henrik***ELTE, Társadalomelméleti Kollégium***Korai Foucault és a strukturalizmus kapcsolata**

A humanista történelemszemlélet szubjektumelvű (ágenciát tételez (Bevir, 2002), racionalizáló (ésszerűséget tételez) és totalizáló (egységes folyamatot tételez (Márkus 1966, 56)). A diszkontinuitásokat egyszerű ellentmondásra redukálja, mely önmagában determinálja a történelem folyamatát (Althusser, 1965, 30). Teleológia bevonásával, egy végső cél tételezésével válik egységessé, öndeterminálóvá a történelem. A humanista a szöveget többletjelentéssel tölti fel, mert előrébb van a történelem kontinuumán. A szöveggel való kapcsolatán keresztül a humanista saját múltjára reflektál (Foucault 1969, 1972, 7).

A strukturalizmus a vizsgálandó rendszeren belül konstruálható jelentéseket kutatja, azokat a szabályokat, melyek szerint az egyes elemek megkülönböztethetődnek egymástól és oppozíciókba rendezhetőek. Az elemek nem kívülről motiváltak, csak a rendszeren belül szignifikánsak (Normand, 2004), tehát a rendszer holisztikus. Belső relációinak vizsgálata elegendő a lehetséges jelentések elemzéséhez, tehát autonóm.

Az archeológia is egy holisztikus, lehatárolt rendszert vizsgál (Dreyfus et al., 1982, 57), de konstruálás (lehetséges elemek) helyett eloszlást kutat, ezen belül a diszkontinuitások ugyanúgy vizsgálandóak, mint a folytonosságok. Az elemek egymáshoz való viszonyai alkotják a diszkurzív formációt, az archeológus ezt kívülről elemzi. A diszkurzív formációhoz tartozásnak nincsenek szükséges és elégséges feltételei, csak regularitások figyelhetőek meg. Elemei nem propozíciók, megszólalások, pszichológiai entitások vagy ideális formák, hanem olyan beszédaktusok, melyek illokúciós értéke nem elérhető a reflexió számára (Gutting, 1989). Ezen értékük abban áll, hogy összekapcsolják az intézményi struktúrákat azokkal a kategóriákkal, melyek által a szubjektumok "reflexíven meghatározzák saját viselkedésüket" (Dreyfus et al., 1982, 63). Tehát a diszkurzív formáció az intézményi struktúrától és a nondiszkurzív gyakorlatoktól bizonyos értelemben független.

Az archeológia helyesen veti el a célok, szubjektumok, valamint a konstruálás szabályainak vizsgálatát, de reziduális strukturalizmusa megakadályozza, hogy diszkurzív és nondiszkurzív gyakorlatok kölcsönös függését vizsgálja. Emiatt a kései Foucault elveti és egy posztstrukturalista módszert dolgoz ki.

*Filozófia***Ilyés Zalán-György***Babeş-Bolyai Tudományegyetem***Gondolatok az arisztotelészi barátság-konceptió jelentőségéről a
kortárs politikai gondolkodásban**

Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy képes-e Arisztotelész barátság-konceptiója „betömni a lyukat” a kortárs közösségfilozófiák „oldalán”. Ennek ellenére, hogy a kortárs közösségfilozófiák kidolgozói (Giorgio Agamben, Jean-Luc Nancy és Maurice Blanchot) egyetértenek abban, hogy lehetetlen a politikai közösség radikális újragondolása a szeretet és vágy jelentőségének belátása nélkül, egyikük sem tér ki részletesen a szeretet par excellence politikai formájának, a barátságnak a vizsgálatára. Bár kétségtelenül fontos elgondolkodni azon, hogy ennek mi lehet az oka (ismerve az említett filozófusok erős történelmi-archeológiai elköteleződését és érzékenységét a barátság problémájára és tapasztalatára), én mégis arra a kérdésre válaszolnék inkább, hogy mit szalasztottak el a barátság vizsgálatának mellőzésével. Előadásom kiindulópontjául Giorgio Agamben rövid szövegét választom (Lamico), mely ugyan nem kapcsolódik közvetlenül a filozófus közösségfilozófiai főművéhez (La comunità che viene), sőt, annál később íródott, mégis fontos gondolatokat tartalmaz a barátságról. Többek között egy Arisztotelész-olvasat tömör vázát olvashatjuk benne, mely a Nikomakhoszi etika egyik különösen fontos és enigmatikus részét (1170a28–1171b35) boncolgatja, különös tekintettel a létezés érzékelésének (aiszthésisz hoti esztin) tapasztalatára és gondolatára, valamint arra, hogy a barátság tapasztalatában miként válik ez az érzékelés együttérzékeléssé (szünaiszthésisz). Előadásomban arra keresek választ, hogy miként jutunk e gondolatok és fogalmak agambeni olvasatától annak belátásáig, hogy a barátság tapasztalata ígéretes táptalajnak bizonyul a kortárs közösségfilozófiák, azaz politikai ontológiák továbbgondolásának szempontjából. A létezés érzékelésének és a létezésnek magának a megosztottságáról kívánok beszélni: az együtt-lét egy sajátos, baráti formájáról és arról a közösségről, ami a tiszta egzisztencia baráti együtt-érzékelésében és kon-divíziójában lehetővé válik.

*Filozófia***Törő Zita***ELTE***Elidegenedés kívül és belül Rachel Jaeggi munkája nyomán -
*Hogyan hat a honnethi elismerés-elmélet a Self-re***

Az elidegenedés fogalmának négyosztatú – Jaeggi által kidolgozott – rétegződésén keresztül szeretném kifejtteni, hogy milyen módon éli át korunk embere a külső-társadalmi elidegenedést – mint fragmentált szerepeiben való kiüresedést. Emellett a belső-self élményében az elbizonytalanodást, az önmaga általi elismerés hiányát, azaz a saját élettel kapcsolatos megvetést érezheti.

Honneth elismerés-elmélete Taylor interpretációjában más szemszögű értékelést kap, mely alapértelmezésül szolgálhat Dennett Self-meghatározásához. A dennetti self egyensúlyához hozzátartozik a narratíva, vagyis hogy az ember mint történetmesélő lény igényli, hogy kiegyensúlyozott magyarázatot legyen képes adni cselekedetei egész életén átívelő történetének részfolymataira.

A MacIntyre felfogásában elengedhetetlen narratívát szeretném párhuzamba állítani a fent említett Self-fel. Céлом az, hogy láttassam, milyen mértékben és módon bújjik meg a személyes identitás meghatározásában a kötődés-szabadság egyensúlyának szükséglete. A külső-társadalmi kapcsolódások és belső-self élmény is tartalmazhat ekként elidegenedést. A ma divatos kiegészítés kifejezés a descartes-i „népi pszichológia” meghatározásában már beépült a hétköznapi szóhasználatba és az elidegenedés – mint kiegészítés, fásultság, kiüresedés – különböző élményeivel foglalkozik. Miért következik be az elidegenedés? Mennyire súlyosan érinti a társadalmi szerepeket, mint vállalt munkafolyamatok ellátását (Dürkheim)? Ezekre a ma releváns kérdésekre keresem a lehetséges válaszlehetőségeket.

*Etológia és ökológia***Berényi Dániel András***Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Halászati és horgászati szakkollégium***Csak plusz egy inváziós faj, vagy az Apokalipszis ötödik lovasa?
A vörös mocsárrák (*Procambarus clarkii*) helyzete Magyarországon**

A Pannon biogeográfiai régió élővilágára egyre nagyobb kockázatot jelent az inváziós állat és növényfajok megjelenése, terjedése, élőhelyek elvesztése, urbanizáció és a klímaváltozás. Hazai és nemzetközi kutatások eredménye alapján pedig kijelenthetjük, hogy az inváziós fajok elleni hatékony védekezéshez szükséges megértenünk az adott fajok biológiáját és ökológiai jelentőségét.

Kutatásaim rámutatnak, hogy a vörös mocsárrák (*Procambarus clarkii*) az általunk vizsgált három hazai élőhelyéből kettőben intenzívebb szaporodási ciklust mutatott, mint ahogyan azt a fajjal kapcsolatos eddigi tudásunk alapján vártuk. Eredményeink alapján a faj nőstény egyedei nem egyszerre, egy időben váltak szaporodóképessé. Amint az egyed eléri a megfelelő méretet, kondíciót és a környezeti is optimális, akkor megkezdődik az ivarsejtek termelése. A három populációban végzett korcsoport eloszlási vizsgálatok alapvető információkat szolgáltatnak a megfelelő gyéritési módszerek kialakításához. A három eltérő víztest, melyből kettő termálvízzel terhelt, remek példái a klímaváltozás és a fokozott urbanizáció lehetséges hatásainak vizsgálatára. A faj ökológiai hatásainak megértése érdekében táplálékvizsgálatokat végeztünk egyes potenciális ragadozó fajokon. Vizsgálatink alapján a domolykó (*Squalius cephalus*), a naphal (*Lepomis gibbosus*), a nagy tavibéka (*Pelophylax ridibundus*), mocsári teknős (*Emy orbicularis*), ékszerteknős fajok (*Trachemys*) és a vidra (*Lutra lutra*) esetenként jelentős mennyiségben fogyasztja a vörös mocsárrák különböző korcsoportú egyedeit. A vörös mocsárrák napjainkban világszerte számos országban jelentős gazdasági károkat okoz, de viszonylag keveset tudunk a közösségekben betöltött szerepéről. Eredményeink segíthetnek megérteni a faj összetett biológiáját és ökológiai szerepét, valamint meghatározni az egyes állományok esetében a leghatékonyabb gyéritési módszereket.

*Etológia és ökológia***Dobos Petra***ELTE*

Hozzám szóltál? A funkcionális fajtaszelekció döntő hatással lehetett a kutyák emberi beszédre való érzékenységre

A kutya-ember együttélés egyik fő szinkronizáló mechanizmusa a kutyák szociális tanulási képessége, amiről korábban úgy vélték, hogy egyformán jelen van minden megfelelően szocializált kutyánál. Nemrég viszont kimutattuk, hogy a funkcionális fajtaszelekció kihathatott e képességre – a kooperatív munkakutya fajták hatékonyabban tanultak az embert megfigyelve. A fajtacsoportok közötti különbség mögötti mechanizmus eddig feltáratlan maradt.

Ökológiailag érvényes nézőpontból azt feltételeztük, hogy a funkcionális fajtaszelekció másképpen befolyásolhatta az önálló és kooperatív kutyák érzékenységét az ember figyelemfelkeltő viselkedésére. Jelen vizsgálatunk az első olyan kutatás, amely összehasonlította az osztenzív és semleges tónusú beszéd hatását kutyákon szociális tanulási helyzetben. Ehhez a megkerüléssel problémafeladatot használtuk: egy átlátszó, V-alakú kerítés mögül kellett megszerezniük a kutyáknak a jutalmat. A kísérletvezető osztenzív, vagy semleges beszéddel kísért demonstrációval mutatta meg a megoldást. Családi kutyákat (N=70) vizsgáltunk 17 kooperatív és 16 önálló fajtából, három 1 perces próbában. A demonstrációt a 2. és a 3. próba előtt végeztük.

Eredményeink szerint a kooperatív kutyák kerülési latenciája javult az osztenzív, valamint a semleges beszédű demonstráció után is. Az önálló kutyák viszont nem gyorsultak egyik kondícióban sem. Fontos megjegyezni, hogy az osztenzív verbális jelzések hosszabb relatív figyelési időt váltottak ki a demonstrátor felé, a kooperatív kutyák hosszabb ideig néztek a demonstrátorra, és a hosszabb figyelési idő eredményesebb kerülésekhez vezetett.

Tanulmányunk az első bizonyíték, hogy a funkcionális fajtaszelekció hatással lehetett a kutya-ember interakciók szempontjából kulcsfontosságú osztenzív emberi kommunikációra való érzékenységre, amiről eddig azt tartották, hogy a kutyák háziasításának egységesen jelenlévő öröksége.

*Etológia és ökológia***Franyó Szonja***Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem***A márványrák (*Procambarus virginalis*) biológiája és ökológiai hatása magyarországi élőhelyeien**

A jelen kutatás célja a márványrák szaporodásbiológiai vizsgálata három hazai élőhelyen, ahol a faj különböző állományait tanulmányozzuk a testméret, korcsoport és petefészek méret közötti összefüggések feltárására. A vizsgálatok Hévízi-tóban, a Városligetben és a Barát-patak területén zajlottak. Két helyen stabil márványrák populációkat találtunk, míg a Barát-patak területén csak szórványos előfordulásokat figyeltünk meg. A mérések közé tartozott a testtömeg, testhossz, petefészek tömeg és a gonado-szomatikus index meghatározása. A kutatás eredményei alapján a peteérés nem egyidejű egyik márványrák állománynál sem, az egyedek saját ritmusuk alapján érik be petéiket. Környezeti tényezők befolyásolhatják az egyedeket és a populáció petesejttermelését, de pontosabb meghatározásukhoz további vizsgálatokra van szükség. Megfigyeltük, hogy a táplálékhiány vagy az egyedek egészségi állapota befolyásolja az állatok kondícióját és ezzel együtt a petesejtek termelését. A márványrások rendkívüli adaptációval rendelkeznek. A városligeti nagy termáltóban a számos faj többszöri tömeges pusztulását követően kiemelkedő egyedszámot ért el. Ennek ellenére a tó leeresztése 2023 márciusában nem érintette a faj egyedszámát a körcsatornában, a Vajdahunyad vár körüli árkokban és a Szent István forrásban. A Hévízi márványrák populáció vizsgálata azt mutatta, hogy a szaporodási stratégia 2015 és 2022 között többször változott. A biotikus és abiotikus tényezők egyaránt befolyásolják a faj szaporodási szokásait, és alkalmazkodnia kell a változó környezethez. Mivel a márványrák, ahol megjelenik rövid idő alatt jelentős populáció méretet ér el, így számos halfaj számára fontos táplálék forrássá válhat. Ezt igazolják Hévízen és Miskolctapolcán végzett haltáplálék vizsgálataim eredményei, mivel számos őshonos és idegenhonos halfaj táplálék összetételében sikerült kimutatni a márványrák egész évben történő fogyasztását.

Etológia és ökológia

Lugosi Csenge Anna

ELTE

Szelektív figyelem – az embertől független munkára szelektált kutyafajták előnyben vannak, ha fajtársuktól kell tanulniuk

Míg a kutya-ember közötti összetett kapcsolat régóta nagy figyelmet kap az etológiai kutatások területén, a kutya-kutya interakcióról viszonylag kevés hasonló ismeret áll rendelkezésre. Nemrég kiderült, hogy a szociális tanulást, a kutya és az ember közötti alapvető szinkronizációs mechanizmust a kutyák funkcionális fajtaszelekciója befolyásolja. Az emberrel való együttműködésre szelektált munkakutya fajták hatékonyabban tanulnak az ember viselkedését megfigyelve, mint a független munkavégzésre szelektált fajták.

A funkcionális fajtaszelekció hatása a kutyák egymás közötti interakcióira mindeddig nem volt ismeretes. Jelen kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy a szociális tanulásban megmutatkozó különbségek akkor is fennállnak-e, amikor a kutyáknak egy másik kutyától kell megtanulniuk egy probléma megoldását.

Kísérletünk során a feladat egy V-alakú kerítés jutalomért való megkerülése volt. Három egymást követő próbában 19 független és 14 együttműködő munkakutya fajtából származó alanyt teszteltünk. Az 1. próbában az alanyoknak maguktól kellett kerülniük, míg a következő két próba előtt egy betanított kutya mutatta meg nekik a megoldást.

Eredményeink alapján a két fajtacsoport teljesítménye az első próbában azonos volt, de a kutyademonstrátor megfigyelése után a független kutyák gyorsabban végezték el a feladatot, mint az együttműködő fajták, azaz tanultak a demonstrátortól. Ez az első olyan vizsgálat, amely a funkcionális fajtaszelekció következményeit igazolja egy olyan kontextusban, amely a kutyák fajtáristól való szociális tanulására épül. Az eredmények jól illeszkednek a kutyafajták kialakulásának ökológiailag érvényes keretébe, ahol a kooperatív fajták az emberrel való interaktivitásra szelektálódtak, a független fajták viszont gyakran csak fajtársaikra támaszkodhattak.

*Etológia és ökológia***Takács Péter**

ELTE

Madarakon élősködő atkák vizsgálata Magyarországon

A *Blancaartia acuscutellaris* és a *Harpirhynchus dusbabeki* külső élősködő atkák rendszeresen előfordulnak hazai énekesmadarakon. Ismereteink e fajok életciklusáról, magyarországi gazdaspektrumáról és lehetséges vektorszerepéről korokozók terjesztésében korlátozott. Éppen ezért kutatásunk célja az izeltlábúak multidiszciplináris szemléletű vizsgálata.

A paraziták magyarországi előfordulását a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Gyűrűző- és Vonuláskutató Szakosztályának önkéntes madárgyűrűzői által gyűjtött adatok alapján vizsgáltuk. Saját mintagyűjtésünk helyszínéül a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén található Mekszikópuszta CES-pont szolgált. Vizsgálati időszakjainkban 2022-ben és 2023-ban összesen 23 faj 648 egyedét fogtunk be függönyháló segítségével. A kézre került madarak testfelületein lévő tollak felfújásával a hónaljkat, a mellkast és kloáka körüli részeket átvizsgálva állapítottam meg az atkák jelenlétét, vagy hiányát. A fertőzött egyedekről vékony tű segítségével gyűjtöttem atkákat, melyeket RNA-laterben tároltam. Az állatok faji hovatartozását meghatároztuk, majd ezt követően a következő vírusokra teszteltük PCR-rel: Nyugat-Nílusi vírus, Usutu vírus és Sindbis vírus.

Kutatásunk során 12 madárfaj bizonyult fogékonyak a *B. acuscutellaris* fertőzésére. Ezek közül kimagasló a barkóscinege (*Panurus biarmicus*) fertőzöttségi aránya (prevalencia: 63%). Az említett faj korosztályai eltérő prevalenciát mutattak; az elsőéves madaraké 84%, míg a felnőtteké 57%. A PCR-tesztek mindegyik vizsgált vírusra nézve negatív eredményt mutattak.

A *Blancaartia*-fertőzöttség eltérő arányait a barkóscinege korcsoportjai közt magyarázhatja, hogy a parazita életciklusa összhangban van a madár szaporodásával, egyedfejlődésével. Ezt az elméletet erősíti, hogy a prevalencia a nyári időszakban a legmagasabb (június: 82%; augusztus: 86%), míg októberben nem került a hálóba atkafertőzött madár.

Kutatásunk eredményeként először észleltünk *H. dusbabekit* Magyarországon, ráadásul a lárvájáról nincs ismert morfológiai leírás a nemzetközi szakirodalomban sem.

Ahhoz azonban, hogy további ismereteket szerezzük a két atkafaj lehetséges vektorszerepéről, illetve gazdaegyedeik fitneszére gyakorolt hatásairól, további vizsgálatokra van szükség.

*Etológia és ökológia***Vig Eszter Aletta***ELTE, Bolyai Kollégium*

A széncinege (*Parus major*) emberekkel szembeni kockázatvállaló viselkedésének genetikai háttere

A városi területek nagy mértékben terjeszkednek, ami során jelentősen átalakítják a korábban még természetes élőhelyeket. A városi környezethez, és az emberi jelenlétbe való adaptáció egy összetett mechanizmus, amiben fontos szerepet játszhat a genetikai alkalmazkodás, ami kutatások szerint megjelenik az urbanizált állat-populációkban. Ha ezeket a változásokat szabályozó génszakaszokat azonosítjuk, teljesebb képet kaphatunk a hatásmechanizmusokról is. Vizsgálatunk során a D4-es típusú dopamin receptort kódoló gén (DRD4), a kockázatvállalással összefüggésbe hozott agyi receptor gén kapcsolatát néztük a széncinegék (*Parus major*) ember jelenlétében mutatott kockázatvállaló viselkedésével. A DRD4 öt már korábban is vizsgált szakaszát vizsgáltuk különböző urbanizáltságú területeken összefüggésben a madarak emberrel szemben mutatott bátorságával. A kockázatvállalást a fiókanevelés során több viselkedési változón is mértük mesterséges odúban költő szülő egyedeken. Sikeresen kidolgoztuk több, terepen egyszerűen gyűjthető viselkedés-adat felvételének protokollját. Eredményeink alapján a tojók odúellenőrzés közbeni fészken maradása és a szülő madarak fiókaetetéskor odúba bemenés és kijövés közbeni figyelő viselkedése több vizsgált genetikai markerrel is kapcsolatot mutatott. A használt emberrel szembeni kockázatvállaló viselkedés-elemek jól indikálják a kockázatvállalás mértékét, a vizsgált genetikai markerek közül több ígéretesnek tűnik az emberi zavaráshoz való genetikai változások vizsgálatához, így érdemesnek tartjuk őket jövőbeli kutatások során alkalmazni. Populációs különbségeket is találtunk az egyes génszakaszokon a genotípusok eloszlásában, illetve a viselkedéssel összefüggésben is, ami rámutat arra, hogy adott vizsgálatot érdemes lehetőség szerint több populáción is elvégezni. Pontosabb eredmények érdekében azonban érdemesnek tartjuk a vizsgálat folytatását nagyobb minta-elemszámmal, hogy a ritka genotípusok hatásáról is robusztusabb képet kaphassunk.

A nemzetközi politika vízein – elméletben és gyakorlatban

Jeso Eszter

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Márton Áron Szakkollégium (Nemzetstratégiai Műhely)

A magyar pártok szereplése a 2023. évi szlovákiai parlamenti választásokon a helyi online sajtó anyagai alapján

2023-ban Szlovákiában előrehozott választásokat tartottak, miután a 2020-tól hatalmon lévő kormányok a politikai káoszt megteremtve elvesztették a törvényhozó testület bizalmát. A választásokon ezúttal három olyan párt indult, mely főként a magyar közösséget akarta megszólítani: Magyar Szövetség (Maďarská Aliancia), Magyar Fórum (Maďarské Fórum), Kékek – Most-Híd (Modrí – Most-Híd). A pártok a különféle médiafelületeken keresztül is szeretnék megszólítani a választókat, ugyanis annak a digitalizáció korában jelentős véleményformáló szerepe van, nem véletlen, hogy a negyedik hatalmi ágként is emlegetik.

Kutatásomban azt vizsgálom, hogy a szlovákiai online sajtóorgánumok milyen tartalmakat jelenítettek meg a magyar pártokkal kapcsolatban a kampányidőszakban és a választásokat követő egy hónapban. Arra keresem a választ, hogy mely témák kapcsolódtak leginkább össze a szlovákiai magyar pártokkal, melyik párt milyen figyelmet kapott a médiában, és ennek fényében milyen mértékben jutott el a pártok programja a választókhöz az egyes médián keresztül. A kutatásomat médiaelemzéssel valósítottam meg, melynek keretében ideológiai szempontokat figyelembe véve három magyar – Új Szó, Napunk, ma7.sk – és egy szlovák – actuality.sk – online sajtót vizsgáltam.

A választások eredményei mára ismertek. A szlovákiai magyar közösség ismétetlen pártképviselőt nélkül maradt: nem jutott be magyar párt a pozsonyi parlamentbe, tehát az érdekképviselő továbbra sem tud megvalósulni ott, ahol a törvények születnek. Ennek oka összetett, de a médiamegjelenés lehetőségeinek kiaknázatlansága is hozzájárult a sikertelenséghez. Kutatásom elsősorban ennek tematizálására és magyarázatára irányul.

A nemzetközi politika vízein – elméletben és gyakorlatban

Kopunovic Dávid

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

A politikai impotencia fogalmi rekonstrukciója

Kutatásomban arra vállalkozom, hogy a politikai impotencia jelenségét fogalmilag rekonstruáljam. Célkitűzésem, olyan politikafilozófiai és szociológiai diskurzusok összeolvasása, melyek a politikai cselekvést elméleti szempontból konceptualizálni képesek. A politikafilozófia irányából Machiavelli, Hobbes és Spinoza munkásságán keresztül értekezem a politikai realizmusról és annak cselekvéseméleti hagyományáról. A szociológiaelmélet keretein belül Pierre Bourdieu és Immanuel Wallerstein munkásságával foglalkozom. A szocializációs mechanizmusokból kiindulva a politikai válság állapota nem képes mobilizálni a perifériára szorult ágenseket. A szimbolikus erőszak által az alárendelt társadalmi csoportok nem tudnak érdemben reflektálni saját társadalmi helyzetükre, mondhatni reflexiófosztottak. Ebben a reflexiófosztott állapotban megélt társadalmi valóságképük torzul, habitusukkal nem tudnak megfelelően igazodni ehhez a társadalmi valóságképhez, így egy impotens (erőtlen, képtelen), demoralizáló attitűdként csapódik le a társadalmi cselekvés. Az elsőre talán deterministának hangzó jelenség alternatívája alapvetően az értelmiség (bölcsestet- és társadalomtudományok) szerepe. A szocializációba való beavatkozás által az értelmiség képes emancipálni az alávetett osztályokat oly módon, hogy a reflexiófosztottságra hívja fel a figyelmet. Amint a reflexió integrálódik a szocializációba, az ágensek cselekvőkké válnak. Ezáltal tudják formálni saját társadalmi valóságukat.

Kulcsszavak: Szocializáció, Politika, Potencia, Impotencia

A nemzetközi politika vízein – elméletben és gyakorlatban

Németh Lídia Sára

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

Charles Maurras demokráciakoncepciója a *Mes idées politiques* című művében

Charles Maurras az 1899-ben megalakult Action Française nevű szélsőjobboldali, monarchista politikai mozgalom fő idelógusa volt. *Mes idées politiques* című műve 1937-ben jelent meg azzal a céllal, hogy Maurras politikai gondolatait több, korábban az Action Française-ben megjelent cikke alapján szintetizálja.

Maurras műveit olvasva nehézkes lehet a szerző nézetrendszerének feltárása, annak kiszűrése, mely állításait tartotta legjelentőségtebbnek, mivel metaforákkal dúított szépirodalmi formába öntötte átfogó, programadónak szánt szövegeit is. Előadásomban amellet érvelek, hogy ez az írásmód nem nehezíti a művek befogadását, sőt, retorikai fogásként értelmezhető a fasiszta teoretikus részéről.

Meglátásaimat a szerző demokráciára vonatkozó fejezete alapján támasztom alá. Felvázolom, mit is értett a Maurras demokrácia alatt, hogyan és miért fogalmazta meg éles bírálatát az akkor fennálló politikai rendszerrel szemben. Ehhez egyrésről történeti és gondolkodástörténeti kontextusba helyezem a művet, majd az írást átszövő és rendszerező képi sémák mentén elemzem szerzőjének legfontosabb állításait. Meglátásom szerint Maurras műveinek értő olvasása jóval gördülékenyebb, ha a szerző által használt költői képekre összpontosítunk, amelyekből a szövegnek egy teljesen új dimenziója és fókusza sejlik fel.

A *Mes idées politiques* demokráciakritikája végső soron nem a hagyományos demokratikus princípiumokat, hanem a jóléti államokat kritizálja, átláthatatlan pénzrendszerként írja le a demokratikus rendszert, melyet a szerző meggyőződése szerint kizárólag a zsidó magántőke vezérel.

A nemzetközi politika vízein – elméletben és gyakorlatban

Papp Mátyás

ELTE, Rajk Szakkollégium

A 2022-es és 2023-as parlamentáris választások lengyel, magyar és szlovák populisták kampányai

A tanulmány a 2022-es magyar Fidesz-KDNP szövetség, illetve a 2023-as szlovák Smer és lengyel PiS országgyűlési választási kampányait hasonlítja össze. Habár ezen országok számos szempontból kifejezetten hasonlóak (fejlettség, geopolitikai helyzet, történelem stb.), illetőleg a három párt a jó viszonyon túl komoly hasonlóságot mutat politikai szempontból is (konzervatív értékrend, euroszepticismus, migrációellenesség stb.), három különböző választási eredmény született. A tanulmány azt hivatott vizsgálni, hogy azon politikai szlogenek, panelek, kampánytechnikák és -eszközök, amelyek Magyarországon alkotmányozó többséghez, illetve Szlovákiában szűk többségű koalícióra tudták juttatni a jelenleg regnáló kormánypártokat, miért nem tudtak hasonló sikert hozni az ellenzékbe vonult PiS-nek.

A tanulmány első része kontextuális jellegű, azaz bemutatásra kerülnek olyan faktorok, amelyek a kampányok ily módon történő kialakulásában döntő szerepűek voltak. Ilyen az államberendezkedési és választási rendszerek, az előzőleg regnáló pártok, a fontosabb ellenzéki pártok, illetve a COVID kezelésének bemutatása. A második rész már az egyes kampányokat vizsgálja, azaz milyen a Fidesz, a PiS és a Smer EU-hoz való viszonya és arról való kommunikációja, hogyan volt keretezve Ukrajna és a migráció kérdése, a "haza", fogalmának kisajátítása, a „külföldről fizetett ellenzék” mítosza, illetve egyéb saját szlogenek és témák. A konklúzió szerint, habár a kampányok valóban szokatlanul hasonlóak voltak, a társadalmi oldal felől volt sorsdöntő a sikeresség. Ilyenek volt a bizonyos szakpolitikákra való nyitottság, a kommunikációs gépezet hatékonysága, az ellenzék kormányzóképeségi hitelességének erodálása stb., ami elsősorban az nyertes pártok kormányzásának hosszára vezethető vissza.

A tanulmány egyaránt használ primer, szekunder és tercier forrásokat, illetőleg kvantitatív és kvalitatív adatok úgyszintén elemzésre kerülnek.

A nemzetközi politika vízein – elméletben és gyakorlatban

Stark Mária Ilona

Nemzeti Közzolgálati Egyetem

„Diplomáciai innováció”?

Az ENSZ Nyílt Munkacsoport (2012-14) sikerének folyamatanalízise

A jelenleg hatályos, 2030-ig érvényes globális Fenntartható Fejlődési Célok az Egyesült Nemzetek Szövetségének úgynevezett Nyílt Munkacsoportja dolgozta ki 2012-14 között. Globális fenntarthatósági program létrehozására korábban több próbálkozás is történt az ENSZ vezetésével (Agenda 21, MDG). A világ helyzete azonban nem mozdult el a környezeti fenntarthatóság irányába, amint arra emblemikus kutatások figyelmeztettek. A 2012-ben megtartott „Rio+20” ENSZ Fenntartható Fejlesztési Konferencia úgy döntött, hogy a tagállamok kísérletet tesznek egy fenntarthatósági fordulat megtervezésére, és a vonatkozó, holisztikus program elfogadására. A fenntartható fejlődési célokra vonatkozó új javaslat kidolgozásáért felelős UN Open Working Group, amelyet Kőrösi Csaba magyar, és Macharia Kamau kenyai nagykövet vezettek, politikailag váratlanul sikeres munkát végzett.

A fenntartható fejlődési célok, és azok elérésének nehézségei élénken tárgyalt témák, saját szakirodalommal rendelkeznek. Hajlamosak vagyunk azonban megfelelkezni arról – tíz évvel a „Rio+20” után - hogy korántsem volt magától értetődő, hogy határidőre meg lehet alkotni egy olyan fejlesztési programot, amely egyszerre ambiciózus, realisztikus, és teljes politikai konszenzussal bír. A javaslat kidolgozása, mint általában a sokszereplős, Észak-Dél típusú globális tagállami tárgyalások, sok nehézséget ígért. Hogyan lehetséges, hogy a munkacsoport javaslatát változtatás nélkül, simán és egyhangúlag fogadta el az ENSZ Közgyűlés? Szükségszerű volt ez vagy váratlan? Megállapítható-e, hogy min múltott a siker? Hipotézisem, hogy a társelnökség által bevezetett és következetesen végigvitt „innovációk”, „unortodox” megoldások voltak döntők. A kutatásom fókuszja az Open Working Group munkája, közelebbről a társelnökök feladatértelmezése, a munkaszervezés újításai, és ezek hatása a tárgyalási folyamatra.

Összehasonlító irodalomtudomány 1.

Hegedüs Ferenc

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

Hamlet farkasbőrben - A pszichoanalitikus Hamlet-interpretációk leképeződése Az északi (Eggers, 2022) című filmben

Kutatásomban Robert Eggers, 2022-es Az északi (The Northman) című Hamlet adaptációjával foglalkozom. A film Shakespeare drámájának karaktereit, és annak cselekményét a vikingek közegében helyezi el. Ebből következik elsősorban egy sajátos névhasználat: Hamlet például a filmben Amleth. Illetve a tragédia cselekményének bizonyos mértékű bonyolítása.

Elemzésem középpontjában az áll, hogy a film hogyan idézi meg Jacques Lacan és Ábrahám Miklós (Nicolas Abraham) pszichoanalitikus Hamlet-interpretációit. Hipotézisem, hogy ezek az egymástól eltérő interpretációk – a freudi Hamlet-értelmezés tükrében: Lacan cáfolja, Ábrahám támaszkodik rá – az adaptáció dramaturgiájának alárendeltjeiként képeződnek le. Jacques Lacan értelmezése elsősorban a film sors irányította főhősének szempontjából igazán releváns. Ezen belül Amleth apja gyilkosának ábrázolásában bír megvilágító erővel a film Lacan felőli megközelítése. Ábrahám Miklós elmélete pedig egy, a filmben fényre kerülő titok és Amleth apjának szelleme kapcsán releváns. Annak okát, hogy ezek az elméletek mi miatt alárendeltjei a film látvány orientált dramaturgiájának Mark Fisher, brit kultúrakutató elméleti munkájára támaszkodva magyarázom, és helyezem az adaptációt tágabb kultúraelméleti kontextusba. Fisher Kapitalista realizmus című könyvében ír arról, hogy a régebbi kultúrák egyes elemei miként válnak elhidegült tárgyakká a kortárs kultúrában. Meglátásom szerint Az északiban megjelenő korábbi pszichoanalitikus Hamlet-interpretációk megjelenése is hasonló okokkal magyarázható.

Összehasonlító irodalomtudomány 1.

Neufeld Virág

ELTE

Sofi Oksanen: *Baby Jane* és Robert Alderich: *Mi történt Baby Jane-nel?* művek összehasonlítása a kapcsolatfüggőség és az értelmezési lehetőségek mentén

Sofi Oksanen 2005-ben megjelent *Baby Jane* című regényében a kapcsolatfüggőség, a nők közötti bántalmazó viszony, az elbeszélői bizonytalanság fontos szerepet játszik és egyben befolyásolja a mű értelmezési lehetőségeit is. A regény egy pontján egy másik mű is említésre kerül, ami a fent említett témákat szintén tárgyalja, illetve az ezen alkotás ismerete más interpretációs lehetőséget is kínál a regény megértése és értelmezése szempontjából. Az 1962-ben, Robert Alderich rendezésében bemutatott *Mi történt Baby Jane-nel?* című film is felveti azokat a témákat, a nők közötti bántalmazó viszonyt, a kapcsolatfüggőséget, amik a regényben szintén bemutatásra kerülnek. A szakirodalmak is említést tesznek ezekről a kérdéskörökről, főbb vizsgálati szempont a kapcsolatfüggőség megnyilvánulásai az alkotásban. Tanulmányok számos szempontot vetnek fel *Baby Jane* kilétével kapcsolatban, ugyanis a regényben és a filmben sok bizonytalanság övezi *Baby Jane* személyét.

Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy a kapcsolatfüggőség, a nők közötti bántalmazó viszony hogyan jelenik meg mind a két alkotásban. Továbbá előadásomban arra is kitérek, hogy a regény ismerete mennyiben befolyásolja a film értelmezését, és a film ismerete vajon, hogy hat Sofi Oksanen művének az értelmezési lehetőségeire, stratégiáira. Ezenfelül, a szakirodalmak által felvetett szempontokra is szeretnék reflektálni, amik *Baby Jane* személyének kérdésével foglalkoznak.

Az előadásom célja, hogy bemutassam, hogy a két alkotás milyen hasonlóságokat és különbségeket tartalmaz, illetve, hogy a két mű ismerete hogyan változtatja meg a befogadó értelmezési stratégiáit.

Vizsgálatom során különböző narratológiai ismereteket használtam. A regényben és a filmben a mentális betegségek egyaránt felbukkannak, ezért kutatásom a pszichológia különböző elméleteit nem nélkülözhetette. Az amerikai filmelméleti szakirodalmak kerültek előtérbe a vizsgálatom során.

Összehasonlító irodalomtudomány 1.

Rottler Lili

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

**Egy új értelmezés lehetőségei – Jelinek (1983) & Haneke (2001)
A zongoratanárnő**

Előadásom elemzési tárgya Elfriede Jelinek 1983-as regénye, valamint Michael Haneke 2001-ben készült adaptációja *A zongoratanárnő*. A két mű mindkét szerző életművében kiemelkedő szerepet foglal el, gyakori elemzési tárgya a pszichoanalízis és a nőiség, valamint a perverzió kapcsolatát vizsgáló tanulmányoknak. A cselekmény mindkét médium esetében Erika Kohut, a címben megidézett, valamint a tekintélyes bécsi zeneakadémián dolgozó zongoratanárnő életét, s annak fordulópontját mutatja be, előadásomban azonban a történet két változatának és elbeszélésmódjának különbségei lesznek fontos szempontjaim, s nem annak kérdése, hogy mennyiben egyezik a két mű, avagy az, hogy mennyiben „pontos” Haneke adaptációja.

Amellett, hogy bemutatom a regény és a film kontextusát az alkotók életművében elfoglalt szerepük alapján, valamint röviden ismertetem a film és a regény cselekménye közti konkrét különbségeket, *A zongoratanárnő* kanonizált értelmezését is bemutatom, amely a film konzisztens interpretációját a lacani pszichoanalízis keretein belül képzelem el. Előadásomban ezt az elméleti megközelítést állítom szembe Haneke *A zongoratanárnőt* megelőző filmjeinek recepciójával, amely alkotásokat jórészt nem a pszichoanalízis lélektani elemzése alapján, hanem általánosabb társadalomkritikai megközelítések szerint tárgyal a Haneke-szakirodalom. Végül a kutatás relevanciájáról fogok beszélni, mivel az általam végzett elemzés kérdésköre egybeesik a 2014-ben rendezett V. Magyar Pszichoanalitikus Filmkonferenciának egyik fő vitapontjával, amely vitában (többek közt) Bókay Antal és Kovács András Bálint a társadalomkritikai és pszichoanalitikus filmelméleti olvasatok lehetőségeit ütköztették össze Haneke *Rejtély* (2005) című filmjének apropóján.

Nyelvtudomány

Árvey Kata Emese

ELTE, Eötvös Collegium

Színjelentés az alapszínneveken túl - A korall, krém, ciklámen, türkiz, króm kognitív nyelvészeti vizsgálata

Előadásomban a színnévi kategória határterületeit vizsgálom kognitív nyelvészeti keretben, korpusznyelvészeti és kérdőíves módszerekkel a korall, krém, ciklámen, türkiz és króm kifejezéseken keresztül. A kognitív nyelvészeti szakirodalom elsősorban az alapszínneveket vizsgálja, azok érzékelését, pontos jelentését, azonban az ilyen a színnévi kategória perifériáján mozgó kifejezéseket, azoknak esetleges színnév alakulását nem tárgyalja. Kutatásom alaphipotézise, hogy a vizsgált kifejezések esetében főnévi és melléknévi jelentésekre egyaránt lesznek adatok. Azonban az olyan esetekben, ahol a főnévi jelentés nem annyira elterjedt a köznapi használatban (például türkiz mint ásvány) a színnév lesz dominánsabb.

Az MNSz2 szövegkorpusz (v2.0.5 ORAVECZ—VÁRADI—SASS 2014) alapján feltártam, hogy milyen gyakorisággal szerepelnek színnévként a vizsgált kifejezések. Emellett két kérdőíves teszt eredményét is bemutatom. Egy fiktív történetben olyan szerkezetek jelentését kellett az adatközlőknek megmagyarázni, melyben mind a színnévi mind az anyagnévi jelentése lehetséges: korall nyaklánc, krém tető, ciklámen szőnyeg, türkiz medál, króm diszcsík. Így kvalitatív elemzés segítségével feltártam, hogy melyik jelentésük dominánsabb. A másik kérdőíves tesztben a korábban is vizsgált szerkezetek kétféle jelentését ábrázoló képek közül választották ki az adatközlők, hogy melyik illik a legjobban az adott hívószóra. A három teszt eredményeit összevetve keresem a kifejezések jelentési státuszát.

Nyelvtudomány

Blaskovics Ákos*ELTE, Eötvös József Collegium*

Koronális komplex kódára végződő kölcsönszavak tárgyesetének ingadozása

Előadásomban olyan magyarba bekerült kölcsönszavak tárgyesetét vizsgálom, amelyek tőalakja koronális komplex kódot tartalmaz. Koronális komplex kódán (CCC) itt azokat az eseteket értem, ahol a szóvégi mássalhangzó-kapcsolatban kizárólag koronális szegmentumok találhatóak, melyek közül az utolsó nem affrikáta vagy annak eleme (pl. görll, popkorn, kombájn, docens, szeánsz).

Míg a koronális szonoráns vagy koronális kontinuáns egyszerű kódára végződő szavak tárgyeseti alakjában a tövet közvetlenül -t követi (pl. morál-t, bovden-t, oázis-t), addig a fentebbi CCC-k esetében már nem ilyen egyértelmű a helyzet. Közöttük két alcsoportot különíthetünk el: míg a l, illetve n végűek tárgyeseti alakjában az egyszerű kódákhoz hasonlóan nem vagy csak kevéssé fordul elő kötőhangzó, addig a szibiláns végűek esetében ingadozást figyelhetünk meg (pl. popkorn-t ? %/'popkorn-ot, de: szeánsz-t ~ szeánsz-ot), utóbbiakról ld. még Kálmán et al. (2012)-t. A továbbiakban erre a különbségre keresem a magyarázatot egy analógiás modell segítségével, és emellett fogok érvelni, hogy a szonoritási hierarchiából következik ez az aszimmetria.

Míg kóda- és szóvégen álló szibiláns réshang esetén a kódatípusok száma jóval nagyobb (zárhangok és az összes lehetséges szonoránsosztály tagja is lehet a kóda megelőző pozícióiban), addig ugyanez a szonoráns végű kódákra már nem áll: a szonoritási hierarchia következtében n előtt már csak likvidák vagy siklóhangok foglalhatnak helyet a kódában – egyéb esetben (obstruens–szonoráns szóvég esetén) a szóvégi szonoránsnak elvben szillabizálódnia kellene. Mivel a szibiláns réshangokat tekintve sok kombináció esetén nagy többségben vannak a csak kötőhangzós tárgyeseti alakok, ezért ezek mint analógiás források is jelen lesznek párhuzamosan a tárgyesetben kötőhangzót nem preferáló egyszerű szibiláns kódára végződő szavakkal. A szonoránsok esetében viszont a tárgyesetben kötőhangzót nem preferáló egyszerű szonoráns kódák viselkedhetnek csak analógiás forrásként, komplex kódák jóval kisebb mértékben elérhetőek csak, különösen amelyek kötőhangzót kívánnának meg.

Ezeket az analógiás folyamatokat maximumentrópia-nyelvtanok (Hayes–Wilson 2008) keretében is elemezni fogom, és a modellt különböző, korpuszokból származó adathalmazokra fogom alkalmazni, hogy a fenti intuitív érvelést empirikusan is igazoljam.

Nyelvtudomány

Borissza Emese

ELTE, Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium

Egynyelvű diplomás cigány munkavállalók társadalmi mobilitása és identitásgyakorlataik összefüggései

Az emberek mobilitása magában foglalja a nyelvi és szociolingvisztikai erőforrások mozgósítását (Blommaert 2010: 5). Előadásommal azokhoz a kutatásokhoz csatlakozom, amelyek kvalitatív megközelítés mód alapján vizsgálják a társadalmi mobilitást (Sorokin 1959; Bourdieu 1984), és kis esettanulmányokon keresztül tanulmányozzák a felfelé irányuló mobilitás szubjektív megélésének tapasztalatát (Drust-Nyíró-Bereményi 2022).

Kutatásom elméleti és módszertani keretét a szociokulturális nyelvészet adja, mivel ez olyan interdiszciplináris megközelítést kínál, amely fokozott figyelmet fordít a társadalmi egyenlőtlenségek mögött meghúzódó viszonyok kritikai vizsgálatára, mely mechanizmusok egyszerre ágyazódnak a társadalmi egyenlőtlenségek rendszereibe és formálódnak az egyes beszélők mindennapi gyakorlatai által (Bucholtz-Hall 2008).

Céлом mélyinterjúkon keresztül feltárni a többségi társadalom szemében sikeresnek tartott, felsőfokú végzettséggel rendelkező, roma ügyekkel foglalkozó egynyelvű cigány fiatalok identitáspozícióit. Ezzel összefüggésben előadásomban arra a két kérdésre keresem a választ, hogy milyen összefüggések rajzolódnak ki a felfelé irányuló mobilitás megélése és az identitások alakulás között a nyelvi eszközök elemzése alapján; valamint milyen beszédmódok elkülönítéséről és indexálásáról számolnak be az interjú résztvevői. A hat mélyinterjú elemzése a társadalmi mobilitás folyamatának megélt tapasztalatára terjed ki, különös tekintettel a nyelvi és egyéb viselkedésgyakorlatokra, valamint a narratívák során az identitások konstruálásakor használt nyelvi eszköztárra és azok relationalitására.

A kutatás eredményei lehetővé teszik, hogy következtetéseket vonjunk le a társadalmi mobilitás sokrétű működésének korlátosságáról, valamint a kisebbségi pozícióhoz kapcsolódó egyéni identitáskonstrukciók változékonyságáról.

Nyelvtudomány

Erdei Judit

ELTE, Eötvös József Collegium

**Francia prepozíciók kívülről-belülről - a dans és az hors de elemzése
kognitív nyelvészeti szempontból**

Az előadás a dans és az hors de francia prepozíciók átvitt értelmű jelentéseit és azok használatát törekszik bemutatni, azokat vizuálisan szemléltetni és a kognitív nyelvészetre támaszkodva magyarázni. A francia nyelvben, ahogy más nyelvekben is, létezik az a jelenség, ahol az elsődlegesen a hely- és helyzet-meghatározásra, azaz a térben való elhelyezkedésre használatos prepozíciókat absztrakt relációk kifejezésére használjuk. Az egyes szótárak és nyelvtani magyarázatok gyakran olyan poliszém elemekként kezelik ezeket az előljárószókat, amelyek különböző jelentései között nincsen összefüggés. A kognitív nyelvészet ezzel szemben úgy értelmezi a prepozíciókat, mint olyan nyelvi elemeket, amelyek absztrakt jelentései a konkrét, kézzelfoghatóbb jelentéseiken alapulnak. Ennélfogva a kognitív nyelvészet módszereit alkalmazzuk a francia dans prepozíció különböző jelentéseinek elemzésénél, nevezetesen a fogalmi metafora-elméletet és a képi séma fogalmát. Az eltérő jelentések illusztrálására azokhoz sematikus ábrákat rendelünk. A kutatás eredményei elsősorban a francia nyelv tanításánál hasznosíthatók. A francia mint idegen nyelv-tanításban a prepozíciók metaforikus értelmezéseit gyakori előfordulásuk ellenére ritkábban és szórványosabban tárgyalják, mint a konkrét jelentéseiket. A metaforikus jelentések mögött álló gondolati folyamatok elemzése és az ezen alapuló, megfelelő sematikus ábrák készítése hozzáférhetőbbé kívánja tenni azokat a francia mint idegen nyelv tanulóinak számára. Ezen felül ahhoz is hozzájárul, hogy az előljárószók átvitt értelmű használata sporadikus és esetlegesen rendszert nélkülöző tanítása helyett egy logikusan strukturált és hatékonyabb módszert adjon a francia nyelvet tanulóknak és tanítóknak. Ennek érdekében tárgyalunk néhány didaktikai javaslatot, illetve lehetséges stratégiát a dans és az hors de prepozíciók metaforikus jelentéseinek tanításával kapcsolatban.

Nyelvtudomány

Seres Gréta

ELTE, Eötvös József Collegium

**A kreol és a francia nyelv együttélése Réunion szigetén -
szociolingvisztikai vizsgálat**

Réunion több nézőpontból is speciális helyzettel rendelkezik. Közigazgatás szempontjából 1946 óta Franciaország egy régiója a kis sziget, hiába található az Indiai-óceán kellős közepén. Gyarmati történelme alatt a különböző népcsoportokból származó munkaerő, valamint a francia gyarmatosítók nyelvének pidzsinizációjából (Chaudenson, 1972) született a sziget sajátos nyelve, a réunioni kreol, mely a mai napig különleges kapcsolatban él a sziget egyetlen hivatalos nyelvével, a franciával.

A jelen kutatás arra keresi a választ, hogy a kétnyelvű réunioniak milyen szituációkban, és hogyan használják a szóban forgó nyelveket, valamint hogyan látják a kettő kapcsolatát a mindennapokban? Célja a francia és a kreol nyelvek együttélésének kondícióinak megismerése, valamint a regionális nyelvek megőrzésének és kultúrához való szoros kötelékük fontosságának kihangsúlyozása.

Az elemzés egy átfogó irodalmi áttekintéssel kezdődik, mely a sziget különleges társadalmi és nyelvészeti tényezőit hivatott vizsgálni. Tanulmányozza a multikulturális társadalom etnikai összetételét és ezek alapján megállapított nyelvhasználati szokásait, valamint az elmúlt években végzett ezzel kapcsolatos közvéleménykutatások eredményeit. Kitér a nyelvi kontaktusok különböző elméleteire, köztük a diglossziára (Ferguson, 1959), az ún. continuum-ra (Carayol & Chaudenson, 1978) és az ún. interlecte-re (Prudent, 1981).

Ami a gyakorlati kutatás módszertanát illeti, felnőtt, kreolt és franciát is magas szinten beszélő, a mindennapokban mindkettőt használó réunioni lakosok véleményére volt szükség egy átfogó elemzés kialakításához. Egy kérdőív összeállításával, valamint videóhívásban lebonyolított interjúk segítségével sikerült az adatokat megszerezni. A kérdőívet 53 réunioni lakos töltötte ki minden korosztályból, valamint 3 interjúalany válasza segítettek tisztább képet kapni az ott uralkodó szociolingvisztikai helyzetről.

*Nyelvtudomány***Süle Dóra***ELTE, Eötvös József Collegium*

Kognitív metaforák használata az evészavarok kezelésében

Az anorexia és bulimia nervosa a legismertebb evészavarok, amelyek főleg a 13-23 éves nők körében a legelterjedtebbek. Az anorexia egyfajta fóbiának is tekinthető, amelynek értelmében a beteg fél a súlygyarapodástól, és folyamatos súlyvesztésre törekszik; míg a bulimia során a beteg túleszi magát, majd az így elfogyasztott kalóriáktól különböző purgálási módszerekkel próbál megszabadulni. Az evészavarok mentális betegségeknek tekinthetők emiatt az ezekben szenvedők pszichiátriai vagy pszichoterápiás kezelésre szorulnak, amely főleg individuális, illetve családterápiát jelentenek.

A metaforák az előbb említett kezelések során nagy szerepet játszanak, mivel lehetővé teszik, hogy jobban megismerjék a szakemberek a páciensek állapotát és gondolkodásmódját, amivel hatékonyabbá válhat a kommunikáció közöttük. Másrészt ezek a képek segíthetnek a betegségek osztályozásában is.

Jelenlegi kutatásom célja az volt, hogy egy családterápia-sorozat során előforduló metaforákat elemezzem. Kövecses (2015) szerint a kontextusnak óriási szerepe van abban, hogy az adott személy milyen metaforát választ egy adott jelenség kifejezésére, így ennek figyelembevételével elemeztem a páciens, a szülők és a pszichiáter által használt metaforákat, amelyek nem csak a betegségre korlátozódtak, hanem akár a családi dinamika vagy pszichoterápiás folyamat is előkerültek benne. Továbbá figyelembe vettem a metaforák gyakoriságát is az elemzés során és ezek hatását a terápiás folyamatra. Az eredmények pedig igazolták fő hipotézisemet, mely szerint az adott metafora kiválasztásánál/használatánál szerepe van a mások által alkalmazott metaforáknak, illetve, hogy ennek megfelelően akár ezek módosítására is sor kerülhet.

A jövőben szeretnék ezen adatok felhasználásával egy metaforaalapú-segédletet készíteni, amely pszichoterápia során is alkalmazható lehet, illetve segítheti a hozzátartozók számára a betegség mélyebb megértését.

*Pszichológia***Bede Melinda***ELTE*

Lakóhelyi társas körülmények szerepe az időskor szubjektív megélésében

Elméleti háttér: A XXI. századi modern társadalmakra jellemző változások, mint a társadalmi előregedés és a családi struktúrák átformálódása – az idősek életkörülményeit sem hagyják érintetlenül. Az idősothtonok egyre népszerűbbé válnak Magyarországon: 1993 és 2017 között megkétszereződött az ott élők száma (Bácskay, 2017, in: Ferwagner & Pék, 2021). Az idősothton fogalma többnyire negatív konnotációval bír hazánkban, így lényegi kérdés, hogy a lakóhely mennyiben határozza meg az időskor szubjektív megélését.

Cél: A társas támogatás mértékének, forrásának és típusának vizsgálata a lakóhelyi körülmények függvényében (szociális intézmény, család, egyszemélyes háztartás), továbbá összefüggéseinek feltárása az időskor megélésének aspektusaival (önértékelés, étellel való elégedettség).

Módszer: A vizsgálat keresztmetszeti elrendezésű, a minta 60 év feletti résztvevőkből tevődik össze (N=100). Mérőeszközeink papíralapú kérdőívek: Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Skála (MSPSS; Papp-Zipernovszky et al., 2017), Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H; Sallay et al., 2014), Élettel való Elégedettség Skála (SWLS-H; Martos et al., 2014), illetve saját szerkesztésű kérdések.

Eredmények: Különbségek láthatók a társas támogatásban: a szociális intézményben és a családban élők magasabb támasszal rendelkeznek, mint az egyszemélyes háztartásban élők. A társas támogatás együttjárást mutat az önértékeléssel és az étellel való elégedettséggel, azonban nem láthatók eltérések a lakóhelyi csoportok között az időskor megélésének tényezőiben.

Következtetések: Az idősothtonban élők társas támogatottsága bizakodásra ad okot a népszerűvé váló szociális intézmények szempontjából, amely háttérében a társasági élet állhat. Ám a lakóhelyi körülmények típusa önmagában nem határozza meg az önértékelést és az étellel való elégedettséget. E kapcsolatban számos további külső (pl. lakóhelyi társas környezet minőségi mutatói) és belső (pl. reziliencia) tényező szerepet játszhat.

*Pszichológia***Dr. Ondrejcsák Eszter***Pécsi Tudományegyetem***A poszttraumás stressz zavar megjelenítése irodalmi alkotásokban
(Móricz Zsigmond: *Szegény emberek*)**

Móricz Zsigmond nem tartozott azon írók közé, akik megtapasztalták életük során a pszichiátriai zavar valamely típusát, mint Ernest Hemingway, és addikciókkal sem küzdött, ahogyan Csáth Géza. Azért választottam az ő művét az előadás tárgyául, mert érdekesen ábrázolta a poszttraumás stressz zavart a *Szegény emberek* című elbeszélésében akkor, amikor ez a betegség még nem került felismerésre.

A magyar író a háború pusztító erejét, az egyénre és családra, közösségre és társadalomra gyakorolt negatív hatását akarta szemléltetni ebben a novellában úgy, hogy középpontba egyetlen katonát helyezett, egyet a sok közül, akit örökre megváltoztatott a fronton töltött idő, az emberölés, a vér látványa és az előljáró utasításait követni kényszerülő magatartás.

Az előadásom elején röviden kitérek az eddigi szakirodalomra, a legfőbb értelmezésekre. Az első világháborúnak nagy hatása volt a pszichológia és a pszichiátria fejlődésére. Ferenczi tanulságosan ír a háború pszichés következményeiről. Freud fejlődésében is döntő fordulatot idézett elő a háború. A „halálöszön” fogalmát ennek hatására vezette be elméletébe. A marxista szakirodalom a kérdés szociális vonatkozásait dolgozta föl az elbeszélés kapcsán.

Móriczra mély benyomást gyakorolt Dosztojevszkij, *A Bűn és bűnhődésben* Raszkolnyikov megöli az uzsorás öregasszonyt, de kénytelen megölni Lizavetát is, aki rosszkor volt rossz helyen. Móricz ezt a képletet lemásolja a *Szegény emberekben*. A novella kérdésfeltevése etikai jellegű, ennek van alárendelve a pszichológiai-pszichiátriai szint.

Előadásomban összehasonlítom az 1916-ban, Nyugatban közölt irodalmi alkotásban megjelenő pszichés, hangulati tüneteket a DSM-5 klasszifikációs rendszerben leírt PTSD tünetekkel. Megvizsgálom, milyen módon mutatkoznak meg a betegség tünetei a főszereplőnél, milyen hatással van a többi szereplőre az, ahogyan viselkedik és beszél a katona ebben az állapotban. Kitérek a szereplők lelkiállapotának leírására, egymáshoz való viszonyára, s arra, mit változtatott meg a betegség.

*Pszichológia***Kozma Eszter***ELTE***Csak bizonyos helyzetekben vagyok önző, avagy az állapotnarcizmus vizsgálata ego-threat helyzetekben**

A pszichiátriai személyiségzavar mellett a kurrens szakirodalom megkülönbözteti a narcizmus állapotszintű formáját, amely egy olyan komplex, dinamikusan változó rendszer (Edershile & Wright, 2022), ami pszichológiai értelemben egészséges emberek viselkedésében is megfigyelhető, így az állapotnarcizmus vizsgálata annak általános előfordulása miatt is elengedhetetlen (Giacomin & Jordan, 2016). A narcisztikus állapot fő feladata a stabil énkép fenntartása, magát a viselkedést pedig a mindennapokban előforduló helyzetek indítják be (Leary, et al., 2009; Zeigler-Hill, Myers & Clark, 2010), így eltérő megnyilvánulási formái különböztethetők meg (Lamarche és Seery, 2019; Miller, Back, Lynam & Wright, 2021). Kutatásomban az állapotnarcizmus és az önértékelés mindennapi eseményekkel való kapcsolatát vizsgálom longitudinális adatfelvétellel (Edershile, et al., 2019). A kitöltők egyetemi hallgatók, akik március második felében öt napon át, napi ötször kapnak releváns kérdőíveket WhatsAppon keresztül, részvételükért pedig kreditpontokat szerezhetnek. A vizsgálattal céloom felmérni a mindennapi események és az állapotnarcizmus közötti kapcsolatot az (állapotszintű) önértékelés mediáló hatása mellett. A kutatás segíthet jobban megérteni egyrészt, hogy milyen konstrukciónak van esszenciális szerepe a narcisztikus rendszerben, másrészt a narcizmus mindennapokban betöltött szerepét is jobban megismerhetjük, hiszen állapotszintű manifesztációja egyszerre adaptív és maladaptív énvédő mechanizmusként is funkcionálhat (Orth & Luciano, 2015), például támogatva a koherens énképet megtartását, vagy éppen megnehezítve ezáltal az interperszonális kapcsolatok alakulását (Morf & Rhodewalt, 2001). A téma mélyebb kutatása elméleti és gyakorlati szempontból is indokolt.

*Pszichológia***Sándor Anna Viola***ELTE, Eötvös József Collegium***A fiziológiai arousal hatása a nyelvi kifejezésre**

Több kutatás is összefüggést talált a fiziológiai arousal és az agresszió között (pl. Tyson, 1998), ám az agresszió egy fontos formáját, a verbális agressziót még kevésbé vizsgálták az arousalszint szempontjából. Bár az evidensnek tekinthető, hogy az intenzív fiziológiai arousal, mint például a düh verbális agresszióhoz vezethet (Aloia & Solomon, 2016), de a fiziológiai arousal pontos szerepét ebben a folyamatban még nem tisztázták. Kutatásunk fontos célja annak meghatározása, hogy az arousal önmagában képes-e hatást gyakorolni a nyelvi kifejezésre, hiszen ez azt jelentené, hogy olyan mindennapi, arousal növelő cselekvések, mint a testmozgás vagy a kávéfogyasztás befolyásolhatják a verbális kommunikációnkat. Hipotézisünk szerint a fiziológiai arousal pozitívan korrelál a verbális agresszióval és ennek megfelelően negatívan a nyelvi udvariasság szintjével. Az ELTE PPK Stressz és érzelmek laboratóriumának kutatásában ezt az összefüggést vizsgáltuk. A szeptembertől novemberig 372 résztvevővel zajló kísérletben a résztvevők felének arousal szintjét kettős vak elrendezésben koffeinnel manipuláltuk, a résztvevők másik fele placebo kapott, majd mindannyian kitöltötték a Rozenweig féle félprojektív frusztrációs tesztet (picture frustration test, Rosenzweig et al., 1975), miközben mértük az elektrodermális aktivitásuk. Az így kapott válaszokat használtuk a verbális agresszió mérésére. Mivel jelenleg nem áll rendelkezésre olyan eszköz, mely a szóveges válaszokat verbális agresszió szempontjából elemzi, az elemzést a nyelvi udvariasság szempontjából végeztük el, mely negatívan korrelál a verbális agresszióval (politeness package: Yeomans & Kantor & Tingley, 2018).

*Pszichológia***Szeszák Nóra***Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium***A koragyermekkorai tapasztalatok és az érzelemfelismerés kapcsolatai**

Az érzelemfelismerés-képesség fejlődését nagymértékben meghatározzák a koragyermekkorai tapasztalatok és a csecsemőkorban kialakult képességek (Berzenski & Yates, 2017, Gergely & Watson, 1998, Sorce et al., 1985). Emiatt tartom fontosnak megvizsgálni az elsődleges gondozó társadalmi környezetének, nevelési stílusának és a család egészségügyi és/vagy mentális állapotának hatását az érzelemfelismerésre. Hipotézisem, hogy a felsorolt tényezők megtapasztalása olyan mértékben befolyásolja a gyermek érzelemfelismerésének fejlődését, hogy a hatások a fiatal felnőtteknél is beazonosíthatók.

A kutatásban 31, fiatal felnőttek korosztályába (20–34 év) sorolható személy vett részt (15 férfi és 16 nő), átlagéletkoruk 23,9 év. A kutatás első része egy érzelemfelismerési teszt, amely 72 képből állt (Ebner et al., 2010) és a boldogság, félelem, undor, harag és szomorú arc kifejezések mellett, a semleges arcok felismerésének pontosságát mérte. A második rész egy kérdőívcsomagból állt: demográfiai és a gyermekkorban tapasztalt szocioökonómiai státuszt meghatározó kérdések (Diemer et al., 2013, Örkényi & Arnold, 2014, Griskevicius et al., 2011) mellett a Szülői bánásmód kérdőív (Gervai & Tóth, 1999) itemeit tartalmazta.

A statisztikai eredmények elemzésével több összefüggést állapítottam meg: a különböző nevelési stílusok nem kapcsolhatóak össze a szocioökonómiai státusszal; az egyes érzelmek felismerésénél volt szignifikáns különbség a résztvevők között; bizonyos nevelési stílusok gyermekkorai tapasztalata hatással van az általános érzelemfelismerés teljesítményére; egy közeli családtag mentális és/vagy egészségügyi nehézségének tapasztalata negatívan befolyásolta a szomorúságot kifejező arcok beazonosítását.

Az eredmények alapján az elsődleges szocializációs közeg, főleg az elsődleges gondozó viselkedése, a család egészségügyi és mentális állapota hatással van az érzelemfelismerési képesség fejlődésére, és e hatás fiatal felnőttkorban is kimutatható. A vizsgálat fejlesztésével pontosabb következtetések vonhatók le, amelyek felhasználhatóak különböző affektív-kognitív fejlesztő foglalkozások kialakításához.

Posztmodern irodalom

János Tamás

ELTE, Társadalomelméleti Kollégium

Mészöly Miklós - a közösség, végesség és kitettség ökológiája

Amellett, hogy Mészöly Miklós életműve számos lehetséges kapcsolódási pontot kínál a szellemtudományok jelenleg meghatározó diskurzusaihoz, munkássága egyedülálló szellemi eszköztárat nyújt a klímakatasztrófa kihívásaival való kritikai szembenézéshez. Előadásom során Mészöly prózájának, esszéinek és műhelynaplóinak ökokritikai indíttatású értelmezésével egy lehetséges mészölyi természetszemléletet kísérek meg felvázolni, amit aztán Jean-Luc Nancy szinguláris plurális ontológiájával fogok párhuzamosítani. Hipotézisem szerint Mészöly azzal, hogy az abszolútumot bírálva megkérdőjelezte az elemi függetlenségek vagy eleve meghatározottságok (mint például a létezőktől függetlenül vagy azokon túl létező tér vagy idő képzetének) érvényességét, egyben egy olyan valóságvizíót is felvázolt, amelyben a létezők már nem rendelődnek alá egy őket megelőző eredendőségnek, hanem egymásmelletiségükben közösen artikulálják a létezésüket, vagyis találkozásaik nem egy eleve adott téridőben mennek végbe, hanem ők maguk létesítik a téridőt. Mészöly Miklós gondolkodásában és művészetében az egymásmelletiség így olyan posztantropocentrikus léptéket kap, amely már nem enged az emberközpontú kisajátítások szűkösségének. E találkozások átélését és irodalmi megjelenítését Mészöly a „tettenérés”, „alkalmi-abszolút”, „útközbeniség” és „közérzet” fogalmaival és alakzataival látta kifejezhetőnek.

Posztmodern irodalom

Pap Rebeka

ELTE

Természetes élmény és kulturális keret - *Sportesztétika, jelenlét és női elbeszélés* Mészöly Miklós *Az atléta halála című regényében*

Mészöly Miklós *Az atléta halála* című regényét eddig politikai allegóriaként értelmezték, vagy lélektani olvasattal közelítették meg, leggyakrabban azonban egzisztencialista példázatként interpretálták, ahogy azt Szolláth Dávid is teszi Mészöly monográfiájában. A recepcióban ezen kívül több tanulmány tárgyalja a megkerülhetetlen női elbeszélő szerepét, azonban a futás ábrázolt élményének elemzése háttérben maradt a regény eddigi interpretációiban. Előadásomban a kulturális, intellektuális keretbe zárt reflektálatlan, természetes élmény egymást feltételező kettősét szeretném bemutatni, mely értelmezésemben, mind a mű motívumaiban, mind a narrációjában tetten érhető. A regény interpretációja során egyrészt Mészöly Miklós *A tágasság iskolája* című esszékötetének néhány értekezésére támaszkodom, másrészt a „jelenlét” Hans Ulrich Gumbrecht, Eelco Runia és Frank R. Ankersmit által megfogalmazott filozófiai, (sport)esztétikai és történelmi vonatkozásaira, mert úgy vélem, a jelenlét ezen különböző aspektusai sok hasonlóságot mutatnak azzal a művészetfelfogással és modern emberi életformával, melyekről Mészöly az esszéiben értekezik, és amelyet szuggesztíven *Az atlétában* is színre visz. Először is megvizsgálom, hogy a gumbrecht-i „belemérülés a koncentrált intenzitás pillanataiba” élménye miképpen kapcsolódik össze a főhős testedzéseinek helyszíneivel, ezzel rámutatva, hogy idővel miképpen szakad el a civilizáció keretétől, mely a halálához vezet. Ennek pedig tükrözéseként értelmezem az elbeszélő nő íráskísérletének bukását, aki nem tudja magától értetődő, szüretlen, hierarchizálatlan emlékeit volt párjáról egy kiadó által elvárt, kulturális termékké, vagyis egy memoárrá formálni. Előadásom célja, hogy a Mészöly életműnek e látszólag egyértelműbb szövegének egy másfajta lehetséges metafizikai olvasatát adjam, beemelve az alulreflektált sportélmény aspektusát, a kortárs elméletekhez való közelítés révén pedig a szerző aktualitására szeretnék rámutatni.

Posztmodern irodalom

Pótor Balázs

Debreceni Egyetem, Debreceni Egyetem Hatvani István Szakkollégium

**Bibliai intertextusok és a parabolisztikusság mintázatai Sánta Ferenc
Az ötödik pecsét című regényében**

A dolgozatomban Sánta Ferenc Az ötödik pecsét című regényében megjelenő parabolisztikus olvasat mintázatainak, elemeinek vizsgálatára kíváncsi vagyok arra a kérdésre kísértem meg választ adni, hogy hogyan teremtődik meg a „példázat a példázatban” szisztémája a szövegben. Vagyis, hogy a kötet, a maga egészében tekinthető-e egy parabolának, mely fikatív valóságában egy másik példázatot mesél el. A regény cselekménye realista prózapoétikát működtetve egy alapvető morális kérdést visz színre. A korabeli recepció elsősorban az erkölcsi témakörre helyezte a hangsúlyt, a szöveg mögötti irodalmi hagyományra, intertextuális összetettségére kevésbé. Véleményem szerint, a szakirodalmi összefoglalóból, valamint a bibliográfiából is tisztán kitűnhet, hogy számottevő recepciója nincs a kötetnek a kilencvenes évektől kezdődően, jócskán hanyatlott a szakmai, kritikai érdeklődés, kutatás a mű iránt. A szoros szövegolvasáson alapuló elemzés feltárja a kötet fő koncepciójának alapját, a példázatba ágyazott erkölcsi, morális dilemmát. Továbbá, értekezésemben a regény még három főbb aspektusát részletezem behatóan, melyek lényegesen kapcsolódnak és betagozódnak kutatásom elsődleges kérdéskörébe, a kötet példázat struktúrájába. Az egyik ilyen szegmens a hatalom és a kisember kapcsolatát, interakcióját hivatott prezentálni. Ehhez kapcsolódóan, Az ötödik pecsét ideológiai érintettsége, történelmi vonatkozásainak bemutatása kardinális szempont a recepció során, ezért ennek okán tanulmányomban külön alfejezetben boncolgatom e témát. Dolgozatom záróakkordjaként egy terjedelmesebb szakaszban vizsgálom a regényben fellelhető bibliai motívumokat és paratextusokat.

Posztmodern irodalom

Tarnai Csillag

ELTE, Eötvös József Collegium

Ottlik Géza *Buda* című regénye a „prózafordulat” ellenkulturális jellegének tükrében

Ottlik Géza *Buda* című regényének széles körű irodalmi interpretációjában és recepciójában kiemelt szerepet kap a szöveg filológiai karakterológiájának vizsgálata. A regényt tanulmányozó kritikák és tanulmányok (így többek között Szegedy-Maszák Mihály vagy Balassa Péter kritikája a szöveg megjelenésének évében vagy a 2013-ban rendezett Kösztögtől Budáig konferencia előadásai) döntően az Iskola a határon viszonylatában vagy nyelvi és stilisztikai jellegzetességek alapján elemzik a szöveget. Véleményem szerint azonban annak érdekében, hogy felfejtsük a regény mélyrétegeit, több figyelmet szükséges fordítanunk arra, hogy a temporális távlatában több, mint ötven esztendő felölelő regény milyen prózapoétikai kódokat és emlékezési stratégiákat alkalmaz arra, hogy történelem- és szubjektumszemléletét, valamint társadalmának változásait ábrázolja. A szövegben megjelenő reprezentációs kódok, valamint a regényből kibomló művészet-, társadalom- és szubjektumkonceptió vizsgálata így nem csupán Ottlik Géza történelemszemléletének dinamikus változására irányíthatja a figyelmet, hanem korának reprezentatív, az ún. ellenkulturális polgári irodalom képviselőjeként utolsó írásának mélyelemzése irodalomszociológiai kérdésekre is választ adhat. Kutatásomban így új szempontból vizsgálom a *Buda* lehetséges kérdésvetéseit, majd ezt követően ezeket a „prózafordulat” esztétikai megformáltságbeli döntéseinek és társadalmi szereplehetőségeinek kontextusában értelmezem, ezzel irodalomtörténeti és -elméleti szempontból is érdekes adalékokkal szolgálva a diskurzus és a „prózafordulat” irodalomtörténeti és -elméleti megközelítése számára.

Előadásomban Ottlik Géza *Buda* című regényét az ún. „prózafordulat” társadalmi vetületének kontextusában elemzem. Amennyiben feltételezzük, hogy az ún. „polgári” irodalom ellenkulturaként működött a kései Kádár-korszak Magyarországon, úgy a *Buda* regényvilágának történeti-társadalmi kontextusban való elemzése a „prózafordulat” egyik fontos előzményének tekintett életmű szerzőjének saját művészetéhez és annak társadalmi környezetéhez való viszonyulását mutatja fel. A kutatás elméleti keretét a Bourdieu-féle mezőelmélet, az adornói művészetelmélet, valamint a magyar „prózafordulat” esztétikai megformáltságát és társadalmi jellegzetességeit elemző szövegek irányvonalai biztosítják. Előadásomban így feltérképezem a regényben megjelenő művészet-, társadalom- és szubjektumkonceptiókat, továbbá megvizsgálom azokat a reprezentációs kódokat, amelyek segítségével a szöveg kritikai praxist fejt ki.

Előadásomban ennek megfelelően mindenekelőtt a Buda szövegszervező stratégiáit és reprezentációs kódjait vizsgálom a szöveg művészet-, történelem- és társadalomképének tükrében. Ezt követően a Buda művészet-, történelem- és társadalomképét, és így a regény világnézeti-politikai állásfoglalásait megfogalmazó szöveghelyeket vizsgálom a különböző ideológiák relációjában, majd ezeket összevetem a szöveget kitermelő társadalmi közeggel. A szöveg és a történeti-társadalmi kontextus vizsgálatát követően az ún. polgári irodalom ellenkulturális törekvései (vö. Sipos 2016) felől újraolvasva az egyes szöveghelyeket, megvizsgálom ezek azonosságait és különbözőségeit a „prózaforradalom” jellegzetességeivel, ami hozzájárulhat a Buda és recepciója új értelmezési irányvonalakat felmutató tudományos értelmezéséhez. A szövegben megjelenő reprezentációs kódok, valamint a regényből kibomló művészet-, társadalom- és szubjektum-koncepció vizsgálata így nem csupán Ottlik Géza történelemszemléletének dinamikus változására irányíthatja a figyelmet, hanem korának reprezentatív, az ún. ellenkulturális polgári irodalom képviselőjeként utolsó írásának mélyelemzése irodalomszociológiai kérdésekre is választ adhat.

Pénzügy és menedzsment

Dragonya Gábor Zsolt

ELTE

Szállítmányozással foglalkozó vállalatok nem pénzügyi beszámolóinak elemzése

Az éghajlatváltozás az egyik legjelentősebb probléma a XXI. században, mely az üvegházhatású-gázok kibocsátása miatt következett be. Ezt az Európai Unió is felismerte és olyan intézkedéseket hozott, amelyek ezt csökkentik, ilyen például az új fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelv is. Ennek következtében jelentős változásokon mennek át a vállalatok ESG jelentései.

A kutatásomban az egyik legjelentősebb mennyiségű üvegházhatású-gázokat kibocsátó tevékenységet, vagyis a szállítmányozást vizsgálom. Ezen belül is szállítmányozással, fuvarozással foglalkozó cégeket elemzem tartalomelemzéssel. A kutatás során három Magyarországon is tevékenykedő cégcsoport 2021-re és 2022-re vonatkozó ESG jelentését hasonlítom össze a CSRD által újonnan bevezetett követelményeivel. A felállított hipotézisem az volt, hogy a három társaság beszámolója és az új követelmények között lesznek hasonlóságok, hiszen a korábbi szabályozásra épül mind a kettő, de ahhoz, hogy 100%-ban megfeleljenek, ahhoz fejleszteni kell azokat.

Az összehasonlítás során a CSRD szövege alapján négy különböző kategóriát azonosítottam: üzleti modell, fenntarthatóság, mutatószámok és közzé nem tett információk. Ezt követően összehasonlítottam, a társaságok jelentéseivel, és annak függvényében rendeltem hozzá pontokat, hogy a szabályozás követelménye teljes egészében, részben vagy egyáltalán nem került kifejtésre. Ezáltal a szöveges információkat kvantitatív adatokká tudtam formálni és így már meghatározhatóvá vált egy megfelelési szint. A megfelelési szint azt jelenti ebben az esetben, hogy hány százalékban felel meg a cégcsoportok által közzétett jelentések az új irányelv elvárásainak.

A tanulmány eredményeképpen azt állapítottam meg, hogy a szállítmányozási társaságok fenntarthatósági jelentéseik csak változtatások után fognak megfelelni az új irányelvnek, mivel csak 61,5%-ban feleltek meg a jelentések. A jelentéseket az üzleti modell és a fenntarthatósági kategóriában kell javítani, mivel ezek a részek hiányosak.

Pénzügy és menedzsment

Espán Márton

Corvinus Egyetem, ELTE, Eötvös József Collegium

Részvényárfolyam előrejelzési módszerek

A pénzügyi világban számos szereplő – beleértve a cégeket és magánszemélyeket – aktívan foglalkozik befektetésekkel, kockázatokkal és jövőbeli kilátásokkal. Magyarországon például több mint 100000 ember fektet be aktívan a tőzsdén, számtalan tényezőt figyelembe véve a befektetési döntéseik során.

A legtöbb befektető hírekből tájékozódik, majd azok alapján próbálja meg megtipelni, hogy melyik részvény ára fog fel- vagy lemozdulni a közeljövőben.

Az előadás során kizárólag pénzügyi, statisztikai és gépi tanulási módszereket alkalmazunk a jövőbeli részvényárfolyamok megjóslására. Ehhez a 2013 és 2022 között elérhető amerikai tőzsdepiaci adatokat használjuk, és különféle modelleket tesztelünk. Pénzügyi oldalról előkerül Eugene Fama és Kenneth French híres faktormodellje, amely a piaci faktorok és a részvények hozamai közti lineáris kapcsolatról szól. Statisztikai oldalról főként az ARIMA (autoregressive integrated moving average) modelleket és idő-sorelemzési eszközöket használunk. A gépi tanulós módszereket közül pedig a random forest regresszió és az LSTM (long short-term memory) kerül elő. Ezeket a módszereket összehasonlítjuk, figyelembe véve azok pontosságát, megbízhatóságát és alkalmazhatóságát a gyakorlatban, majd ezek alapján portfóliókat állítunk össze és számítjuk ki azok 2023-as évi hozamát hétről hétre. Végül a résztvevők megismerhetik, hogy az egyes portfóliók mennyivel teljesítették túl a piaci átlagot 2023-ban.

Az előadás során a matematikai ismereteket csak felszínesen érintjük, így minden résztvevő könnyen követheti az előadott anyagot, akit érdekel a befektetések és a tőzsde világa.

Pénzügy és menedzsment

Kelemen Lajos

Corvinus Egyetem, ELTE, Eötvös József Collegium

A Bitcoin tranzakciók eloszlása és skálázódása

Ez a tanulmány, legjobb tudásunk szerint először vizsgálja a Bitcoin tranzakciók tér-időbeli dinamikáját, feltárva a geográfai felhasználását irányító skálázási törvényeket, és összehasonlítva azokat a készpénzes fizetések esetén látottakkal. Kutatásunk alapját egy olyan adathalmaz képezi, amelyben IP-címek és Bitcoin-címek vannak párosítva egy 2013. októberétől decemberéig terjedő időszakból. Ezek alapján földrajzilag tudtuk lokalizálni a felhasználókat.

Először is, empirikusan karakterizáljuk a Bitcoin tranzakciók tér-időbeli skálázási törvényeit, bepillantást nyújtva a felhasználók költekezési viselkedéseibe. Másodszor, bemutatunk egy Markov-modellt, amely hatékonyan közelíti a Bitcoin megfigyelt tér-időbeli mintáit, felfedve a felhasználói csoportok közötti gazdasági kapcsolatokat a Bitcoin ökoszisztémájában. A csoportosítás során a bányászokat, a szolgáltatókat és az átlagos felhasználókat rendszereztük. Méréseink és modellünk fényt vetnek a hálózat inhomogén szerkezetére: bár a Bitcoin decentralizáltnak van tervezve, jelentős földrajzi különbségek vannak a felhasználói tevékenység eloszlásában, ami következményekkel jár minden résztvevő és lehetséges szabályozói szerv számára is. A kriptovaluta szolgáltatások, a szabályozói környezet megteremtésére vonatkozó törekvések, és a hálózati tudományok kutatásainak igényeiből kiindulva számos további megállapítást teszünk.

Antropológus a terepen

Főglein Liza Kató

ELTE, Eötvös József Collegium

Szekszárd jó hely? -

A város a Szekszárdon tanuló középiskolások szemével

Számos magyarországi településhez hasonlóan – az ország legalacsonyabb lélekszámmal rendelkező vármegyeszékhelye – Szekszárd is huzamos ideje küszködik lakosságszámának folyamatos csökkenésével. Különösen szembetűnő az elmúlt években a fiatalok elvándorlása. A városhoz való tudatos kötődés kialakítására, megerősítésére jó alkalmat biztosíthatnak a középiskolás évek. Ezért is lényeges, mennyire vesz részt ez a korosztály Szekszárd életében, hogyan vélekednek a város nyújtotta kulturális, sportolási, valamint szórakozási lehetőségekről, elégedettek-e a település egyéb szolgáltatásaival, a munkalehetőségekkel és legfőképpen, hol tervezik jövőjüket.

A szakirodalmi háttér feltárása után ezekre a kérdésekre kerestem választ kutatásom során, melyhez egyrészt a Szekszárdon középiskolai tanulmányaikat folytató diákok körében végzett feltáró jellegű online kérdőíves felmérés szolgálta az alapot, mely során elsősorban a 11. és 12. osztályos tanulók véleményére voltam kíváncsi. Másrészt a kvantitatív módszert kiegészítettem a kortársaim körében szerzett információkkal és személyes tapasztalataimmal.

A város jövője szempontjából döntő, hogy mennyire tudja megtartani, illetve a településre vonzani a fiatalokat. A kutatás eredménye rávilágít arra, hogy a középiskolások számos – várossal szembeni elvárása – nem korfüggő, minden helyi számára előnyvel járna. A válaszadók szemében akkor lenne igazán élhető hely Szekszárd, ha a város zavartalan, rendeltetésszerű működése mellett a jelenleginél több átélhető élményt is kínálna az itt élőknek.

Antropológus a terepen

Jánosi Kincső

ELTE, Eötvös József Collegium

Kicsiben élni: utak a közösség és a fenntarthatóság felé

Néprajzi, kulturális antropológiai szemléletű kutatásomban olyan közösségekkel foglalkozom, melyek szerveződésének egyik alapja az ökológiai és környezettudatos szemléletmód. Ezen belül a közösségekhez tartozó, bizonyos esetekben a közösségekben felnövő fiatalok szerepét is vizsgálom a csoportokban, milyen funkcióban vannak jelen az adott környezetben és mi a jövőről alkotott perspektívájuk. Az általam vizsgált magyarországi közösség Visnyeszéplak, illetve az itt élők jövőképe, a településen élő fiatalok visszaköltözési szándéka, környezettudatos életmódra való törekvése.

A magyarországi települést két németországi csoporttal hasonlítom össze kutatásomban, ugyanis az Erasmus+ ösztöndíj elnyerésének köszönhetően az őszi szemesztert Németországban töltöttem, így a lehetőségek adottak voltak, hogy egy német ökofaluval (Mehrgenerationenprojekt am Sternberg) és egy, a szokottól eltérő lakhatási körülmények között élő csoporttal, akik cirkuszi és más helyről szerzett vagonokban élnek Tübingenben, felvegyem a kapcsolatot. Kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy mi motiválja az adott körülmények között élő embereket arra, hogy a világtól „elszakadva”, nem átlagos életkörülmények között, sok esetben a kényelemről lemondva éljenek? A három közösséget összekapcsolja, hogy az itt élő emberek tudatosan hagyták maguk mögött a kényelmes, illetve városi életmódot. Emellett a lakhatási körülményeik miatt a birtokukban lévő tárgyak száma viszonylag alacsony és a fenntarthatóságra törekvés – szubjektív értelmezésben – a három terepet összeköti. Ezen kívül az is érdekelt, hogy vannak-e olyan fiatalok, akik ezt az életformát választják? Illetve akik egy ilyen közösségben, környezetben nőttek fel, van-e motivációjuk arra, hogy ők is hasonló életkörülmények között telepedjenek le? A kérdésekre terepmunkám során résztvevőmegfigyeléssel és félig strukturált interjúkkal dolgozva kerestem választ, illetve az elemzéshez a témához kapcsolódó szakirodalmat vettem igénybe.

Antropológus a terepen

Szabó Cintia

ELTE

Múlt és jelen között - A holokauszt transzgenerációs emlékezete

Mit jelent ma a holokauszt tragédiája? Kutatásom során Csepeli György és Papp Richárd „A holokauszt transzgenerációs emlékezetének kutatása Közép-Európában” című kutatásához kapcsolódóan, egy kelet-magyarországi településen, Hajdúdorogon vizsgálom és interpretálom a holokauszt lokális és transzgenerációs kollektív társadalmi emlékezetét. Kutatásom közel 1 éves intenzív terepmunkán alapul, mely során szociálpszichológiai és kulturális antropológiai eszközökkel vizsgálom három különböző generáció emlékezési mintáit. A kutatás az áldozatok helyett, az emlékezet mai hordozóinak narratíváira koncentrál. Hajdúdorog fontos szerepet töltött be a zsidóság múltjában, azonban napjainkban a zsidóság emlékét már csak a fennmaradt házak, a temető őrzi, azonban a házak jelöletlensége, a zsinagóga hiánya, a gettó emlékének hiánya kérdéseket vet fel. A vizsgálat során körüljárom a felejtés és elhallgatás mögött meghúzódó motivációkat, a holokauszt kortárs jelentéseit, de kitérek a kortárs antiszemitizmus jelenségeire is. Hajdúdorog az idők során nemzetközi zarándokhellyé vált a zsidóság számára, így megpróbálom feltárni a zsidó és nem zsidó emlékezési mintákat is, hogy különböző perspektívákból ismerhessük meg a múlt és a jelen kapcsolatát.

*Antropológus a terepen***Szabó Sára**

ELTE

Koragyerekkori intézményes gondoskodás egy Nógrád megyei kistelepülésen

Az előadás egy terepmunka eredményeit mutatja be, mely egy hátrányos helyzetű, etnikailag megosztott Nógrád megyei kistelepülésen az intézményes koragyerekkori (0-3 év közötti) gondoskodás megszervezését vizsgálja résztvevő megfigyelés és félig strukturált interjú módszerekkel. A kutatás a településen működő gondoskodással foglalkozó intézmények és szolgáltatások dolgozóinak gyakorlatai és narratívái, illetve a gondozók és az érintett családok, anyák viszonyának vizsgálatával térképezi fel, hogy a gondoskodás megszervezése hogyan illeszkedik a település társadalmának szövetébe, a lokális hierarchiákba és viszonyrendszerekbe, milyen viszonyokat képez le vagy konstruál.

A jelenlegi magyar család- és gondoskodáspolitikai fókuszja egyértelműen a népese-
déspolitika, és a hagyományos nemi szerepek szerint szerveződő, sokgyerekes, közé-
posztálybeli, biztos munkapozícióval rendelkező nukleáris családokat prioritálja, szem-
ben az alsóosztálybeli, a munkaerőpiachoz csak gyenge szálakkal vagy egyáltalán nem
kapcsolódó családokkal, illetve más típusú családformákkal (például egyszülős család,
mozaik család). (Szikra 2018) Ezek az érdekes – érdemtelen határvonalak gyakran etnikai
törésvonalakhoz is illeszkednek és magyar – cigány különbségként, „cigánykérdésként”
értelmeződnek az országos közbeszédben, illetve lokális viszonyrendszerekben. (Kovai
2018)

A kutatás a szakembereket a helyi közvetítő osztály szereplőiként (Éber 2022), „utcai
burokratákként” (Lipsky 1980) értelmezi, akik az állam meghosszabbított kezeként közve-
titik az állami szintű szakpolitikákat, szervezik lokális szinten a népességet, ugyanakkor a
helyi realitásokat észlelve, a helyi közösségbe beágyazottan teszik mindezt. Az előadás
bemutatja, hogy az érintett szakemberek milyen elvárásokat, mintákat közvetítenek a csa-
ládok és anyák számára a hétköznapi gyakorlatok során arról, hogy milyen a „jó gondos-
kodás, nevelés”, milyen a „jó anya”, a „jó gyerek”, a „jó család”; hogyan határozzák meg az
érdemesség feltételeit és ezeken keresztül milyen nemi, etnikai, osztály-egyenlőtlensé-
geket tükröznek vagy konstruálnak. A gyakorlatokat és közvetített normákat az állami csa-
lád- és gondoskodáspolitikai, a jelenleg működő szociális- és gyerekjóléti ellátórendszer,
illetve a szakemberek lokalitásban elfoglalt pozíciója keretéből értelmezi a kutatás.

Molekuláris biológia és bioinformatika

Bótor Bálint Sólyom

ELTE

**Módszerfejlesztés fehérjék másodlagos szerkezetének becslésére
cirkuláris dikroizmus spektrumokból**

A királis molekulák – köztük a fehérjék és nukleinsavak – eltérő mértékben nyelik el a balra, illetve jobbra cirkulárisan poláros fényt. Ez, a cirkuláris dikroizmusnak (CD) nevezett jelenség a távoli UV tartományban jól jellemzi a molekula térszerkezetét; fehérjék esetén például a távoli UV CD spektrum a fehérje másodlagos szerkezetösszetételétől függ. Az elmúlt évtizedekben számos algoritmust dolgoztak ki a CD-spektrumok alapján történő szerkezetbecslésre. Ezek a módszerek általában helikális fehérjékre jól, α -lemezes szerkezetű fehérjékre azonban korlátozottan vagy egyáltalán nem használhatóak. Ezt a α -lemezes szerkezetek sokszínűségéből fakadó belső korlátban látták. A kutatócsoportunk által 2015-ben publikált Beta Structure Selection (BeStSel) módszer a α -lemezek orientációjának és csavarodásának spektrális hatását figyelembe véve megoldást nyújtott a problémára. Bár a BeStSel jelenleg a legeredményesebb és legnépszerűbb CD spektrumelemző algoritmus, ennek is vannak korlátai. A fejlesztéshez használt referencia adatbázis kis mérete (73 fehérje) miatt szerkezeti diverzitása korlátozott, így az ettől szélsőségesen különböző szerkezeteket pontatlanabban karakterizálja. A probléma megoldásához egy új matematikai modellt dolgozunk ki, melyben az egyes szerkezetekhez tartozó bázisspektrumokat (a tiszta szerkezetekhez tartozó CD spektrumok) nem konstansként, hanem szerkezetösszetételtől függő paraméterként kezeljük. Az új modell jelentősen javítja a referencia adatkészlet által reprezentált szerkezeti téren" kívül eső fehérjékre adott becslési pontosságot. A továbbfejlesztett módszert az eredmények publikálásával egyidőben a BeStSel webszerverén keresztül kívánjuk elérhetővé tenni a felhasználók számára.

*Molekuláris biológia és bioinformatika***Károlyi Dorottya***ELTE***A lipid anyagcsere összetett szerepe a tumornövekedés során**

A lipidszintézis egy erősen szabályozott és sok lépésből álló folyamat, mely alapvetően fontos a különböző sejtfunkciók normál működéséhez, ugyanakkor a megfelelő lipid ellátottság számos rosszindulatú daganat fejlődéséhez is nélkülözhetetlen. Ennek ellenére a lipidszintézis egyes lépéseinek szerepe a tumorok növekedésében még mindig kevésbé tisztázott.

Kutatásunk során egy *Drosophila* tumormodellt használva egy kisléptékű genetikai szűrést végeztünk el, mely során a lipidszintézis egyes lépéseit szabályozó enzimek génjeit a tumorokban RNS-interferenciával csendesítettük és azt találtuk, hogy a neutrális lipidszintézis útvonal komponensei az utolsó, diacilglicerinből triacilglicerint létrehozó lépést leszámítva nélkülözhetetlenek a tumor potenciális méretének eléréséhez. A lipidszintézis folyamatának legkorábbi lépésében résztvevő enzim, az acetyl-coenzim-A-karboxiláz (ACC) szerepét vizsgálva azt is megállapítottuk, hogy ezen enzim hiánya a késői stádiumú daganat növekedését nagymértékben gátolta, ugyanakkor a tumor korai fejlődését nem befolyásolta. Emellett azt is megfigyeltük, hogy ACC hiányában a TOR (Target of rapamycin) növekedési jelátviteli útvonal aktivitása csökkent, amely magyarázhatja a tumorok kis méretét. Bár a diacilglicerin fontos kiindulópontja a különböző membránlipidek szintézisének, a kanonikus membránlipid szintézis útvonalak gátlása nem befolyásolta a tumorméretet. Ugyanakkor, az egyik fő membránlipid, a foszfátidil-etanolamin (PE) keletkezésének egy alternatív, mitokondrium-specifikus útvonalának is kiemelkedő szerepe van a rosszindulatú tumorok növekedésében.

Összességében kutatásunk segít feltárni a lipid metabolizmus, mitokondriális aktivitás, illetve a rák progressziója közötti összetett kölcsönhatásokat, továbbá rávilágít a mitokondriális PE szintézis kiemelt jelentőségére a tumoros sejtekben, amely jó kiindulópont lehet a jövőbeli tumorelles terápia kifejlesztéséhez.

Molekuláris biológia és bioinformatika

Kovács Klára Terézia

Szegedi Tudományegyetem, Eötvös Loránd Szakkollégium

**Az α -pinén és az etilén közötti interakció vizsgálata
paradicsomnövények leveleiben**

A növényekben előforduló illékony szerves vegyületek (VOC) megismerése, valamint ezek védekezéssel kapcsolatos fitohormonokkal való kapcsolata a növény- és agrártudományok egyik rohamosan fejlődő területe. Ismert, hogy a VOC-ek kulcsfontosságú jelzőmolekulái a beporzásnak, a növények közötti kommunikációnak és a mikrobiális kórokozók elleni védekezésnek, ugyanakkor még számos kérdés megválaszolatlan a biotikus stressz alatt álló növények fitohormon-regulációjával és VOC-kibocsátásával kapcsolatban.

Munkánk során az etilén (ET) és a VOC-ek közül az α -pinén kapcsolatát vizsgáljuk, hogy feltárjuk a lehetséges interakciókat biotikus stressz alatt. Kísérleteinkhez vad-típusú (VT) és etilén receptor mutáns Never ripe (Nr) paradicsomnövényeket használtunk fel, melyeket kontrollált körülmények között α -pinénnel kezeltünk, és *Botrytis cinerea* fertőzésének tettünk ki.

Eredményeink alapján az α -pinén kezelés nem befolyásolta szignifikánsan a VT és Nr növények leveleinek életképességét és a lipidperoxidáció szintjét. Ugyanakkor az α -pinén megváltoztatta a ROS metabolizmust a vizsgált növényekben, és befolyásolta a paradicsomnövények leveleiben a szuperoxidszinteket, emellett szignifikánsan növelte a hidrogén-peroxid tartalmat.

Ezzel párhuzamosan fokozódott a szuperoxid-dizmutáz (SOD) enzim aktivitása mind a VT, mind pedig a Nr levelekben, azonban az utóbbiban alaptól kisebb volt a SOD-aktivitás. Ezzel szemben a kataláz- (KAT) aktivitás sokkal kisebb mértékben változott meg α -pinén hatására a VT növények levelében, míg Nr levelekben szignifikáns mértékben nőtt az aktivitása. Hasonló aktivitást mutat a gvajakol-peroxidáz (POD) és az aszkorbát-peroxidáz (APX) is.

Az α -pinén hatására generálódott ROS befolyásolta a 72 órás előkezelést követő *Botrytis cinerea* fertőzés mértékét, mely kisebb volt, és függött az aktív etilén jelátviteltől. Eredményeink hozzájárulhatnak az α -pinén és az ET közötti kapcsolat pontosabb megértéséhez és a biotikus stressz során játszott szerepük tisztázásához.

*Molekuláris biológia és bioinformatika***Szőke Zsombor***ELTE***A dHip14 és Patsas palmitoil-transzferázok szerepe a lizoszomális működésben és a neurodegeneratív betegségek kialakulásában**

A palmitoiláció molekuláris kapcsolóként az általa módosított — elsősorban a sejten belüli jelátviteli és membrántranszport folyamatokat szabályozó-fehérjék — stabilitását, sejten belüli lokalizációját és szállítását képes szabályozni (1). Ezzel összhangban számos betegség (rák, neurodegeneratív elváltozások) hátterében a palmitoiláció valamilyen zavara áll (2). Az aktivált palmitinsav célfehérjékhez kapcsolását a DHHC (Asp-His-His-Cys) központi motívummal rendelkező palmitoil-aciltranszferáz enzimek (PAT) végzik. Ezek közül a HIP14 és HIP14L fehérjék szerkezeti szempontból kitűnnek, mivel egy N-terminális ankyrin szubsztrát-kötő domént tartalmaznak. A Golgi készülékben elhelyezkedve az anterográd irányú fehérje válogatás így a szekréciós útvonal kulcsfontosságú szabályozói (3), valamint a Huntington-kór kialakulásában is szerepet játszanak (4-6). Munkánk során a dHip14 és Patsas (az emlős HIP14 és HIP14L *Drosophila* ortológjai) enzimek szerepének vizsgálatát tűztük ki célként a lárvális nyálmirigy szekréciós sejtjeiben. A szekréciós granulumok beltartalma az endo-lizoszomális kompartmenttel való egyesülést követően fellazul előkészítve azok későbbi exocitózissal való ürítését (7). Az ANK palmitoil-transzferázok hiányában a szekréciós granulumok érését kísérő savasodás valamint a lizoszomális lebontás hibáját figyeltük meg, amit a poszt-Golgi (bioszintetikus) transzport és a Katepszin-L lizoszomális lebontó enzim hibás érése kísért. A Patsas enzim hiányában az állatok életkorral súlyosbodó csökkent motoros képességét valamint idegsejtjeikben sérült lizoszomális működést figyeltünk meg a nyálmirigy adatokkal összhangban. Mindezek alapján az ANK palmitoil-transzferázok nélkülözhetetlennek bizonyulnak a megfelelő lizoszomális működéshez, ami a Huntington-kór patogenezisének egy új, eddig kevésbé ismert aspektusára mutat rá.

*Informatika***Csimma Viktor***ELTE, Eötvös József Collegium*

Szöktessük a tyúkot – az Agda nyelv használata végfelhasználói programokban

„Agdában írod a szakdolgozatod? De hát nem arról volt szó, hogy lassú és nehéz? Azt hittem, csak az egyetlen játsszanak vele...”

Az interneten két-három embert találtam, akik ilyesmivel kísérleteztek. Többet nem. Az Agda programozási nyelv egész idáig főleg bizonyításokra és típusrendszerek tervezésére volt használatos, és nem arra, hogy végfelhasználókhöz ténylegesen eljuttó programokat írjanak benne. Az agda2hs fordító megjelenése óta azonban már lehetőség van arra, hogy Haskell-programokkal szinte azonos futásidővel írjunk részben vagy egészben bizonyítottan helyes Agda-programokat. Ezt a lehetőséget viszont még nem fedezték fel sokan.

Az én munkám arról szól, milyen tervezési és technikai eszközökkel lehet könnyen használhatóvá tenni bizonyíthatóan helyes Agda-könyvtárakat. Megvizsgáltam, milyen interfészen keresztül a legcélszerűbb imperatív nyelven írt felhasználói felületről kezelni egy Agda-backendet, és C++-ban hogyan lehet ezt memóriaszivárgás nélkül egy jól kezelhető objektumba csomagolni. Mutattam példát a kód praktikus strukturálására; az eredeti, illetve generált fájlok logikus elkülönítésére. Nem utolsósorban pedig azt is megvizsgáltam, hogyan tehető hozzáférhetővé egy Agda-könyvtár és -program nemcsak a Haskell-féle Cabal csomagkezelőben, de a hagyományosan C++-hoz használt CMake-ben is. Ilyen módon igyekszem megkönnyíteni azoknak a munkáját, akik egy már megírt, megbízható Agda-kódot szeretnének újra felhasználni; remélem, ez is segít megváltoztatni a nyelvről alkotott képet.

Demonstrációképpen egy Qt-ben írt grafikus felülettel rendelkező számológépet használok, ami mögött egy pontos valós számábrázolást megvalósító Agda-könyvtár áll. De képzeljük el, hogy egyszer egy hasonló könyvtár mérnöki tervezőprogramokban vagy atomerőművekben jelenik meg...

*Informatika***Horcsin Bálint***ELTE, Eötvös József Collegium***Feladatok automatikus értékelésének bevélszizgálatá adatbázis-kezelés oktatásában**

Szoftverfejlesztés során gyakori megoldás a programok helyességének vizsgálatá éles használat előtt. Hasonló rendszereket alkalmaznak az informatikaoktatásban is, ahol a tanuló megoldását egy tesztkörnyezetben futtatják, és megvizsgálják, hogy adott bemenetre milyen kimenettel válaszol. Ilyen rendszerből sok létezik, amelyekkel általában általános célú programnyelvekre készített megoldásokat tesztelnek.

Jelen kutatás célja, hogy az egyetemi oktatásban hallgatók adatbáziskezelés-feladatokra készített megoldásait lehessen ellenőrizni webes felületen beküldve. Ennek célja gyakorlási lehetőség biztosítása, valamint az is, hogy egyes zárhelyi dolgozatókat lehessen értékelni automatikus módon, ezzel is növelve a javítás objektivitását, és csökkentve az oktatók terheltségét. További alkalmazása, hogy a jelenlét-ellenőrzésre alkalmazott órai- illetve házi feladatokat automatikusan ellenőrizze.

Adatbáziskezelés-feladatok automatikus értékelésére már léteztek korábban is megoldások. Viszont ezek az általuk használt technológiák korláta miatt nem adtak lehetőséget Oracle Database programhoz készített adatbázisok biztonságos ellenőrzésére szerveroldalon, amelyet az ELTE IK-n használnak az adatbázis-kezelés oktatása során.

A saját értékelési stratégiám implementációja lehetővé tette az ELTE IK TMS beadandókezelő-rendszerébe való integrációt. Ezt a 2023/2024-es tanév tavaszi félévben pilot rendszerben be is vezettük négy hallgatói csoportnak az Adatbázisok I. tárgy oktatása során. A konferencián be tervezem mutatni a bevélszizgálat eredményét.

*Informatika***Szente Péter***ELTE, Eötvös Collegium***Parametrikus felületek hatékony kiértékelése**

A számítógépes modellezés egyik meghatározó eszköze a testek felületének különböző parametrikus felületekkel való leírása. Ezen felületek megjelenítéséhez, diszkrétizálásához szükség van a felületi pontok meghatározására, azaz a felület kiértékelésére. Erre az 1950-es évektől kezdve sok módszert javasoltak.

Az algoritmusok számítógépes adaptációjánál fontos kérdés a hatékonyság és a numerikus stabilitás. A témát részben azért választottam, mert a matematikai és algoritmi-kus hátteret tárgyaló művek ritkán térnek ki arra, alkalmazható-e a módszer valós idejű GPU implementáció létrehozására.

Az előadás célja a felület kiértékelő módszerek bemutatása és összehasonlítása. Ehhez ismertetem az algoritmusok matematikai hátterét, majd kitérek néhány érdekes implementációs részletre. Ezután az algoritmusokat numerikus stabilitás és hatékonyság szempontjából hasonlítom össze.

A módszereket GPU-n is implemetáltam. Itt a cél a megfelelő numerikus stabilitás elérése volt, azaz, hogy a felületek a képernyő megfelelő pixelein jelenjenek meg. A megfelelő beállításokkal összehasonlítottam az algoritmusokat hatékonyság szempontjából is. Az előadás végén összegzem az algoritmusok előnyeit és hátrányait.

*Informatika***Szilveszter Máté***ELTE, Eötvös József Collegium***Walsh-rendszerek**

A klasszikus trigonometrikus rendszer megjelenése után számos új (teljes) ortogonális rendszer is napvilágot látott. Idesorolhatók természetesen az ortogonális polinomrendszerek, mint például a Csebisev-polinomok, vagy a Laguerre-polinomok. Az ortogonális rendszerek közül informatikai szempontból is kiemelendők az olyan rendszerek, melyekben a függvények ún. lépcsősfüggvények, vagyis szakaszonként állandó értéket felvevő függvények. Ilyen rendszerek körébe tartoznak többek között a Walsh-rendszerek, melyek különlegessége, hogy a rendszerbeli függvények csak +1 és -1 értékeket vesznek fel.

Az eredeti Walsh-rendszert Joseph. L. Walsh mutatta be 1923-ban. Kiindulópontként a Haar-rendszert tekintette, majd ennek mintájára egy bizonyos értelemben jobb tulajdonságokkal rendelkező rendszert képzett. 1932-ben Raymond Paley egy publikációjában bemutatta, hogy az eredeti Walsh-rendszer elemei átírhatók Rademacher-függvények véges tényezőjű szorzataként. Ezek után 1948-ban A. A. Shneider egy harmadik módon közelítette meg ezen rendszerbeli elemek felírását, és az így született rendszert a Walsh-Kaczmarz-rendszer névvel illette.

Az előadás célja ismertetni a Walsh-rendszereket a klasszikus Fourier-analízis, avagy általánosabban szólva a harmonikus analízis útját bejárva. További cél bemutatni az eredeti Walsh-rendszer, a Walsh-Paley és a Walsh-Kaczmarz-rendszerek tulajdonságait, kiemelve a rendszerek lehetséges reprezentációinak fontosságát. Ezen felül tárgyalásra kerülnek az egyes rendszerek közti hasonlóságok, illetve különbségek. Az előadás során röviden kitekintést nyerhetünk a waveletek világába, amely a 20. század közepén lett aktív kutatási területe a harmonikus analízisnek.

Kortárs irodalom

László István

ELTE, Eötvös József Collegium

Szövegről írt szövegek olvasása –
Mit mondanak el a metatextusok a recepcióelemzés módszertanáról?

Mesterszakos kutatásom Borbély Szilárd életművének reprezentatív szövegeiről írott metatextusok vizsgálatát tűzi ki célul. A Borbély-kötetek befogadását vizsgáló kutatás munkacíme: *Kortárs olvasási stratégiák Borbély Szilárd recepciójának tükrében*.

Az 1992-es *A bábu arca / Történet* című kötetből a 2022-ben megjelent Bukolikatájban: *Id?llek* című posztumusz kötetig tizenegy darab vers- és prózakötet metatextusait gyűjtöm össze, rendszerezem és dolgozom fel. A gyűjtés során nyomtatott vagy digitális formában megjelent kritikai szövegeket, relevánsnak mutató Borbély-esszékkel, vele készített interjúkat, valamint audiovizuális metatextusokat rendszerezek különböző szempontok szerint. Ezután a feldolgozás lépése következik: minden egyes metatextust kielemezek, rekonstruálva annak érvrendszerét, konkretizálva az érvrendszer elemeit, majd leírom az ebből kirajzolódó olvasási stratégiákat, a stratégiák egymáshoz való dinamikus viszonyait, valamint a diskurzusok szerveződését.

Azon kívül, hogy a kutatás potenciálisan Borbély Szilárd életművének tükrében szisztematikus és újszerű eredményeket hozhat, irodalomelméleti és irodalomszociológiai relevanciái is lehetnek. Fontos célkitűzésem, hogy valamiképpen reflektálni tudjak a recepcióelemzés és a diskurzusanalízis módszertanára és elméleti hagyományára. Legfőképpen a metatextusokból kialakuló diskurzus(ok) szerkezeti elrendeződésén, az elemzést végző szubjektum, a metatextus és a textus episztemológiai pozícióin és egymáshoz való viszonyán gondolkodnék ennek kapcsán. Ezen kérdések vizsgálata hasznosítható lenne tágabb körben egy kritikátörténeti áttekintés módszertanának kidolgozására.

Konferencia-előadásomban a kutatás elméleti hátterével és problémaköreivel foglalkozom. Bemutatom, milyen szerteágazó elméleti hagyományok kapcsolhatóak be egy ilyen típusú vizsgálatba, és ezek hogyan hozatók összefüggésbe az előbb felsorolt kérdéskörökkel. A legfontosabb hivatkozási pontok: John Austin, Michel Foucault, Pierre Bourdieu, Bruno Latour és Hans Robert Jaub.

Kortárs irodalom

Orendács Petra

ELTE, Eötvös József Collegium

Gender és szexualitás Donna Tartt *A titkos történet* című regényében

Donna Tartt 1992-es egyetemi regénye („campus novel”) mára szinte klasszikussá vált az angol-amerikai irodalmi színen. Mint sok elődje, *A titkos történet* is foglalkozik a queer identitás témájával. A regény erősen merít a görög-római antikvitás hagyományai-ból, és felteszi a kérdést, hogy mi történne, ha ezeket a hagyományokat egy csapat fiatal megpróbálná a regény jelenébe ültetni. A mű a nyolcvanas évek Amerikájában játszódik, egy külvilágtól elzárt egyetemen, és manapság, negyven évvel később is sok vita kiindulópontja. A főszereplők egyfajta álomvilágot teremtenek maguknak, amelyben a szerepek és a normák élesen eltérnek a megszokottól. Ebbe ront be a való világ, ahol a szerepek és az elvárások nem felelnek meg a szereplők sajátjainak.

Előadásomban szeretném a főbb karaktereken keresztül megvizsgálni, a regény hogyan kezeli a homoszexualitást, mint tabutémát (elsősorban a férfiakon keresztül), a nemi szerepeket (elsősorban a női szereplőkön keresztül), és hogy ezek hogyan alakulnak a „való életben,” illetve az álomszerű mikrokozmoszban, amelyet a karakterek teremtettek maguknak. Szeretnék továbbá kitekinteni arra, manapság mit gondolnak az olvasók a könyv témáiról (főleg internetes fórumokon, például a TikTokon), miért tekintik a szereplőket követendő példának, és mit kezdenek a könyv mai szemmel megkérdőjelezhető részleteivel. A könyv jelenleg reneszánszát éli egy teljesen új olvasóközöniséget megszólítva, akik számára a norma nem az 1980-as, hanem a 2010-es és 2020-as évek „mainstream” gender- és szexualitásfilozófiája.

Kortárs irodalom

Palkovics Nikolett

ELTE, Eötvös Collégium

A kétnyelvűség szerepe Kalász Orsolya fordításaiban

Előadásomban az egyik, ha nem a legnevesebb műfordítónak és költőnek, Kalász Orsolyának a verseit vizsgálom meg tüzetesebben a kétnyelvűség szempontjából. A magyar kortárs költők verseihez készít német fordításokat mindig valakivel közösen, amiért az utóbbi években többször is díjazásban részesült. Az viszont egyáltalán nem megszokott, amikor egy költő a saját verseit lefordítja egy másik nyelvre, ebben az esetben a legtöbb magyarul megírt verséhez maga Kalász Orsolya készít saját, magas színvonalú német fordítást is. Fontos kiemelni, hogy itt nem tükörfordításokról beszélünk, mert a német verzióhoz mindig egy kicsit hozzátesz és ezáltal valamennyire egyedivé teszi őket. A kutatásomban erre szeretném helyezni a hangsúlyt és a végén megválaszolni a kérdést, hogy milyen mértékben valósítható meg az, amikor az ember önmagát fordítja le, és nem egy külső fél készíti el azt?

Ahhoz, hogy a versekkel behatóbban tudjunk foglalkozni, fontos az előadás fő gondolatának, a kétnyelvűség fogalmának az értelmezése. Egyes elméletek szerint az számít kétnyelvűnek, aki folyékonyan beszél a két nyelvet, mások szerint egy második nyelv minimális ismerete is már kétnyelvűvé teszi az embert. A mai napig nem teljesen egyértelmű a jelentése a fogalomnak, pedig sok embert érint, vagyis maga a fogalom-meghatározás egy aktuális probléma. A magyarországi germanisztika szempontjából fontosnak tartom ennek a jelenségnek a kutatását a magyar kortárs, németre lefordított művekben. A magyar irodalom mondhatni kitör a magyar nyelvből és nyit más nyelvek irányába fordítások, kétnyelvű írók által. Ezt testesíti meg Kalász Orsolya költészete is, amit szerintem érdemes behatóbban megvizsgálni.

Kortárs irodalom

Székely Tímea

ELTE, Eötvös József Collegium

Pozíció és kvázi-pozíció a *Kafka fiában* a testiség megjelenítésén keresztül

A Borbély Szilárd *Kafka fiáról* kialakuló diskurzusba a „perspektívák nélküli pont” keresésével igyekszem belekapcsolódni a narrátori hangok azonosításával, valamint a test megjelenítésének vizsgálatával. A perspektíváktól mentes pont alatt a szöveg szervezőelvét értem Maurice Merleau-Ponty nyomán. Ahhoz, hogy valamit egészben lássunk „sehonnan” sem, illetve minden oldalból (perspektívából) kell látnunk.

A szövegben központi szerepet kap egy titokzatos ikertestvér-hasonmás, annak elvesztése, az apa meg nem érttsége a fiúval szemben, ennek ellenére a fiú apává válása. Továbbá a szavak kifakulása, a felejtés, az otthontalanság, a hiány, Kafka és az azonosság, a félelem, a szorongás – összességében pedig a könyv fiktív szerzője, aki a töredezett törzsszövegben mintegy mentálisan is szétvált ént képez. Ez a mentális töredezettség pedig teret enged arra, hogy a narrátorokat és testük helyzetét, az ábrázolt testet pozicionálni lehessen a mű egészében. Mindezt tovább árnyalja a testek egymás közötti viszonya, ami leképezi az én viszonyát a tudatához.

A fenomenológia – elsősorban Husserl és Merleau-Ponty –, majd Daniel Punday korporális narratológiájának segítségével arra teszek kísérletet, hogy az előbb felsorakoztatott témák mindegyikét az emberi test értelmezési módozataiból levezetve egy olyan narrátort nevezek meg, akinek megértése egyszerűbbé teheti a könyv olvasását. A nyelvi konstrukció hálózatának felfejtéséből indulok ki a töredékesség jegyében. Rövid narratív elemzés után a nyelvi szubjektumot meghaladó, ugyanakkor leíró test kérdésére térek ki, feltételezve a kettő szoros összetartozását. Az ebből kialakuló képből pedig lehetőség nyílna a kapcsolatok szerveződését megfigyelni és következtetéseket levonni a testben reprezentálódó öntudat kapcsán.

Közel-és távol-keleti művelődéstörténet

Dobó Ajsa

ELTE, Eötvös József Collegium

Az értékítélet kifejezésének narratív eszközei a koreai népmesékben

A néphagyomány különböző elemei, így a népmesék is rendkívül tartalmas forrásként szolgálnak az adott közösség kultúrájának pontosabb megismeréséhez. Bár számos kutatás foglalkozik a népmesékben tükröződő világszemlélet és értékrend elemzésével, kevesebb figyelem irányul arra, hogy ezekben a történetekben pontosan milyen eszközökkel kerül kifejezésre a szereplők morális megítélése, valamint az egyes magatartásformákról alkotott értékítélet. Ugyanakkor az értékítélet-kifejezés lehetséges eszközeinek feltérképezésével és ezen eszközök módszeres vizsgálatával biztosabb módszertani alapokra lehetne helyezni a fentebb említett, a köznép értékrendjének feltárását célzó kutatásokat is.

A jelenlegi szakirodalomban a népmesékben megjelenő értékrend vizsgálata során a legnagyobb hangsúly a jutalmak és büntetések rendszerére helyeződik – vagyis ezek az elemzések elsősorban annak függvényében vizsgálják az adott karakter megítélését, hogy a mese végén jutalomban vagy büntetésben részesül a szereplő. Ez a vizsgálati szempont azon a feltételezésen alapul, hogy a mesékben a jó elnyeri jutalmát, míg a gonosz mindig megkapja „méltó büntetését”. Ez a feltételezés azonban mégsem érvényesül minden mese esetében, így célszerű feltárni az értékítélet kifejezésére szolgáló egyéb lehetséges eszközöket is.

Jelen előadásban az értékítélet kifejezésére szolgáló narratív eszközöknek a következő kategóriáit különböztetem meg: direkt (nyílt) kijelentések, állandó jelzők, alkalmi jelzők és kifejezések, tételmondatok, illetve a közösség vagy más szereplők véleményét és attitűdjét közvetítő kifejezések. Az előadás során bemutatom az eltérő eszközök esetében megfigyelhető általános jellemzőket és a narratívában betöltött szerepüket. Mindemellett kitérek a külső megjelenésre utaló jelzők funkciójára és az értékítéletek statikusságának vagy dinamikusságának kérdéskörére is.

Közel-és távol-keleti művelődéstörténet

Kuroli Veronika

ELTE, Eötvös József Collegium

**Az Énekek éneke a targum és Rási értelmezésében.
*Betekintés a zsidó historiozófiába***

Előadásomban a zsidó historiozófiába, azaz történelemfilozófiába nyújtok betekintést az Énekek éneke szövegéhez írott targum és Rabbi Shlomo Jitzaki (RáSI) Énekek énekéhez írott kommentárjának bemutatásával, összehasonlításával. E két értelmező szöveg alapján határozottan leírható a zsidó nép történelemszemlélete, amely i. sz. 70., azaz a Második Szentély pusztulása óta a zsidóság rezilienciájának alapjául szolgál napjainkig.

Az Énekek éneke a Tanakh Ketuvim (Írások) könyvcsoportjának része, szerelmi költemények gyűjteménye. Már az i. sz. 2-3. századtól allegorikusan értelmezték mind a zsidó, mind a keresztény kultúrában. A fogság után alakult ki, valószínűleg a hellenista korban (i.e. 3. század).

A targum a Biblia arámi fordítása, de alapvetően magyarázó feladatot lát el. Az Énekek éneke targum feltehetően i. sz. I. évezred során formálódott, valószínűleg a 8. századi babilóni/galileai zsidósághoz szól. Az Énekek énekét Pészah első Szombatján olvasták fel a közösségnek, amely az i. sz. 8. században már nem értette az eredeti héber szöveget, így szükségessé vált az arámi fordítás elkészítése. A targum az Énekek éneke szövegét a zsidó nép üdvtörténetévé alakítja: három szakaszra bontja történelmüket, mindhárom a zsidó nép száműzetésének képével kezdődik, és egy jámbor király trónra kerülésével záródik. Izrael népe elveszíti az Örökkévaló társaságát, általában a bűnök miatt, amelyet elkövetnek: az Isten-kapcsolatot mind egyéni, mind közösségi szinten meg kell újítani.

RáSI a 11. századi Franciaországban élt Biblia-és Talmud-tudós, valamint a troyesi zsidó közösség vezetője. Kommentárjai napjaink tudósai, bibliaolvasói számára is eligazodási pontként szolgálnak. RáSI volt az első exegéta, aki két szinten, a szó szerinti jelentés (peshat), és homiletikai szinten (derash) értelmezte az Énekek énekét. A peshat-ot arra használta, hogy bemutassa a szavak szó szerinti értelmében kibontakozó szerelmi történetet, a derash-t pedig arra, hogy e szerelmi történetet az Izrael népe és az Örökkévaló közötti kapcsolatra alkalmazza. Az Énekek éneke kommentárja azért is különleges, mert azon 3 könyv egyike, amelyek kommentárjához RáSI bevezetést is írt. Mindhárom bevezetőjében a zsidó nép egy-egy olyan történelmi korszakával foglalkozik, amelyek „teozófiai kijelentéseknek” tekinthetők (Marcus: 2023). RáSI megközelítését

„historiozófiának” nevezi: meghatározott céllal, tudatosan választott technikával dolgozik, hogy megmutassa azt a történelemszemléletet, amely a zsidó népet létezésének kezdete óta összetartotta.

Ivan G. Marcus Rashi's Historiosophy in the Introductions to his Bible Commentaries c. tanulmányában rámutat arra, hogy RáSI az Énekek éneke kommentárjában a targumra támaszkodik, s ez azt jelenti, hogy a targumban megismert történelemszemlélet a 12. században a francia diaszpórában élő zsidó közösségekben is tartotta magát.

Marcus elméletét bizonyítandó, elvégeztem a targum és RáSI kommentárjának versről-versre történő összehasonlítását. Az eredmény meggyőző: 117 versből 58 vers kommentárjában egyezik interpretációja a targumével. Vizsgálatom eredménye szerint az Énekek éneke interpretációja, s így a zsidó nép historiozófiája az i. sz. 8. és 12. század között nem változott. Mivel RáSI kommentárjai napjainkban is a Biblia-értelmezés alapját adják, kijelenthető, hogy a targum és RáSI által átadott történelemszemlélet, s ezzel a zsidó historiozófia legalább 1300 éve változatlan.

Közel-és távol-keleti művelődéstörténet

Németh Zsuzsanna Katalin

ELTE

Jézus kereszthalála az iszlámban

Jézust az iszlám prófétaként fogadja el, s habár az Isten azt mondta Mohamednek, hogy minden próféta egyenlő és közöttük nem szabad különbséget tenni (Korán 2,136), mégis érezhető, hogy Jézus kiemelkedő jelentőséggel bíró személy a Korán küldöttjei között, mondásairól a muszlim hagyomány terjedelmesen ír és alakjával a Korán-kommentárok (tafsīr) sokat foglalkoztak, továbbá a tapasztalatok is azt mutatták, hogy a muszlim emberek tisztelettel beszélnek Jézusról. Ő olyan próféta, akit már születésekor megbízott Isten azzal a küldetéssel, hogy az embereknek útmutatást adjon, megerősítse a Tórát (at-Tawra) és új kinyilatkoztatott könyvet, az evangéliumot (al-Ingīl) hozza. A keresztyénséghez hasonlóan az iszlám elfogadja Jézus szeplőtelen fogantatását és csodatételeit, azonban többször hangsúlyozza, hogy ő nem Isten fia és elutasítván reflektál a keresztyének ezen „félreértésére” (Korán 4,171; 5,115, Šahīḥ al-Buhārī N. 1385). A Koránban szerepel Jézus keresztfeszítése és halála, amely az egyik legvitatottabb téma muszlim vallástudósok körében és számos, sokszor egymásnak ellentmondó nézetek születtek róla. A muszlim vallástudósok és Korán-magyarázók a következő kérdésre igyekeztek magyarázatot adni: Valóban meghalt-e Jézus a kereszten, vagy csak úgy tűnt, mintha meghalt volna? Volt-e egy helyettesítő személy, aki helyette szenvedett? A kereszthalálról a Korán mindössze egy verse (4,157) tesz konkrét említést, ami az iszlám szent könyvének legvitatottabb, a legtöbb exegetikai spekulációt eredményező részei közé tartozik valamint magát a verset „āya mutašābiha”-nak (kétértelmű vers) szokták nevezni. Előadásom során a verssel kapcsolatban kialakult értelmezési lehetőségeket szeretném bemutatni Jézus kereszthaláláról különböző hagyományokon, főképp a klasszikus Korán-magyarázók által közölt nézetek és történetek alapján. Kitérek ezeknek keresztyén hátterére is, azon gnosztikus tanokra és apokrif írásokra, amelyek elterjedtek voltak a keleti keresztyénségben, ezért hatással lehettek a Mohamed Jézus-képének kialakulásában.

Kulcsszavak: Korán, Jézus, kereszthalál, Korán-kommentár, gnoszticizmus, apokrif

*Matematika és fizika***Mészáros Botond***ELTE, Eötvös József Collegium, Márton Áron Szakkollégium***Numerikusan megoldható feladatokhoz társítható leképezési diagramok elemzése és alkalmazása**

Napjaink modellezési feladatainak egyik fő kihívása megtalálni az egyensúlyt a kifinomult, rendkívüli általánosítási képességekkel rendelkező, gyakran nemlineáris numerikus módszerek és a rendelkezésre álló korlátos számítási idő és kapacitás között. Egy optimális megoldás explicit megtalálása sok esetben rendkívül költséges, úgy számítógépes, mint emberi erőforrás tekintetében, és tulajdonképpen alig léteznek általános módszerek, melyek biztosítanák a sikert. Ezt gyakran adatintenzív módszerek alkalmazásával ellensúlyozzuk, amely módszerek azonban csak ritkán tudják kihasználni a már létező megoldások nyújtotta tudást. Mindeközben az, hogy két vagy több eljárás ugyanazon feladatra bizonyíthatóan ugyanazon eredményt szolgáltatja, igen hasznos ismereteket jelent a feladat összes lehetséges megoldását tekintve. Ugyanis, ha már rendelkezünk néhány különböző megoldással, relevánssá válik annak a kérdésnek az eldöntése, hogy ezekből tudunk-e – akár automatizált módon – új megoldásokat kreálni, még ha csak az eredeti feladat megszorításaira is.

Munkámban azt vizsgálom, miként lehet az absztrakt algebra eszközeivel választ találni erre a kérdésre. Munkám során a numerikus feladatok specifikálásánál megszokott (bemenet, kimenet) párok általi megoldás-megadástól enyhén eltértek: ha adott egy kategória, amelynek objektumai között találunk olyakat, melyekben a bemenet és kimenet is reprezentálható, hozzá tudjuk rendelni a feladathoz az összes olyan leképezéssorozatot, mely a feladatot ebben a kategóriában megoldja (vagyis ténylegesen a kívánt kimenetet produkálja a megadott bemenethez). Így egy numerikusan megoldható feladathoz egyértelműen hozzá tudunk rendelni egy leképezési diagramot a kiválasztott kategóriában, mely az összes, a kiválasztott kategóriában megvalósítható lehetséges megoldást önmagában reprezentálja. Ennek a diagramnak a lokális és globális vizsgálata számos hasznos információt szolgáltat a vizsgált feladatról, hiszen már egyes részmegoldások ismerete is komoly megköttést jelenthet az összes lehetséges megoldás tulajdonságait tekintve.

Matematika és fizika

Szárász Dániel

ELTE, Eötvös József Collegium

Kombinatorikus optimalizációs problémák megoldása kvantumszámítógépekkel

A kvantumszámítás-technika korunk egyik legdinamikusabban fejlődő tudományterülete. Számos matematikai, fizikai és hétköznapi élethez kapcsolódó problémát segíthet jobban és gyorsabban megoldani, mint a hagyományos számítógépek.

Hogyan osszunk két részre egy gráfot, hogy a két részt összekötő élek száma maximális legyen? Miként lehet megtervezni gyárak hálózatát úgy, hogy a szállítási költségek minimálisak legyenek? Mi egy Ising-moddelllel leírható, tetszőlegesen összekötött spinrendszer energiaminimuma? Mi egyáltalán az az Ising-moddell? Miként optimalizálható egy Európa körút az utazási időre tekintettel? A matematika szépségei közé tartozik, hogy valamennyi fenti probléma egymással ekvivalens, azonban NP-nehez problémának számítanak, a megoldásukhoz szükséges idő a rendszer méretével exponenciálisan skálázódik, így nehezen megoldhatóak. Nagy méretű problémák csak közelítőleg kezelhetők, többek között Monte Carlo alapú szimulációs eljárásokkal vagy ún. átlagtér-hűtéssel. A kvantumszámítógépek fejlődésével azonban egy új lehetőség nyílt ezek megoldására. Ez azonban újabb nehézségeket is vetett fel, ugyanis a jelenlegi legnagyobb kvantumszámítógépek sem alkalmasak nagy méretű problémák kezelésére, ugyanis kapacitásuk nem haladja meg az 500 qubit-et.

Az előadás célja bemutatni ezen problémákat. Választ adunk arra a kérdésre, hogy hogyan lehet ezen problémákat kisebbekre („klasterekre”) feldarabolni úgy, hogy azok megoldhatóak legyenek kvantumszámítógépek segítségével (adiabatikus kvantumszámítással). Ezután ismertetünk egy eljárást, amivel ezen korábbi megoldásokat felhasználhatjuk arra, hogy hagyományos számítógépekkel, kvantum átlagtér-hűtéssel megtaláljuk az eredeti probléma megoldását is. Targyaljuk továbbá azt is, ez az új algoritmus hogyan teljesít már meglévő algoritmusokhoz képest.

Matematika és fizika

Varga Vázsony

ELTE, Bolyai Kollégium

RR Lyrae csillagok plusz módusai

Az RR Lyrae csillagok sárga óriások, amelyek belső instabilitások miatt sugárirányú oszcillációt végeznek. A csillagok fénygörbéjében a radiális pulzációhoz tartozó domináns, periodikus függvény mellett gyakran szintén periodikus, de más frekvenciájú és kicsiny amplitúdójú extra jelek is mutatkoznak. Ezek jól elkülöníthető csoportokat alkotnak aszerint, hogy mekkora a domináns módushoz vett frekvenciaarányuk.

Ezen extra jelek fizikai magyarázata azonban a legtöbb esetben egyáltalán nem ismert. A 0,61 jellemző frekvenciaarányú jelek csoportja kivételt jelent, ugyanis ezeket úgy tűnik, hogy sikerült magas rendű nemradiális pulzációs módusokkal megmagyarázni. A felvetés vizsgálata és jelenség részletes kutatása azonban továbbra is folyamatban van.

Modellek helyességének vizsgálata természetesen valódi észlelési eredményekkel való összehasonlítással történik. A csillagászatban általában az a kérdés, hogy milyen mennyiségeket tudunk észlelni is, valamint a modellekből is előállítani. A probléma egy új megközelítéseként kutatótársaimmal azt vizsgáltuk, hogy az egyes plusz jelek előfordulási aránya hogyan függ a csillagok fémességétől, azaz a héliumnál nehezebb elemek arányától.

Munkánk során én az észlelt fémességfüggések meghatározásával foglalkoztam. Ehhez kalibráltam a TESS űrtávcső fotometriai fémességbecslő relációját is, ami egy több dimenziós empirikus összefüggés a fénygörbe alakja és a csillag fémtartalma között.

Előadásomban bemutatom a kutatás fő mozzanatait és konklúzióit, külön figyelmet szentelve annak az általam végzett részére.

*Sejt- és neurobiológia***Neuhauser Natali***ELTE***Az autofágia különböző lépéseinek hatása tumorfejlődésre**

Az autofágia során a sejt felesleges anyagai kettős membránnal határolt vezikulákba, autofagoszómákba csomagolódnak, amelyek később lizoszómákkal fuzionálnak, amelyekben az odaszállított anyag lebomlik, a felszabaduló szerve monomerek pedig újrahasznosulnak. Az autofágia tehát alapvetően egy lebontó folyamatként ismert, amely fontos a sejtek egészséges működéséhez, és jelentős a szereppel bír a tumorok növekedésében is. Korábban már ismert volt, hogy az autofagoszóma képződésben részt vevő gének, például az Atg13 elvesztése gátolja a tumor növekedését [1, 2], ugyanakkor az autofágia későbbi lépéseinek a tumorfejlődésre gyakorolt hatása még mindig kevésbé feltárt. Kutatásunk során *Drosophila* tumor modellben megvizsgáltuk, hogy az autofagoszóma-lizoszóma fúziót segítő HOPS pályvázó komplex [3] egyes alegységeinek hiánya milyen hatással lehet a tumorok méretére. Meglepő módon azt tapasztaltuk, hogy a Vps39 alegység hiánya, bár meggátolja az autofág lebontást, mégsem zavarja meg a tumor növekedését. Azt is megállapítottuk, az Atg13 mutáns tumorok kis méretét az őket alkotó a rákos sejtek csökkent osztódóképessége okozhatja, ugyanakkor ilyen hatást a Vps39 mutánsok esetében nem tapasztaltunk. Az autofágia működése szorosan összefügg a másik fő lizoszómális membrántranszport útvonallal az endocitózissal. A két folyamat kapcsolatát vizsgálva azt is megfigyeltük, hogy a HOPS és egy hozzá hasonló, korai endocitózisban szereplő pályvázó komplex a CORVET [4] kettős hiánya lecsökkentette a tumorok méretét, amely az autofág és endo-lizoszómális útvonal komplex zavarának tudható be. Összességében tehát azt találtuk, hogy az autofágiának mind az autofagoszómák képződésén, mind pedig az endolizoszómális membránforgalommal való kölcsönhatásán keresztül fontos szerepe van a tumor növekedésében. Ugyanakkor eredményeink alapján ehhez az autofágia kanonikus, lebontó funkciója nem szükséges, amely új megvilágításba helyezi az autofágiának rákos folyamatokban betöltött szerepét.

Sejt- és neurobiológia

Rácz Dorottya Szilvia

ELTE, Eötvös József Collegium

öt hallottam az előbb is? - Fajtárs- és relevanciahatás vizsgálata a hangok egyedi szinten történő elkülönítésekor az emberi és kutya agyban.

A fajtársak – szociálisan tipikusan a leginkább releváns partnerek – hangja számos faj agyában megkülönböztetett módon kerül feldolgozásra (1-4). Keveset tudunk azonban arról, hogy mi hajtja ezt a preferenciát? Azért részesít előnyben az agy egy hangot, mert fajtárstól származik (ősi evolúciós előny), vagy az adott faj relevanciája a fő tényező (tapasztalati előny)? A kutya-ember kapcsolat ideális modell lehet a két tényező befolyásának vizsgálatára: azon kutyák számára, akik nemcsak arra lettek szelektálva, hogy hatékonyan kommunikáljanak az emberrel (5), hanem a mindennapjaikat is emberek között töltik, az emberi hangok szociálisan relevánsabbak lehetnek, mint fajtársaiké, míg emberek esetén nem feltétlen várunk hasonló mértékű hangolódást a kutyahangokra.

Egy gyors periodikus auditoros ingerlést (6) elektroenkefalográfiával (EEG) kombináló kísérletben kutyák és emberek számára olyan kizárólag kutya vagy kizárólag ember vokalizációkból álló folyamatokat mutattunk be, ahol 2 azonos egyedtől származó hangot mindig egy különböző egyed hangja követett (AABAACAAD...). Feltételeztük, hogy amennyiben a tapasztalati relevanciának nagyobb befolyása van a feldolgozási preferenciák kialakulására, mint az ősi evolúciós relevanciának (fajtársiasság), akkor mindkét faj agya az emberi hangfolyamban fogja tudni könnyebben azonosítani az egyed identitások változtatását. Azt találtuk, hogy mindkét faj agya csak az emberi folyamra hangolódott rá, míg a kutyahangok változtatására nem, annak ellenére is, hogy akusztikailag a kutya és ember egyedek hangja hasonló mértékben volt elkülöníthető. Ez arra enged következtetni, hogy a tapasztalati relevancia felülírhatja az ősi evolúciós relevanciát a hang identitások megkülönböztetése során. Továbbá, a kutya-identitásváltozásokra való ráhangolódás teljes hiánya mindkét fajnál arra utalhat, hogy egyes vokalizációk – mint a rövid vakkantások – elsősorban nem a vokalizáló kilétének felismerésére szolgáló információkat közvetítenek.

Sejt- és neurobiológia

Tóth Katalin Zsófia

ELTE

A fokális kortikális diszplázia és a vér-agy gát gliasejtjei közötti interakció vizsgálata

Kutatásunk fókuszában a vér-agy gát és a körülötte elhelyezkedő gliasejtek szerepe áll egy epilepsziával együtt járó neurális fejlődési rendellenesség, a Fokális Kortikális Diszplázia (FCD) esetén. Célunk az FCD hatásainak feltérképezése volt a gliasejtek és az erek jellemzőire, különös tekintettel az asztrociták és mikroglia sejtek változásaira.

A vizsgált epilepsziás humán mintákat műtéti reszekciókból kaptuk, ezeket immerziósan 4% paraformaldehidet tartalmazó Zamboni oldatban fixáltuk. A kontroll mintákat humán 2-5 órás poszt mortem idejű agyagból nyertük, melyeket szintén Zamboni oldattal fixáltunk. Az asztrociták és mikroglia sejtek számát vizsgáltuk a két csoportban. Az ereket lektinnel, az asztrocitákat GFAP-val, a mikrogliaikat IBA1-gyel jelöltük meg. Minden marker intenzitását az ImageJ szoftverrel mérve analizáltuk, majd a kapott eredményeket a Mann-Whitney statisztikai próbával összevetettük.

Eredményeink azt mutatják, hogy az FCD esetén a GFAP pozitív asztrociták száma jelentősen megnőtt, jelezve a gliasejtek aktivitásának fokozódását a patológiás területen. Ugyanakkor az IBA1 pozitív mikroglia sejtek száma nem mutatott szignifikáns változást az FCD-ben, utalva arra, hogy a mikroglia populáció mennyisége stabil maradhat ebben az esetben.

A megfigyelt eredmények alapján látható, hogy az FCD esetén az erek jellemzői változhatnak. Ez az eredmény további információt ad a vér-agy gát ezen strukturális felépítésének megértéséhez, és azt sugallja, hogy a változások hozzájárulhatnak a vér-agy gát patológiás működéséhez.

Ezen eredmények fényében további kutatásokra van szükség, hogy mélyebben megértsük az FCD vér-agy gátra gyakorolt hatását, hogy lehetővé váljon hatékonyabb terápiás eljárások kifejlesztése ezen rendellenesség kezelésére.

*Földtudomány***Cziráki Kamilla***ELTE, Eötvös József Collegium***Adott tengerrészletre és időszakra összegyűjtött tengerszint-
adatokhoz illeszkedő potenciál-érték becslése**

A Föld elméleti alakját Gauss (1828) óta definiáljuk a nehézségi erőtér egy kitüntetett potenciálfelületeként, amely a legjobban illeszkedik a nyugalmi tengerszinthez. Az erőtér leírása gömbfüggvényesorok összegeként történik, melyek együtthatóit műholdak és gravitációs mérések segítségével számítják. A tengerek szintjét már a XVIII. századtól mérik mareográfok segítségével a kikötőkben, melyet napjainkban sok helyen kiegészítenek közeli GNSS-állomások adatai is. Ennek köszönhetően egy olyan adatrendszer áll rendelkezésre, mely globálisan egységes koordináta-rendszerben adja meg a tenger szintjének változását, így azokból a térbeli változásokra, trendekre is lehet következtetni.

Pályamunkámban egy olyan programot dolgoztam ki, mely segítségével a mareográfok adataiból meghatározható az adott magassághoz tartozó potenciálérték. Ezáltal a mérőállomásokról rendelkezésre álló adatok segítségével az is meghatározható, hogy egy korábbi időszakban mekkora volt ez az érték. Amennyiben több adat is rendelkezésre áll egy tengerrészletről, úgy arra az átlagos érték is megadható adott időszakra.

A módszert a Japán-tengeren próbáltam ki, melynek 9 állomásáról rendelkezem adattal. Ezeket 5 évente átlagoltam, majd a kapott adatból kiszámítottam a potenciálértékeket, továbbá az utolsó 2016-2020-ig tartó időszakra a tengerrészletre jellemző átlagos értéket is. A továbbiakban a módszer segítségével több helyszínről is tervezek ilyen számításokat végezni, melynek eredményeképp a tektonika és a globális tengerszintváltozás hatása is megismerhető lenne.

Földtudomány

Gereczi Botond Géza

ELTE, Bolyai Kollégium

Mit üzen a szfalerit? – Fókuszban a hidrotermás rendszer jellemzőinek és fejlődésének rekonstruálása

Bár a szfalerit (ZnS) egy igen gyakori melegvizés oldatáramlási rendszerből kiváló (ún. hidrotermás) ásvány, számos nyitott kérdés áll fenn a képződésével kapcsolatban. Számos elem beépülhet a szerkezetébe, melyek egy része összefüggésben áll a képződési körülményekkel. Emiatt valószínű, hogy a szfalerit nyomelem-összetétele egy érctelep specifikus paraméter, viszont erre vonatkozóan kevés korábbi kutatás érhető el. Mivel több kritikus/technológiai fém (pl. Co, Ga, Ge, In, Mn, stb.) magas koncentrációban épülhet be a szerkezetébe, ezért a téma a modern kutatások fókuszában áll.

A kutatáshoz tengeraljzati vulkanizmushoz kapcsolódó tömeges szulfidércesedés-típust választottuk, melyhez a régióinkat legutóbb érintő egykori óceán, a Neotethys egykori óceáni képződményeit reprezentáló területeiről választottunk vizsgálati területeket (Xylagani, Görögország; Gjegjan, Albánia; ill. Lasail, Omán). Míg Xylagani és Lasail egyértelműen érctelep típusba sorolható (ún. ciprusi-típusú VMS), addig Gjegjan besorolása bizonytalan. Kutatásomban ennek meghatározására is kísérletet tettem.

Vizsgálatainkat optikai mikroszkóp, pásztázó elektronmikroszkóp és elektron-mikroszkóp segítségével végeztük. A megfigyelések alapján a szfalerit a hidrotermás rendszer felépülésekor jött létre, de Xylaganinál a lecsengő fázishoz kötődő szfaleritet is azonosítottunk. A korai képződésű szfalerit sokszor jellemezhető a "kalkopirit betegséggel", ami a szfalerit után Cu-gazdag fluidumot feltételez a folyamat fő fázisában. Minden vizsgált szfalerit 238°C- kb. 60°C között képződött, közepes szulfidizációs fokon (logfS₂). A vizsgálati pontokon a következő, kritikus nyersanyagtartalmat is érintő ásványkémiai anomáliák voltak figyelemre méltóak: Gjegjan esetében akár 2260 ppm Ga, ami megerősíti ezen minták alacsony képződési hőmérsékletét, illetve Lasailnál 1230 ppm Co, amit a hirtelen kén- és/vagy oxigén fugacitás változással magyarázunk. A Ga-tartalmú mintáknál a Ge nem volt kimutatható, ennek okát még vizsgáljuk.

Földtudomány

Kosztá Benedek*ELTE, Eötvös József Collegium*

A történeti mágneses észak adatok és a Habsburg első katonai felmérés szelvényhálózatának orientációja

A Habsburg Birodalom első katonai felmérésének bizonyos térképeinek szelvényiránya nem a térképi északi irányba néz, hanem azzal körülbelül 15° -os szöget zár be. Ennek oka lehet az, hogy a szelvényeket utólag az akkori mágneses észak irányába forgatták be. Alapvetően ezek vetületét és vetületi kezdőpontját sem ismerjük.

Kutatásomban Belső-Ausztria, Erdélyi Nagyfejedelemség, Horvátország és Galícia térképeivel foglalkozom, azoknak a vetületi kezdőpontját próbálom meghatározni. Ehhez feltételezzük a felmérés levéltári dokumentációja alapján, hogy ezek Cassini-vetületben készült térképek.

A vizsgálataim során feltételezem, hogy a vetület el van forgatva, így a pontos kezdőpont megkapásához először a térképet el kell forgatnom. A forgatás szögét egyrészt az 1590-ig visszszámolt gufm1 történeti mágneses modellből vettem a feltételezett kezdőpontokra és a térképezés évére. Emellett elméleti esetként koordináta geometriai módszerekkel kiszámoltam a térkép szelvényeinek elforgatási szögét is. Majd minden esetre egyváltozós minimalizációs eljárással kiszámoltam a vetületi kezdőpont földrajzi hosszúságát.

Ezek alapján Belső-Ausztriára a térkép forgatásából Bécs jött ki kezdőpontnak, amit a levéltári források nem zárnak ki, sőt mivel a Grazon is áthaladó alapvonal onnan indult, szóval részben az is logikus. A térképi szöggel való forgatás Galiciára és Erdélyre is igazolta a hipotézis kezdőpontját. Mivel Gyulafehérvár és Kolozsvár is körülbelül egy hosszúságon fekszik, így ott a módszer nem tud különbséget tenni; a levéltári adatok pedig nem szolgáltatnak elég bizonyítékot. Horvátország esetében Zágráb vagy Bécs vetődik fel, hiszen Belső-Ausztriával azonos forgatással rendelkezik. A mágneses deklinációval való forgatások esetén ehhez képest körülbelül 1° -os eltérések jöttek ki, mely következhet a mágneses modell hibájából.

Ezek alapján megadtam a négy térkép feltételezett vetületét vetületi kezdőponttal együtt, valamint módszert dolgoztam ki a további elforgatott szelvényhálózatú térképek vetületi kezdőpontjának meghatározásához. Az eredmények alapján kijelenthető, hogy nagyon nagy valószínűséggel a mágneses északi irányba forgatták el a szelvényhálózatot, és ezáltal lehetőség nyílik az akkori mágneses deklináció adatok pontosítására.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-6 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Földtudomány

Soós Virág

ELTE, Mathias Corvinus Collegium

A felhőborítottság változásának vizsgálata az ERA5 reanalízis adatbázis alapján

Az éghajlatváltozás életünk központi témájává vált, mivel hatásai világszerte egyre érezhetőbbek (Izsák és Szentimrey, 2020; IPCC, 2021). Ebben a vizsgálatban arra összpontosítottam, hogy a felhőborítottság változása milyen összefüggéseket mutat a változó éghajlati rendszerrel, valamint az időjárással.

A kutatás célja elemezni a felhőborítottság változását az 1983-2022 közti időszakban, felhasználva az ERA5 reanalízis adatbázis adatait, valamint az eredményeket a HuClim adatbázisban található globálsugárzás értékeivel összehasonlítva. Az analízis során statisztikai elemzéseket végeztem a regionális eltérésekre és az évszakos ingadozásokra fókuszálva.

Az eredmények alapján megfigyelhető, hogy általánosságban az alacsonyszintű felhőborítottság tendenciája csökkenő, mely a globális felmelegedéssel és az aeroszol részecskék koncentrációjának megváltozásával állhat párhuzamban (Szabó-Takáts, 2012; Mendoza et al., 2021). A közép- és magasszintű felhőborítottság változásának hátterében a nagytérségi mozgásrendszerek megváltozása állhat (Sfică et al., 2021).

Ha a területi változásokat elemezve, megállapítottam, hogy vannak olyan területek, ahol a felhőborítottság változására hatással lehetnek az orografikus kényszerek vagy a nagytérségi mozgásrendszerek irodalomban leírt változásai (Nowosad, 2017; Bartoszek, 2017). Továbbá a felhőborítottság változása több, az éghajlatváltozás következtében változó tényezővel is kapcsolatban áll, ilyen például hőmérséklet és a légköri nedvességi viszonyok változásai, valamint az aeroszol részecskék koncentrációjának megváltozása (Levy et al., 2013). A jövőben szeretnénk a kutatást ezek mentén, a nagytérségi mozgásrendszerek vizsgálatával folytatni, hogy még átfogóbb képet kapjunk a felhőborítottság, valamint más időjárási és éghajlati tényezők kapcsolatáról.

Földtudomány

Szűcs Levente Csaba

ELTE

A Pannonhalmi Főapátság ásványgyűjteményének történeti rekonstrukciója (18–19. század)

A Pannonhalmi Bencés Főapátság ásványgyűjteményét a XIX. század elején alapították, elsősorban oktatási céllal. Jelenleg az ELTE Természettudományi Múzeum Ásványtára után a második legjelentősebb, igazolhatóan XVIII. századi anyagot tartalmazó gyűjtemény hazánkban. A kollekciónak a XIX. század első harmadából származó magja, mely még ma is több mint 900 darab XVIII. századi eredetű példányt tartalmaz, az egykori Spaits-, illetve Mitterpacher-gyűjtemény.

Az első gyűjteményrész tulajdonosa Spaits István korábbi jezsuita szerzetes, tanár, pap és a jénai ásványtani társaság tagja, az ásványgyűjtemény eladásakor a székesfehérvári gimnázium igazgatója volt. Ásványgyűjteményét tőle 1802-ben vásárolta meg a Főapátság. A Mitterpacher-gyűjteményt Mitterpacher Lajos és unokaöccse, Mitterpacher György állította össze. Mitterpacher Lajos természettudós, a mezőgazdaságtan első magyarországi egyetemi tanára, míg Mitterpacher György a komáromi helyőrségi kórház parancsnoka volt őrnagyi rangban. Ez a gyűjteményrész 1833-ban Mitterpacher György özvegyétől, Kunz Borbálától került Pannonhalmára. Az azóta eltelt idők folyamán a gyűjtemény sorsa változatosan alakult, ennek során átrendezték, katalogizálták, végül, miután oktatási funkcióját elveszítette, a XX. század második felétől a Főapátság elzárt padlásterébe vonták vissza.

A gyűjtemény fontosságát az adja, hogy ebből az időszakból kevés példány és katalógus maradt fenn a magyar közgyűjteményekben. Egyrészt az azóta eltelt időben számos tárgyi emlék pusztult el, másrészt az 1820-1840-es évek eleve a hazai ásványtan és az ásványtani közgyűjtemények pangásának időszaka volt. Azonban ezen időszakban is bekerültek e közgyűjteményekbe jelentősebb magángyűjtemények, így a Mitterpacher-kollekció révén a Pannonhalmi Bencés Főapátságnak jelentősebb mennyiségben vannak példányai ebből a periódusból.

Összehasonlító irodalomtudomány 2.

Balázs Bálint Tibor

ELTE, Eötvös Collegium

Visszafordult! – Az Orpheus-mítosz újraírása Elfriede Jelinek Árnýék (Eurydiké mondja) című művében

Elfriede Jelinek osztrák író drámáiban szívesen nyúl antik témákhoz. A *Schutzbefohlenen* című, menekültek helyzetét bemutató szövegéhez például Aischylos *Ol-talomkeresők* című tragédiáját vette mintául; a 2008-as gazdasági válság károsultjairól szóló drámájában, a *Die Kontrakte des Kaufmanns*ban pedig több Euripidész-tragédiából is merít anyagot. A szerző *Árnýék (Eurydiké mondja)* című művében szintén az ókori irodalomhoz fordul: ezúttal az Ovidius *Metamorphoses*ében olvasható Orpheus-mítoszt veszi drámája alapjául.

Míg az antik szövegben a történet a feleségét végtelen odaadással szerető fiatal férj szemszögéből jelenik meg, oly módon, hogy Eurydikének lehetősége sincsen megnyilatkozni, a kortárs monodrámban Jelinek teljes mértékben megfordítja az erőviszonyokat. Nála a szöveg egészében csak Eurydiké szólal meg, aki a saját nézőpontjából elmondja, milyennek értékelte a kapcsolatát Orpheussal. Egészen másféle viszonyt látunk a kortárs műben, mint amit az átlagos Orpheus-feldolgozásokban megszokhattunk: a legendás énekes egy híres popsztár, aki mellett Eurydiké csak tárgyiasított árnyék lehet. Orpheusnak a felesége csupán egy relikvia, akit nem akar semmi esetre sem elengedi, még az Alvilágba is követi. Ovidiusnál az énekes számára egy kietlen, barátságtalan hely az árnyak világa, Jelinek hősnője viszont éppen ezen a helyen érzi igazán jól, és talán először szabadnak, magát. Előadásomban ezen kettő szempont – Orpheus és Eurydiké viszonya, illetve az Alvilág konstruálása – középpontba helyezésével vizsgálom az Ovidius- és a Jelinek-szöveg kapcsolatát.

A kutatás komparatiztikus módszerrel dolgozik. A történet antikvitasba ágyazottsága megköveteli az ókori, Alvilágról alkotott elképzelések vizsgálatát, illetve – az osztrák dráma szemszögéből adódóan – Ovidius szövegének feminista irányú olvasását is.

Összehasonlító irodalomtudomány 2.

Gaál Gabriella

Pécsi Tudományegyetem

A testbe íródo helyek

A kutatás az 1989/90-es rendszerváltozás szépirodalmi megjelenítésének kérdéskörével foglalkozik a kortárs női lengyel (Olga Tokarczuk: *Dom dzienny, dom nocny*, Joanna Bator: *Piaskowa Góra*) és magyar irodalom (Tóth Krisztina: *Akvárium*, Rakovszky Zsuzsa: *A kigyó árnyéka*) válogatott művein keresztül. Az értekezés célkitűzése, hogy feltárja az 1989 utáni női irodalom hogyan próbál részt vállalni a huszadik századi nagy társadalmi traumák feldolgozásában.

A vizsgálódás első részében definiálásra kerül Közép-Kelet-Európa fogalma, amely mint geopolitikai térség és sajátos emlékezetpolitikai környezet hatással van az irodalmi életre is. Az értekezés a téma feldolgozásához elengedhetetlenül szükséges elméleti keretrendszert vázolja fel, s a történelem, az irodalom és az emlékezetpolitika összefüggéseit vizsgálja.

A szempontok, amelyekre az elemzést korlátozom, a következők: a város és lakói között fennálló kapcsolatok, mindenekeelőtt figyelembe véve, a nők perspektíváját és a város kulturális hatásait. A tér-elméletek egyszersmind szubjektum-elméletek is, például a város szociális tényezők hordozója és emberi viszonyok, emlékek tájképe is. A kiválasztott regényekben olyan beszélő városokról van szó, amelyek a „traumatikus építészettük”, sebzettségük révén az emlékezet tárházává válnak. A város és lakói identitásának a vizsgálata egy speciális tértípusban történik, amelyben a II. világháború után „helyreállt” városok, települések kerülnek előtérbe.

Összességében az előadás elsősorban arra világít rá, hogy az emlékezés földrajzilag meghatározott és a tájnak, a településnek fontos szerepe van, mert a tér mindig beleilleszkedik a múlt eseményeinek emlékeibe és az identitás a földrajzi helyszínekhez is erőteljesen kötődik.

Összehasonlító irodalomtudomány 2.

Kmetty Klaudia

ELTE, Eötvös József Collegium

A tisztikar társadalmi beágyazottsága a századforduló Osztrák-Magyar Monarchiájában - *Herczeg Ferenc* A dolovai nábob leánya és *Bernhard Buchbinder* Die dritte Escadron című drámájának összevetése alapján

„Nevezetes, hogy a negyvennyolcas politikusokat sértette a darabom. Egyik vezérük komoly arccal mondta: 'Olyan káros intézményt, amilyen a közös hadsereg, nem szabad népszerűsíteni!' Annál nagyobb népszerűséget szereztem a cs. és kir. hadsereg lovassága körében...”[1] - Herczeg Ferenc önéletrésében reflektál első drámájának recepciójára, amelynek az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadseregének tisztikarát középpontba helyező cselekménye újdonságnak számított a magyar színpadokon.[2] A dolovai nábob leánya című Herczeg-darab a bemutatót követő években Bécsben is nagy sikert arat, azonban nem Herczeg, hanem Bernhard Buchbinder bécsi újságíró és színdarab-szerző átdolgozásában, Die dritte Escadron címmel. A plágium-afférba bonyolódó Buchbinder drámája ugyanakkor egy jelentősen eltérő tisztképet közvetít a hadsereg- és katonaszereteket gyakran látogató bécsi közönség felé.[3]

Az előadás egy nagyobb kutatás keretei közé illeszkedik, amely a plágium-affér tükrében kívánja megvonni az Osztrák-Magyar Monarchia két birodalomfele közti kulturális diffúzió főbb tendenciáit. A két színdarabnak otthont adó színház profiljának, közönségének, társadalmi funkciójának elemzésével, valamint a művek műfajának, tisztképének, ön- és idegenrepresentációjának vizsgálatával kerülnek értelmezésre és az adott társadalmi kontextusban indoklásra a Herczeg-dramán végzett módosítások. Az előadás a két dráma tisztképének elemzésével kívánja vizsgálni a két birodalmi főváros közti kulturális diffúzió folyamatát, a tiszt-representációk különbségeiből kíván következtetni a közös hadsereg tisztjeinek társadalmi helyzetére a két birodalomfélben.

A kutatás interdiszciplináris elméleti keretben valósul meg, érvelésébe bevonja a szociológia, a színházi topográfia és az eszmetörténet eredményeit.

Összehasonlító irodalomtudomány 2.

Lisztóczi Péter

ELTE

A ház mint mikrokozmosz - A kelet-közép-európai kortárs próza
motívumhálózata

A kelet-közép-európai irodalom kutatásában vissza-visszatérő kérdés és probléma egy, a térség irodalmát felölelő kánon létrehozása, illetve ennek az összekötő váznak a feltérképezése és leírása. Balogh Magdolna szerint a (mű)fordítás és a fordíthatóság hatalmas szerepet játszik a kanonizációs törekvésekben, ezáltal pedig fennáll annak a problémája, amire Szegedy-Maszák hívja fel a figyelmet, hogy a különböző idegen nyelven olvasott vagy lefordított szövegekben nem tudjuk meghatározni, hogy az adott metaforák mennyire élők, hány mellékjelentéssel élnek és hogy hány ilyen metafora vész el a fordításban. A kelet-közép-európai kánon létrehozásában a műfordítások helyzetén túl az a probléma is fennáll, hogy a térségi alapokon szerveződő kanonizációs kísérletek utoljára a hatvanas évek groteszk irodalmával mentek végbe, s bár a magyar posztmodernizmus prózáját inspirálni, befolyásolni tudta a környező nemzetek szerzői (Gombrowicz, **Mitosz**, Kundera, Kiš, Škvorecký), ebből nem született nemzeteket átívelő kánon.

Előadásomban a térség kortárs prózájának közös metafora- és motívumrendszerét, illetve témaválasztási tendenciáit vizsgálom, kiemelt figyelmet szentelve a ház és az „élettér” mikrokozmoszszerű ábrázolásának. Az előadás célja bebizonyítani, hogy a fordítás és a nyelvi különbségek problémáján túl megtalálható egy, a térséget összekötő váz, amelyre irodalomtörténeti szempontból a térség kánonja felvázolható. Ez a váz pedig a kelet-közép-európai irodalom motívumhálózatából és témaválasztási rendszeréből származik, amelyben kiemelt szerepet élvez az identitás, a lakótér, illetve a „másik” ábrázolása.

A kutatás összehasonlító irodalomtörténeti és fenomenológiai megközelítést alkalmaz. A motivikus együttthatók vizsgálatában Gaston Bachelard térpoétikai elméletét használom fel, az identitás vizsgálata pedig megkövetelte a kollektív és társadalmi emlékezet gondolkörének, illetve az Eliade-féle „örök visszatérés” elméletének alkalmazását.

Összehasonlító irodalomtudomány 2.

Tóth Judit

ELTE

A madarak reprezentációinak összehasonlítása Mészöly Miklós műveiben és Bodor Ádám *Verhovina madarai* című írásában

Mészöly Miklós és Bodor Ádám műveinek összehasonlításakor eddig marginális szerep jutott azon zoopoetikai szempontú értelmezéseknek, melyek elsősorban a madarak reprezentációival foglalkoznak a két életmű kapcsán. Kári Driscoll és Eva Hoffmann *What Is Zoopoetics?* című közös írásukban kiemelik, a zoopoétika vizsgálati körébe nem csupán állatokról szóló szövegek tartoznak, hanem olyan írások is, melyek az állattal (a nem emberivel) foglalkoznak. Tehát egy olyan gondolkodásmódról van szó, amelyekben az állat megjelenése a szövegben segíti a gondolkodás menetét. Ebből következik az is, hogy bár fontosak az egyes állatokhoz kötődő különböző tulajdonságok és metaforák a zoopoetikai értelmezések esetén, nem olvashatjuk a szövegekben kizárólag metaforikusan az állatok megjelenését. Vagyis a zoopoétika olyan gondolkodási mód, mely az állatokat nem csupán metaforákként vagy tárgyakként, hanem a „reprezentáció ágenseiként” mutatja be, miközben megkérdőjelezi azt, hogy az emberi és az állati között éles határ húzható.

Előadásomban ezt a kritikai megközelítést fogom alapul venni és ebből kiindulva vizsgálni Mészöly Miklósnak *A stiglic és Varjak* című kisepikai műveit, valamint Bodor Ádámnak a *Verhovina madarai* című írását. Az előadás célja bebizonyítani, hogy összefüggés tételezhető a művekben megjelenő madarábrázolások és az elnyomó társadalmi rendszerek között. Továbbá amellettt érvelek, hogy a nóialakok madárként való ábrázolása szorosan összefügg a művekben megjelenő nők társadalmi helyzetével.

A kutatás zoopoetikai megközelítésből indul ki és a madarak reprezentációira reflektál a szerzők műveiben. Ezzel kapcsolatban ki fogok térni az elnyomó társadalmi rendszerek és a természet kapcsolatára. Előadásom végén az említett művekben megjelenő jövőképekre fogok utalni.

Távol-keleti kultúrtörténet

Oláh Georgina

Károli Gáspár Református Egyetem

Egy ötezer éves Sárkány jelenkori problémáinak eredete

Egy országban fellépő jelenkori problémák, mint például a belső migráció, az előregedő népesség és ennek okán a népességszám csökkenése általánosságban elmondható, hogy a múltban gyökereznek. A múlt feltárása és megértése segíthet a jelenkori problémák azonosításában.

Kína ötezeréves múltja tekint vissza, az ország magát mindig is úgy definiálta, mint a legfejlettebb nép. Kína neve 中国 Zhong Guo (Zhongguo) amely Középső Királyságot, Középső Birodalmat jelent. Kína különlegességét képezi, hogy a legrégebb óta létező civilizációval rendelkezik, de ennek ellenére az országot ugyanúgy sújtja az előregedő társadalom problémája ahogy például Magyarországot, amely nem tekint vissza ötezeréves múltja. Annak ellenére, hogy Kína gazdasága és társadalmi struktúrája sokkal nagyobb és bonyolultabb, mint Magyarországé, mindkét ország számára kiemelt fontosságú az előregedő társadalom kihívásainak kezelése és az ehhez kapcsolódó politikák kidolgozása.

A Kína: gazdaság és regionális fejlesztéspolitika Belső fejlődésének néhány problémája című munkámban foglalkoztam már Kína belső problémáival, azonban ebben a munkámban szeretném folytatni az eddigi belső problémák mélyebb feltárását. Egészpontosan Kína múltjának vizsgálatát az egyenlőtlen demográfiai eloszlást, és az egyenlőtlen gazdasági fejlődést figyelembe véve. A vizsgált időszak az 1949 és 2013 közötti időszakot ölelné fel. A választásom azért esett erre az időszakra, mert 2013-ban Kína bejelentette az „Egy Övezet Egy Út” kezdeményezést, amely megváltoztatta a világról kialakított képet Kínában.

*Távol-keleti kultúrtörténet***Tóth Bernát***ELTE***A kora újkori japán–kínai ezüst kereskedelem és következményei**

A mai globális kereskedelmi hálózat a kora újkor első évszázadaiban bontakozott ki, melynek alapját az újonnan felfedezett Újvilág nemesfemei képezték – az ezüst nagy része azonban nem Európa, hanem Kína felé áramlott, és az ide érkező ezüst jókora hányada nem is amerikai volt, hanem a szomszédos Japánból érkezett ide. A kora újkori Kelet-Ázsia ezüstkerekelemével ugyan sok kutató foglalkozott korábban, de kifejezetten Japán és Kína gazdaságára és politikai életére való hatásait felmérő kutatások helyett legtöbbször az európaiak közvetítő szerepére koncentrálnak a térség gazdasági életében, és így háttérbe szorul a kapcsolatnak két ország belpolitikai stabilitására gyakorolt hatása. A kelet-ázsiai ezüstkerekelem minél több szempontból való felmérése kulcsfontosságú a korszak meghatározó és komplex történelmi jelenségeinek és azok mozgatórugóinak alaposabb megértéséhez. Az előadás célja, hogy új szemszögből közelítve a két ország közt zajló 16–17. századi ezüstkerekelem, illetve az ezzel egyidőben Japánban és Kínában végbemenő belpolitikai átalakulások között fellelhető összefüggések lehetőségét és mértékét bemutassa. Ehhez a kutatás japán és nyugati történelmi narratívákat, egyéb másodlagos forrásokat és statisztikákat dolgoz fel. Elsőként a kereskedelem mértékét, változásait és hatásait méri fel, majd azok által korrelációkat fog felmérni a korszak egymással ellentétes belpolitikai változásaihoz a két országban, összehasonlítva a feladó Japán központi hatalmának megerősödését a fogadó Kína belpolitikai decentralizálódásával. Az előadás bemutatja, hogy a kereskedelem növekvésével egyidőben a japán Tokugawa-kormány miként volt képes fokozatosan monopolizálni az ezüst termelését és exportját, ezáltal megerősítve pozícióját. Ezzel szemben Kínában az ezüst valutára való átállást és annak kereskedelmét a központi hatalom nem tudta megfelelően felügyelni, így a külföldi nemesfém által elárasztott belföldi gazdaság fokozatos meggyengülése olyan folyamatokhoz vezetett, amelyek hozzájárultak a Ming-kormány meggyengüléséhez és bukásához.

Távol-keleti kultúrtörténet

Voloscsuk Renáta

ELTE, Márton Áron szakkollégium

Az atombomba emléke a japán fotóművészetben

A különböző művészeti ágakat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy gyakran egy adott műfaj műalkotásai az adott személyt, közösséget, de akár egész társadalmat/országot ért tragédiákat mutatnak be, dolgoznak fel. Nincs ez másképp a fotóművészetnél sem. A múlt tragédiái igen fontos szerepet kaptak a japán fotóművészetben, és az így készült munkák máig komoly hatást gyakorolnak a közönségre.

A Japánt ért atombomba-támadást követő években mind az közösségi emlékezés mind az állami narratíva többször is megváltozott és átalakult különböző események hatására. Munkámban azt vizsgálom, hogy ezek a percepcióbéli változások, hogyan hatottak a fotóművészek munkájára és hogy jelennek meg a témát feldolgozó képeiken vagy kép sorozataikon. Természetesen más lehetőségekkel dolgozott az a fotós, aki közvetlenül a katasztrófa után érkezett a helyszínre (lásd pld. Yamahata Yōsuke 山端庸介 [1917–1966]), az, aki az események után jónéhány évvel tért vissza a bombázás áldozatául esett városba (Domon Ken 土門拳 [1909–1990]), valamint az, aki a háború idején még csak gyerekek voltak (Kawada Kikuji 川田喜久治 [1933–]), ezeken felül azonban más befolyásoló tényezők is hatással lehettek a fotósok munkáira. Kutatásomban ezekre a folyamatokra kívánok rámutatni.

Ennek céljából először is megvizsgálom, milyen narratíva volt jelen a Japánt ért atombomba-támadással kapcsolatban a japán köztudatban 1945 és 1970 között, hogyan reprezentálták a katasztrófa körülményeit és áldozatait, amihez megvizsgálom a történészek munkáit, valamint az elérhető kortás forrásokat. Következő lépésben megvizsgálom az atombomba bevetésének témáját feldolgozó fotósok munkáit, különös tekintettel a fotósok háborúval kapcsolatos tapasztalataira és arra, hogy milyen körülmények között, milyen indítatásból foglalkoztak a témával. Végezetül pedig rá szeretnék mutatni arra is, hogy miként illeszkedik a megvizsgált fotósok munkája a kor állami és közösségi felfogásába, ezáltal képet kapva arról mennyire volt munkáikban meghatározó a kor-szakváltások során végbemenő percepció változás.

Távol-keleti kultúrtörténet

Zsifkovits Zoltán

ELTE, Eötvös József Collegium

A törvénykezők alkonyipírja - A legista politikai eszmék tovább élése a korai korai Han-korban Chao Cuo esszéinek tükrében

A kínai eszmetörténet egyik legpezsgőbb időszaka a késő Zhou-kori Hadakozó fejedelemségek (戰國時代 Zhanguo Shidai, i.e. 475 – i.e. 221) kora volt, melynek során olyan eszmeáramlatok és művek születtek, amik a későbbiek során is erőteljesen meghatározták a kínai államszervezetet, legyen szó annak ideológiai vagy gyakorlati oldaláról. Az első tényleges centralizált kínai birodalmat i.e. 221-ben létrehozó Qin 秦 állam a "törvénykezők iskolája", azaz a legizmus (法家 fajia) égisze altt egyesítette a kínai államokat. Qin i.e. 201-es bukását követően a Han-dinasztia 漢 egy ideológiailag bonyolult helyzetet örökölt. Ugyan a Qin-állam kormányzati gyakorlatát átvette, ám a legizmus által hagyott ideológiai űrt csak majd 100 évvel később sikerült betöltenie a megerősödő konfucianizmusnak. Ezen időszak jellemzője volt az erős bölcséleti eklekticizmus.

Chao Cuo 鼂錯 (i.e. 200 – i.e.151) újraegyesítést követő időszak kiemelkedő államférfija volt, aki a Qin-korszakot meghatározó legista iskola művein nevelkedett és a korai Han-korban magas hivatali pozícióba jutott. Karrierje során legalább 39 kisebb-nagyobb írás fűződött a nevéhez, melyekből mára csupán nyolc beadvány maradt fenn. Ezek a beadványok jórészt klasszikus legista témákat érintenek mint a hadviselés vagy a földművelés. Azonban azoktól eltérően nem egy olyan korszakban alkották meg őket amikor a hegemonia megszerzése volt a cél, hanem egy olyanban, amikor már a hegemonia megszerzése utáni problémákkal kellett megküzdeni. Chao Cuo írásaiban így a hadviselés mint szükséges rossz jelenik meg és a szemben eszmeáramlatának elődjével, a mezőgazdaságot nem mint a hadsereg szolgálatját képzelel el, hanem mint egy redisztributív államgépezet szívet amely a felhalmozott anyagi javakat arra használja fel, hogy a társadalmat a természeti csapásokkal szemben reziliensebbé tegye. Így tehát Chao Cuo gondolatai ugyan nagy behatást mutatnak a korábbi legizmus részéről, de míg az főleg a hadviselésre fókuszál végcélként, tehát egyfajta "hadilegizmusként" határozható meg, addig Chao Cuo gondolatai inkább képviselnek egy újgenerációs "agrárlegizmust" ami egy teljesen új korszak adta problémákra igyekszik válaszokat adni.

Kémia 2

Babcsányi István János*ELTE, Eötvös József Collegium***Alkil-tiantréniumsók újszerű szintézise és alkalmazása szubsztitúciós reakciókban**

Az olefinek addíciós reakciói hagyományosan hasznos átalakításnak számítanak heteroatomok, új funkciós csoportok beépítésekor. Szintetikus kihívást jelent azonban az addíciós reakciók szelektivitásának kontrollja, különösen a poláris addíciókban nem kedvezményezett anti-Markovnyikov-termékek előállítására alkalmas módszerek kidolgozása. Az ismert eljárásoknak hátrányai az alkalmazott drága átmenetifém-katalizátorok és az alkalmazható szubsztrátok, illetve nukleofil reagensek szűk köre. Az egyik alternatívát a gyökös intermedieren keresztül lejátszódó addíciós reakciók jelentik, azonban ezek is gyakran nehezen hozzáférhető fotokatalizátorokat igényelnek. E megfontolások alapján komoly szintetikus jelentőséggel bír az átmenetifém-katalizátorokat nem igénylő módszerek fejlesztése.

Kutatómunkám során nem aktivált olefinek regio szelektív funkcionálizálására alkalmas módszert dolgoztam ki. Az irodalomban ismert vegyületcsaládból, alkenil-tiantréniumsókból kiinduló stratégia első lépéseként egy redukcióval, korábban nehezen hozzáférhető, alkil-tiantréniumsók széles körét állítottam elő. A kapott termékek kiváló elektrofil C(sp³) szintonok, így változatos nukleofil reagensekkel szubsztitúciós reakcióba vihetőek, akár heteroatom beépülését, akár lánchosszabbítást eredményezve. A módszer olefinekből három lépésben egy formális anti-Markovnyikov átalakítást tesz lehetővé, magas szelektivitás és funkciócsoport-tolerancia mellett.

Kémia 2

Fajka Lilla

ELTE, Eötvös József Collegium

Fotoaktiválható fragmenszek előállításának és gyógyszerkémiail alkalmazása

A fragmens alapú gyógyszertervezés (FBDD) a 21. század egyik meghatározó trendjévé vált a gyógyszerkémiában, amely során olyan kis molekulatömegű ligandumokat (~150 Da) azonosít, amelyek biológiailag fontos makromolekulákhoz kötődnek. (Murray & Rees, 2009) A fragmens alapú gyógyszertervezés egyik legnagyobb kihívása a találatok észlelése, amelyet a gyenge fragmens-fehérje kölcsönhatások okoznak, az észlelés megkönnyébbítésére elektrofil vegyülettárakat alkottak meg. Kutatómunkám során egy fotoaktiválható vegyülettár előállítása volt a célom, amely esetében, az elektrofil vegyülettárakhoz hasonlóan, a fragmenshez kapcsolt reaktív kötőelem kovalens kötést tud kialakítani az aminosavak oldalláncaival. Az így létrejött kölcsönhatás miatt nem szükséges nagy érzékenységgű módszerek használata, hanem folyadékromatográfiával kapcsolt tömegspektrometriát lehet alkalmazni. (Grant et al., 2020) Továbbá a fotoaktiválható vegyülettárak előnye, ellentétben a hagyományos elektrofil vegyülettárakkal, nem csak olyan fehérjecélpontok ellen alkalmazhatóak, amely kötőhelye közelében támadható nukleofil aminosavat, például ciszteint tartalmaz, így kiszélesítve célozható fehérjék körét. A 100 tagú vegyülettár tagjai a kutatócsoport által megalkotott fragmens optimalizálási módszer által lettek megtervezve, hogy a fragmenszek hatékonyan lefedjék a kémiai teret. (Bajusz et al., 2021) A vegyülettárat egy leukémiás folyamatokban résztvevő fehérjecélpont, a STAT5B (Signal transducer and activator of transcription 5B) fehérje N-terminálisán teszteltük. A jelölés során 24 találatot kaptunk, azonban a konverzió alacsonynak bizonyult, amelyet egy iridium fotokatalizátor használatával sikerült növelni. A kutatómunkám során egy olyan vegyülettárat állítottam elő, amely megkönnyébbítette a találatok észlelését, illetve több találatot is adott a STAT5B N-terminálisával szemben, amelyre eddig még nem ismertek ligandumok.

*Kémia 2***Herczegh Attila Richárd***ELTE***Katalitikus átalakítások vizsgálata micelláris körülmények között**

Az átmenetifém-katalizált átalakításokat a vegyipar széleskörben alkalmazza a gyógyszerek hatóanyagainak előállításához. Ezen reakciókban nélkülözhetetlen szerepet játszik az oldószer, amely közegként biztosítja a reakciók lejátszódását. Jelenleg leggyakrabban szerves oldószereket alkalmaznak reakcióközegként, viszont egy részük környezet-, illetve egészségkárosító hatással rendelkezik és komoly gazdasági költségeket jelent az oldószer újrahasznosítása, vagy hulladékként való elszállítása és lebontása. Az elmúlt évtizedekben kutatások indultak a szerves oldószerek kiváltására. Jó alternatívát kínál a víz, azonban a szerves kémiai reakciók közegeként való alkalmazásakor sokszor nem biztosít hatékony átalakulást. (Narayan et al., 2005) A vizes közegben végzett átalakítások hatékonysága növelhető tenzidek vizes oldataiban, a reakciópartnerek megnövekedett szolubilizációjának köszönhetően. (Éva & Mária, 1979) A jelenséggel például egy gyógyszerhatóanyag oldhatóságát megnövelhetjük, a megfelelő szolubilizációt a tenzid oldatban kialakuló asszociátumok segítik.

Jelenlegi kutatásaim során a biotenzidek osztályába tartozó ramnolipid (Hisatsuka et al., 1971) vizes oldatát használok a katalitikus átalakítások oldószereként. Több különböző palládiumkatalizált keresztkapcsolási reakciót is vizsgáltam a biotenzid oldatban és mindegyik kiváló konverzióval játszódott le. (Adamik et al., 2023) Alaposabban a Buchwald-Hartwig aminálási reakciókat (Kincaid et al., 2023) tanulmányoztam, melyek terméke közvetlenül, ciklizálási reakcióban tovább alakítható különböző akridin származékokká, melyek egyes származékai gyógyszerhatóanyagok (például a 9-fenilakridin tumor ellenes hatással rendelkeznek). (Ghosh et al., 2012) Az eddig készített akridin-vázis anyagok kiváltak az elegyből szilárd terméként ezért szűrővel egyszerűen kinyerhetőek a reakcióelegyből. Kutatásaim során, vizsgáltam továbbá az alapváz átalakításának lehetőségét is további heterociklusos molekulákkal.

Kémia 2

Szajkó Milda Blanka*Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem***Génbanki búzaminták rost- és rövid szénláncú szénhidrát-összetételének vizsgálata**

A gabonák évezredek óta az emberi táplálkozás alapvető részét képezik. A nemesítésben a terméshozam, az ellenállóképesség és a technológiai tulajdonságok javítása mellett a tápérték növelése is előtérbe kerül, ebben a régi búzafajták, mint genetikai alapok szerepet játszhatnak. Ezért a génbankban tárolt minták táplálkozási és technológiai minősítése is fontossá vált, hiszen erről kevés információ található az irodalomban. Ilyen vizsgálendő szempontok például a genetika, makrokomponens-összetétel, technológiai viselkedés stb. Ezeknek a feltérképezése után dönthető el, mely régi búzafajták, tájfajták termesztésével, nemesítésben való felhasználásával érdemes foglalkozni.

Munkám során a HUN-REN Agrártudományi Kutatóközpontból származó régebbi, köztermesztésben nem használt aestivum fajtákat és vonalakat vizsgáltam. A legtöbb mintám a *Triticum aestivum ssp. compactum* alfajba tartozik, de vizsgáltam egy *T. a. ssp. macha* és egy *T. a. ssp. sphaerococcum* mintát is. Célom az élelmirost-alkotó arabinoxilánok és a rövid láncú szénhidrátok (beleértve FODMAP) mennyiségi meghatározása és változékonyságának jellemzése volt, valamint ezek összehasonlítása tönkölybúza és modern fajtákkal. A jellemzésénél felhasználtam Csák Anna reológiai vizsgálatok során kapott eredményeit, hogy az értékelés során átfogóbb képet adhassak a minták komplex minőségéről.

Eredményeim alapján a vizsgált mintákban változatosság figyelhető meg az arabinoxilánok és a rövid láncú szénhidrátok összetételében. Azonosíthatók olyan fajták, melyek a magas rosttartalom mellett bizonyos FODMAP-komponensekből kevesebbet tartalmaznak a közönséges búzához képest. Bár ezek megerősítéséhez további vizsgálatok kellenek, az eltérések lehetőséget adnak a nemesítési programokban való felhasználásra.

Munkám kapcsolódik az OTKA 135211 projekt és a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott TKP2021-EGA-02 számú projekt szakmai célkitűzéseinek a megvalósításához.

Poszter

Bánrévi Gábor András*ELTE, Eötvös József Collegium, ELTE Bolyai kollégium***A Merkúr mágneses tere dipól komponensének modellezése a MESSENGER űrmisszió adatai alapján**

Kutatásomban a Merkúr mágneses terére készítettem centrális axiális dipólus közelítést a MESSENGER űrszonda adatainak segítségével. Ezt a térre jellemző dipólmomentum értékének becslésével tettem meg. A letöltött pozíció adatokból kiszámított mágneses totáltér értéket hasonlítottam össze a mért totáltér értékekkel, majd kézi iterációval megkerestem azt a dipólmomentum értéket, ami a legkisebb hibával modellezi a mért mágneses teret. Az eredményképp kapott dipólmomentum $m=4.093 \cdot 10^{19} \text{ Am}^2$. Ez az eredmény még hibával terhelt a megválasztott modellezési kritériumok, és a választott mérési adatok következményeképp, azonban nagyságrendben egyezik a szakirodalmi összehasonlítás alapján várható értékekkel, az eltérések pedig megmagyarázhatók a modelltől eredő hibákkal, illetve a rendelkezésre álló adatok mérési körülményeivel. Ezek közül a hibák közül fontos megemlíteni, hogy a 2012-es évben a magas napaktivitás miatt feltehetőleg az űrszonda teljes adatsorát valamekkora hiba terheli.

Kutatásom során a jövőben remélem ezt a számot pontosítani, illetve a Merkúr mágneses terének ismert, a bolygó forgástengelye menti északi irányú eltolódásából adódó, feltételezhetőleg nagyobb hibát korrigálni egy nem centrális axiális dipól közelítéssel, melyben a bolygó középpontjától vett eltolódást is hasonlóképp, kézi iterációval megbecsülöm. Emellett több adat felhasználásával a számításokhoz, ki tervezem szűrni az esetleges hosszabb időskálás változásokból adódó hibákat, melyek még a jelenlegi eredményt terhelik.

Poszter

Bérczy Barna

ELTE, Eötvös József Collegium

A kén viselkedése, jelentősége és meghatározása szilícium gazdag magmákban

A legtöbb robbanásos kitörés által a légkörbe jutott kén-dioxid mennyisége több nagyságrenddel nagyobb, mint a hagyományos közettani módszerrel, olvadékcseppek vizsgálatával meghatározott magmában oldott kéntartalom. Tekintve, hogy a magmában oldott kén kigázosodása nem elegendő, jelen kell lennie a kitörés előtt egy külön, kénben gazdag gázfázisnak, amely kipótolja ezt a jelentős kéntöbbletet.

Ezen gázfázis eredetének, kialakulásának és a kén viselkedésének meghatározása elengedhetetlen a magmás rendszerek pontosabb megértéséhez. Mindezek ellenére igen keveset tudunk a kéntöbblet kialakulásáról; több lehetséges elmélet és folyamat kölcsönhatásaként alakulhat ki ez a jelenség.

A H₂O-val és CO₂-vel ellentétben a kén egy igen nehezen vizsgálható elem, tulajdonságainak meghatározása sok akadályba ütközik. Kvantifikációja szintén kihívást jelent, ugyanis az első-, és második felforrással egyetemben, új magmacsomagok és kéntartalmú ásványfázisok is drasztikusan képesek megváltoztatni egy rendszer összetételét.

A kén viselkedésének pontosabb megértésével paleoklimatológiai vizsgálatok elősegítése mellett, a földkéreg fejlődésének, felszínalatti magmás rendszerek, vulkánkitörések működésének és kialakulásának valamint a magmafejlődés pontosabb megértése lehetséges.

Az előadás igyekszik összefoglalni jelenlegi tudásunkat a többletkén problémával kapcsolatban. A jelenséget kialakító folyamatok és modellek mellett, a kéntöbbletet befolyásoló körülményekre és a lehetséges kutatási irányokra és területekre is nagy hangsúly helyeződik.

*Poszter***Borbás Zita***ELTE, Eötvös József Collegium***A széntelepek jelentősége a megújuló energiaforrások mellett**

Dolgozatomban a széntelepek, mint nyersanyagforrás modern megközelítését jártam körül. A kialakulási környezettel való összefüggésben rámutattam, miért is lehetnek még ma is fontosak több szempontból is. Habár a kőszén szerepe már nem olyan meghatározó, mint korábban, a technológiai fejlődés, és az abból fakadó növekvő energiaszükséglet terén továbbra is számottevő, különösen a fejlődő országok számára. Környezetvédelmi szempontok szerint a kőszén bányászata és felhasználása elavult, illetve súlyosan környezetkárosító folyamatnak számít. Fontos azonban belátni, hogy a zöld energiaforrások jelenleg még nem képesek teljesen kiváltani a szén, és egyéb nem megújuló nyersanyagforrások által biztosított energiamennyiséget. Emellett az elmúlt évtizedekben egyre fontosabb szerepet kap, mint másodlagos nyersanyag-hordozó. Mint üledékes, szerves anyagból létrejövő üledékes nyersanyag, megfelelő keletkezési körülmények között tartalmazhat egyéb olyan felhalmozódásokat, amely például az építő ipar szempontjából lehet kitermelésre érdemes. A korszerű technológia vívmányok, mint például maguk a fenntartható energiatermelés eszközeinek előállítása egyre égetőbb kérdéseket vet fel, melyekre úgyszintén részleges megoldást nyújthatnak. Sok esetben kimutatható potenciális mennyiségű ritkaföldfém a meddőben, illetve az energiatermeléshez történő elégetés során keletkező pernyében, zagy anyagban. Ezáltal habár a szén, továbbra is jelentős környezeti és gazdasági kihívásokat állít a társadalom elé, új lehetőségeket is rejt magában a fenntartható fejlődés és energiaellátás terén.

*Poszter***Budai Eszter Anna***ELTE***Hőmérséklet érzékeny polimerek - A poli(N-izopropil-akrilamid) és amfil kotérhálóinak géljei**

Napjainkban a műanyagok elterjedésével már a világ minden táján találkozunk a polimerekkel. Ezek az anyagok, olyan makromolekulák, melyek kis molekulatömegű molekulák (monomerek) kovalens összekapcsolásával jönnek létre. A polimerek egy igen intenzíven kutatott típusát képezik az úgynevezett intelligens vagy rezszponzív polimerek. Ezek az anyagok képesek a környezeti ingerekre mérhető és reverzibilis választ adni. A környezeti inger lehet fizikai, mint a hőmérsékletváltozás, kémiai, mint a pH-változás, vagy biológiai, mint az enzimek által kiváltott változás. Az egyik leggyakrabban vizsgált típusa az intelligens polimereknek a hőérzékeny (termoreszponzív) polimerek. Ezek az anyagok adott oldószerből kicsapódnak, amikor a hőmérséklet eléri egy adott pontot, azaz a kritikus hőmérsékleti értéket (TC). Ezt a tulajdonságukat kihasználva számos felhasználási lehetőségük van. Például alkalmazhatók gyógyszerhordozóként, vagy akár intelligens ablakként is, amelyek segítik az épület energiafogyasztásának csökkentését. A biokompatibilis, testhőmérsékletéhez közeli TC-vel rendelkező poli(N-izopropil-akrilamid) (PNIPAAm) és térhálóítással nyert hidrogélje régóta ismert a termoreszponzív tulajdonságáról. Megfelelő nagy molekulatömegű hidrofób keresztkötőt, mint például a poli(dimetilsziloxán)-t alkalmazva, szintetizálhatók olyan PNIPAAm-alapú amfil polimer kotérhálók, amelyek rendelkeznek termoreszponzív tulajdonságokkal. Kutatásom során ilyen újszerű, az irodalomban eddig le nem írt termoreszponzív amfil polimer kotérhálók szintézisét valósítottam meg sikeresen, és felderítettem ezek szerkezetét, valamint alapvető tulajdonságait, melyeket ezen a poszteren mutatok be.

*Poszter***Csébi Fruzsina***Pécsi Tudományegyetem, Társadalmi Befogadás Szakkollégium***Az introspekció és a magány dimenziói**

Egy súlyos betegség a reménytelenség és a kilátástalanság súlyával nehezedik egy gyermekre. A hosszú hónapokig, vagy akár évekig tartó kórházi kezeléseken túl a betegség számos negatív pszichoszociális következménnyel is jár a gyermekek számára. A kórházban töltött idő és az embert próbáló feladatok a gyermeket a kórházi lét monotóniájába szorítják. A gyermekek sokszor saját magukat hibáztatják a betegségük miatt, nem értik, hogy miért velük történhetett ez az esemény. A kórházban töltött idő, majd az otthoni gyógyulás során a gyerekek bizonytalanságot, izolációt és elmagányosodást éreznek.

Az introspekció, a belső megfigyelés és a lelki önvizsgálat folyamata, melyben a személy saját belső gondolatait, élményeit és érzéseit elemzés alá veti. Ez a folyamat segít az egyénnek önmaga alaposabb megismerésében. Az introspekció által a gyermek egy olyan belső önismereti „utazáson” vehet részt, amely segítséget nyújthat számára abban, hogy tisztában legyen saját fizikai és érzelmi állapotával. A belső utazás során a gyermek tisztába kerül azzal, hogy a betegség hogyan befolyásolja az életét, és gyógyulás után milyen új változásokat, életcélokat tud majd beépíteni az életébe.

Az poszterelőadásomban két krónikusan beteg gyermekről és családjaikról készített esettanulmányomon keresztül mutatom be az introspekció folyamatát, és a magány három dimenzióját etikai és pedagógiai szempontból.

A téma lehetőséget biztosít pedagógusok számára, hogy megismerjék a betegség pszichés feldolgozásának folyamatát, valamint, hogy tudományos alapot teremtsen a krónikus betegségben szenvedő gyermekek tapasztalatainak értelmezéséhez.

Poszter

Csere Zsanett

ELTE, Bolyai Kollégium

LINE-1 retrotranszpozon és néhány komolyabb emberi megbetegedés kapcsolata

A poszterem alapjául szakdolgozati témám szolgál, amelynek része a LINE-1 retrotranszpozon hatásai az emberi szervezetben. A LINE-1 retrotranszpozonok az emberi genom 17 százalékát teszik ki és nagy hatásuk van annak működésére. Poszterem célja, hogy kiemeljem az alap kutatás jelentőségét, mindazonáltal, hogy olyan alkalmazott kutatások kiindulópontja, amely meghatározó lehet az orvostudományban, így az olvasó számára is.

Bemutatom az alapvető működési mechanizmusát, majd az anyagcsere rendellenességekhez kapcsolódó vonatkozásait, például a II. típusú cukorbetegségnél vélt közvetett részvételét, indikátor jellegét, a betegség kialakulásának előrejelzésében feltételezett szerepét.

Érintem a retrotranszpozon vércukorra, vérlipidekre, koleszterinre gyakorolt hatását, ezek következményeit. A fent leírt jelenségek kulcs mozzanata hasonló, ezért választottam ezeket a szemelvényeket poszterem történő bemutatásra. Továbbá érdekességként a magzati korban való hatásait is megismertetem, mert a LINE-1 metilációja látványosan beleavatkozik a prenatális fejlődésbe, redukálja a B-12 és a folát szintjét az anyai plazmában, a homocisztein koncentrációt pedig növeli. Ezek következtében a magzatban felborul a purin és pirimidin vázak bioszintézise az idegcső fejlődésének betegségeit okozva.

Szakdolgozatom kísérleti része a LINE-1 kutyákban történő előfordulását vizsgálja, így a téma emberi vonatkozásait nem önálló kutatás keretein belül, hanem cikkek olvasásával ismertem meg.

*Poszter***Csikos Belián Valentin***ELTE***Az FHR-3 fehérje komplement- és sejt szabályozó szerepének bemutatása**

Immunrendszerünk egyik eleme a különböző enzimekből álló és kaszkádszerűen aktiválódni képes komplementrendszer, mely fontos szerepet tölt be szervezetünk védelmében. Egyik fő szabályozó molekulája a H-faktor, melynek fehérjecsaládjába 6 másik fehérje (FHL1, FHR1-5) is tartozik. Az FHR fehérjék nagyfokú szerkezeti homológiát mutatnak egymással és a H-faktoralal. Habár nem mindegyikük rendelkezik a komplement szabályozásáért felelős doménnel, az átfedő ligandum specificitásuk miatt módosíthatják a H-faktor komplement gátló hatását. Emellett ún. nem-kanonikus, sejtjes funkciókat szabályozó szerepet is leírtak az FH/FHR fehérjék egy részéről. Genetikai vizsgálatok alapján több betegséggel is összefüggésbe hozhatók, ugyanakkor funkcióik még alig ismertek.

Az FHR-3 fehérjéről már ismert, hogy a H-faktoralal egyes baktériumok felszínén lévő kötőhelyekért versengve részt vehet a kórokozók elleni védekezésben. Leírták, hogy a retina hámsejtjeiben lokálisan gyulladásos mikrokörnyezetet hozhat létre; képes egyes ráktípusok sejtjeinek proliferációját gátolni és programozott sejthalált indukálni bennük; valamint B sejtek C3d-mediált koaktivációját is negatívan szabályozza. Szerepe lehet például az atípusos hemolitikus urémiás szindróma, vagy az időskori makuladegeneráció patomechanizmusában.

Mivel az FHR-3 komplement és sejtjes funkciókat szabályozó hatása részleteiben még nem feltárt, ezért munkacsoportunk ennek megismerését tűzte ki célul. Szakdolgozatom gyakorlati munkája során Western-blot technika segítségével kimutattam az FHR-3 monocitákhoz és nekrotikus sejtekhez kötődését, illetve ELISA módszerrel kétféle, a *Borrelia* nemzetségbe tartozó baktérium OspE fehérjéjéhez való kötőképességét is. Ezek mellett az FHR-3-nak a H-faktor kofaktor aktivitását fokozó hatását is kimutattuk. Eredményeink, a szakirodalommal egybehangzóan, arra utalnak, hogy az FHR-3 fehérje további vizsgálata fontos lehet különböző patobiológiai folyamatok megértésében is.

Poszter

Fejes Iván

ELTE

Biológiai életkor meghatározása arcfotók alapján

Az emberi arc rendkívül sok, az öregedést jelző mintázatot tartalmaz. Kérdéses, hogy ezekből a mintázatokból milyen módszerekkel és milyen pontossággal lehet biológiai életkort, mortalitást becsülni, és más egészséghez, illetve az egyén életviteléhez kapcsolódó összefüggéseket megállapítani. Kutatásunk során egy olyan mélyneuronhálós modellt fejlesztettünk, amely személyek arcképe alapján képes életkoruk predikciójára, mely predikciók vizsgálataink alapján szignifikáns biológiai aspektusokat hordoznak magukban.

Modellünk tanítására és későbbi kiértékelésére az IMDB-WIKI adathalmazt használtuk, mely híres emberek képeit foglalja magában. Az adathalmaz képeire modellünk becslései alapján age accelerationt (öregedési gyorsultsági faktort) számoltunk, emellett az adathalmazban található személyekről különböző életviteli adatokat gyűjtöttünk a WIKIDATA publikus adatbázisból, és megvizsgáltuk a személyek age acceleration értékei és életviteli változóik közötti összefüggéseket.

Elemzéseink során szignifikáns eredményeket mutattunk ki: 45 éves korcsoport felett az age acceleration és a halálig eltelt idő negatívan korrelál, statisztikailag az alacsonyabb értékkel rendelkezők tovább élnek, mint a magasabb értékkel rendelkezők. Illetve modellünk becslései alapján a lassabban öregedők populációja 5-10 évvel később feleződött le a gyorsult öregedők populációjához képest. Foglalkozások közül pedig átlagosan a sportolók öregedése a leglassabb, és a hosszan tartó ülőmunkát végzőké a leggyorsabb.

*Poszter***Fritz Petra***ELTE***Klímaváltozás a hegyvidéki területeken**

A globális felszíni hőmérséklet nagyjából 1,3 °C-ot emelkedett napjainkra az iparosodás előtti időszakhoz képest. A legoptimistább forgatókönyv szerint is, még ha csak ideiglenesen is, de már a következő évtizedben meghaladhatjuk a 1,5 °C-os felmelegedést.

A hegyvidéki területek különösen érzékenyek a klímaváltozás hatásaira, amelyek az elmúlt évtizedekben egyre fokozódtak, és számos hegyvidéki régióban súlyos következményekkel járnak az emberekre és az ökoszisztémákra nézve egyaránt. Az erősödő felmelegedés és a csapadékeloszlás változása valószínűleg további hatásokkal jár majd a jövőben is. Ezek közé tartozik például az erdőtüzek intenzitásának növekedése, a szárazság és a kártevők okozta növénypusztulás, valamint a vízi élővilág változásai.

Az Alpokban például az 1980-as évek óta különösen gyors felmelegedés figyelhető meg, csökken a havas napok száma. Európa majdnem minden régiójában a gleccserek jégtömegének csökkenését regisztrálták 2022-ben, amely az ötödik legmelegebb év volt globálisan, kontinensünkön pedig a második legmelegebb. A hóban szegény tél, amelyet egy kivételesen meleg nyár követett, az Alpokban rekord mértékű jégvesztéssel eredményezett a gleccserekből. A 21. század folyamán az egész alpesi régiónak melegebb éghajlattal kell szembenéznie minden vizsgált kibocsátási forgatókönyv esetén.

Kutatásom célja, hogy rávilágítson a hegyvidékeket érintő klímaváltozás fontosságára, kiemelve a hazánkat körülölelő Kárpátokat érintő változásokat. Az E-OBS adatbázis alapján vizsgálom, hogyan alakultak a múltban (1951–2020) a Kárpátok területén különböző meteorológiai változók (maximum-, minimum-, és átlaghőmérséklet, csapadék) értékei. Az átlagértékek mellett néhány éghajlati index (pl. fagyos napok száma, zord napok száma) is kiszámításra került. Eredményeim szerint a hőmérsékleti változók átlagértékei magasabbak voltak az 1991–2020-as időszakban, mint 1951–1980-ban, a csapadék esetében viszont nem történt jelentős változás.

Poszter

Hamar Dávid

ELTE

Matematikai bevezetés az általános relativitáselmülethez

Az általános relativitáselmélet a gravitációt leíró klasszikus, relativisztikus térelmélet, melyet Albert Einstein 1915-ben publikált. Mivel tárgyalásmódja klasszikus, az olvasóközönség kvantummechanikai ismeretek nélkül bevezetést nyerhet a térelméletek leírásába. Az elmélet legfontosabb következményei kozmológiai vonatkozásúak, így átfogó ismerete minden kozmológia iránt érdeklődőnek hasznos lehet.

A poszter az általános relativitáselméletben használatos matematikai apparátust, a négydimenziós pszeudo-Riemann-geometriát ismerteti. A speciális relativitáselmélet bevezetésénél felbukkanó újdonságokat, paradoxonokat nem tárgyaljuk, csak ismertetjük annak szükséges állításait. A motivációtól és az egyszerűbb vektoralgebrai, vektoranalízis-beli fogalmaktól eljutunk a téridő görbültségének jellemzésére használatos mennyiségeken, (pl. a Riemann-tenzoron) át az Einstein-egyenletekhez. A leírás hangsúlyában azok a megállapítások, fogalmak állnak, melyekkel az olvasó már találkozhatott korábban, s így analógiát tud teremteni ezen merőben új geometriai rendszerrel. Mivel a koordináta-transzformáció egyszerű térgörbületek esetében sem triviális, a poszter jónéhány példát is tartalmaz, hogyan lehet görbült tereken az addig megszokott fogalmakat értelmezni.

A poszter egyszersmind emléket kíván állítani Dr. Györgyi Géza közelmúltban elhunyt fizikus, egyetemi docensnek, aki több évtizeden át Klasszikus tér- és sugárzáselmélet címmel tartott speciálkollégiumot és szemináriumot az ELTE fizika BSc-s hallgatóinak.

Poszter

Kéri Anna Katica

ELTE, Eötvös József Collegium

**Miksa mexikói császár személyének megjelenése Giosuè Carducci
Miramar című versében**

Az alábbi tanulmány azt vizsgálja, hogy hogyan jelenik meg I. Miksa mexikói császár személye Giosuè Carducci Miramar című versében.

Giosuè Carducci (1835-1907) a 19. század Olaszországának neves költője volt, akit 1906-ban irodalmi Nobel-díjjal is kitüntettek, hazájában ezzel elsőként szerevezve meg ezt az elismerést. Művészetére elsősorban a klasszicista stílus, illetve a romanticizmus elutasítása jellemző, de pályájának második felében már érezhető a korábban elvetett romantika hatása. Carducci kiemelkedő támogatója volt a Risorgimentónak, azaz az egységes Olaszország létrejöttének, emiatt munkáiban gyakran hangoztatta Habsburg, illetve monarchia ellenes nézeteit, mely a jelen tanulmány szempontjából abból a szempontból fontos, mivel a Miramar című versben számos utalás figyelhető meg a család egyik híres tagjával, I. Miksa mexikói császárral kapcsolatban.

A tanulmányban vizsgált mű Carducci egyik leghíresebb verseskötetében, az 1877-ben megjelent *Odi barbare*-ban található meg, amely magyarul *Barbár ódák* címmel jelent meg. A kötet két részre osztva mutatja be Olaszország különböző részeit és városait, többek között a Trieszt közelében található Miramare kastélyt is, amely I. Miksa osztrák főherceg, majd mexikói császár otthona volt, akit 1867-ben kivégeztek.

A tanulmányban vizsgált Miramar című alkotás a kastélynak már az I. Miksa halála utáni időszakát jeleníti meg, és mindamellett, hogy érzékletesen bemutatja az elhagyott épület külső, majd belső tereit, a költeményben kiemelkedő hangsúlyt kap I. Miksa, valamint, feleségének, Saroltának a megjelenése.

Az előadás célja az, hogy bemutassa, hogy Carducci miképp ábrázolta I. Miksa személyét a vizsgált műben, és hogy hogyan vélekedett a Habsburg-ellenes költő a dinasztia legismertebb tagjának, Ferenc Józsefnek az öccséről.

Poszter

Nagy Bence

ELTE, Eötvös József Collegium

Teleki Pál kultúrdiplomáciai törekvései 1921-1927

Gróf Teleki Pál (1874–1941) a Horthy Miklós által vezetett ellenforradalmi rendszerben vállalt külügyminiszteri, majd miniszterelnöki pozíciója után visszatért tudományos tevékenységeihez. Személyiségéből, illetve politikai megfontolásából fakadóan Teleki, a professzor, ebben az időszakban is az ország, elsősorban a revízió érdekeit szem előtt tartva tevékenykedett, utazott, és tartott előadásokat. 1921-ben járt Párizsban és Londonban, ahol felmérte az akadémiai és politikai elit hozzáállását a magyar érdekekhez; majd Massachusettsbe utazott, ahol egy 8 részes előadássorozatban bemutatta Magyarország történelmének részeit, a Kárpát-medence földrajzát, illetve az ott kialakult politikai és nemzetiségi helyzetet az amerikai érdeklődők számára. Ez az előadássorozat, és annak a szövegét tartalmazó könyv áll tanulmányom középpontjában (Teleki, P. *The Evolution Of Hungary And Its Place In European History*, 1923). Az előadások tartalma és felépítése érdekes belátást nyújt Teleki sajátos kultúrdiplomáciai stílusába, illetve a professzor előadói személyiségébe is. Magyarországon több fél- és nemhivatalos szervezet, mint például a TESzK vagy az Államtudományi Intézet vezetője lett, amely által a Bethlen-kormány közvetlen irányítása nélkül Magyarország külföldi hírnevének javításával, illetve a későbbi propagandát alátámasztó anyagok megteremtésével foglalkozhatott. Továbbá indirekt módon, saját akadémiai, vagy az általa vezetett Cserkészszövetség hírnevén keresztül is a magyar irredentista érdekeket szolgálta. A két világháború közötti ország nem csak politikai szerepvállalásának következményeképp, hanem a félhivatalos, háttérben folytatott munkájáért is sokat köszönhet Teleki Pál munkásságának.

Poszter

Nébl Bálint

ELTE, Eötvös József Collegium

Spekuláció régen vs. ma

A részvényt piac meglepő lehet, de sokkal régebb óta van jelen, mint azt hihetnénk. Igazán releváns tényezővé azonban csak a múlt század óta tudott válni. Kezdetben csupán szűk és elit körök számára volt ismert, de napjainkban az NYSE (The New York Stock Exchange) egyedül naponta átlagosan 19 milliárd dolláros forgalommal rendelkezik, nem beszélve a további 80 részvénytiairól. A XX. század során a világ szinte minden pontján elérhetővé vált a tőzsde valamely formája, melynek eredményeképpen rengeteg új kereskedő, befektető, vagy spekuláns tehette próbára a szerencsáját. Olyan új fogalmak születtek, mint a „daytrading” és a „spekuláció”, illetve az internet megjelenésével valóban szinte bárki számára elérhetővé vált a piac. Az ezredforduló után ezek a változások még tovább fejlődtek, az események még gyorsabbá váltak.

Pályamunkámban bemutatom a XX. század kezdetétől napjainkig tartó részvénytia fejlődési szakaszait azon emberek tapasztalatain keresztül, akik ezt a világot a legjobban ismerték: a spekulánsokén. A spekulánsok nem egyformák, és mindegyikük más és más logika szerint tökéletesítette a saját elméletét. A legértékesebb azonban mégsem az a rendszer, amelyet létrehoztak a kereskedéshez, hanem az a gondolkodás, amely idáig eljuttatta őket. A tapasztalat ugyanis sokkal értékesebb, mint bármely képlet, amit kereskedéshez alkottak. Ilyen spekulánsok például Jesse Lauriston Livermore vagy André Kostolany. Utánanézttem, hogy az ő elméleteik és tanácsaik milyen mértékben formálódtak, esetleg váltak idejétmúlttá. Miként képes újból elindulni az úton az, akitől a piac már többször is elvett mindent? Mitől lesz valaki spekuláns, és nem csupán hazardírozó? Vajon van-e valódi tudás mögötte?

Poszter

Rábavölgyi Nóra

ELTE

Magyar serdülők életminősége az érzelmeik tükrében

Háttér: A korábbi nemzetközi kutatások alapján a kötődés és az érzelmszabályozási nehézségek negatív kapcsolatban állnak a serdülők életminőségével, azonban ezen konstruktumok kapcsolatát nem-klinikai magyar serdülő mintán korábban még nem vizsgálták. A serdülők egy érzékeny időszak, az ebben a korban tapasztalt problémák hosszútávú hatással lehetnek a személy mentális egészségére, ezért az életminőséget befolyásoló tényezők vizsgálata kiemelten fontos.

Célkitűzés: Kutatásunk célja a kötődés, az érzelmszabályozás és az életminőség kapcsolatának vizsgálata volt 14 és 18 év közötti magyar serdülők körében.

Módszer: Nem-klinikai, keresztmetszeti kutatásunkban 141 serdülő tájékozott beleegyezés és a demográfiai adatok megadása után kitöltötte a Tapasztalatok Szoros Kapcsolatokban kérdőívet (ECR-R-HU), az Érzelmszabályozási Nehézségek Skálát (DERS), és az Életminőség Skálát (ILK). Mediátor modellünkben az érzelmszabályozási nehézségek közvetítő szerepét vizsgáltuk a kötődési problémák és az életminőség között, ahol az előbbi volt a független, az utóbbi pedig a függő változó.

Eredmények: Mediátor elemzéseinkben a kötődési nehézségek és az érzelmszabályozási problémák ($c' = -0,05$, $p < 0,001$, $\beta = -0,40$) is csökkent életminőséget jósoltak be ($b = -0,08$, $p < 0,001$, $\beta = 0,40$). Elemzéseink alapján a kötődési problémák az érzelmszabályozási nehézségeken keresztül is csökkentették a fiatalok életminőségét ($\Sigma ab = -0,02$ [$-0,03 - -0,01$] $\beta = -0,17$).

Következtetések: Eredményeink – kutatásunk korlátainak figyelembevételével – arra utalnak, hogy a kötődés az érzelmszabályozási képességen keresztül kapcsolatban állhat az életminőséggel magyar serdülő nem-klinikai mintán, melynek gyakorlati implikációi vannak.

Kulcsszavak: kötődés, kötődési bizonytalanság, érzelmszabályozás, érzelmszabályozási nehézségek, életminőség

Poszter

Sándor Viktória

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Magyar Zoltán Szakkollégium

Területi egyenlőtlenségek a regionális egyenlőtlenségek tükrében Magyarország vonatkozásában

Az utóbbi évtizedekben számos sokkhatás érte a világ országait. A világgazdaságot két jelentős esemény, a 2008-ban kezdődő pénzügyi-gazdasági világválság, és a 2020 márciusában kibontakozó és még a mai napig is tartó, gazdasági és társadalmi kihívásokat előidéző Covid-19 világjárványhoz köthető.

Előadásom célja megvizsgálni milyen társadalmi-gazdasági változások zajlottak le a Magyarországi régiókban a 2010-2020-as évek adatainak összevetésével, továbbá a kapott eredményekre támaszkodva következtetni arra, hogy ezen változás mértéke összefügg-e az uniós források mértékének a változásával. A végső következtetéseket különböző statisztikai adatbázisokból nyert adatok összevetésével és szemléltetésével mutatom be. Céloom előadásom végén összefüggések, hasonlóságok, különbségek és az esetleges „rangsorolások” közötti változásokat összefoglalása és bemutatása.

Eredményeimet összefoglalva, az Európa 2020 Stratégia nyolc stratégia célkitűzésének vizsgálata után országos és regionális szinten is Budapest régió kiemelkedik a nyolc NUTS 2 szintű régió közül, viszont Pest, Közép- és Nyugat-Dunántúl fokozatosan felzárkózott Budapest régióhoz. Magyarország régiói esetén a vizsgált időszakban konvergencia figyelhető meg a foglalkoztatás, illetve a szegénység és társadalmi kirekesztődés területén, ugyanakkor divergencia figyelhető meg a kutatás-fejlesztés, a korai iskolaelhagyók és a felsőfokú végzettség területén.

Poszter

Sándor Viktória

Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Magyar Zoltán Szakkollégium

Az önkormányzati rendeletalkotás három szakasza: előkészítés, rendeletalkotás, utóélet

Az önkormányzati rendeletalkotás helyét és szerepét meghatározza a helyi önkormányzati rendszer helye a magyar közigazgatás rendszerében. Az önkormányzati rendeletalkotás szorosan össze van kötve a központi és a helyi hatalom közötti munkamegosztással, a központi hatalom jogalkotása determinálja a helyi (partikuláris) jogalkotást.

Az önkormányzati rendeletalkotás folyamatát három nagy szakaszra lehet bontani: a rendeletalkotást megelőző, előkészítő folyamatokra, a rendelet megalkotásának folyamatára, és a rendeletalkotás utáni teendőkre, vagyis a rendelet utóéletére.

Az önkormányzati rendeletalkotás három eljárási szakaszának vizsgálata során arra a kettő kérdésre kerestem a választ:

Hogyan függenek össze, milyen hatással vannak egymásra az önkormányzati rendeletalkotás szakaszai?

Lineáris vagy körforgásos összefüggéseket lehet-e felfedezni a három szakasz között?

Összességében megállapítható, hogy a rendelet végső formálnának megalkotásáig vezető folyamat sokkal összetettebb, mint amilyenek elsőre látszik.

A legösszetettebbnek az előkészítés szakaszát tartom, mivel a rendeletalkotásig sokkal több lépésnek kell megvalósulnia, mint a másik kettő szakaszban. Ugyanakkor, ez nem azt jelenti, hogy a másik kettő szakasz ne lenne hasonlóan összetett, bonyolult.

A jogalkotás három szakaszát részletesen körüljárva kijelenthetem, hogy a három rész közötti összefüggés megkérdőjelezhetetlen. Egymásra hatásuk maximális. A szakaszok közötti összefüggéseket lineárisan is lehet értelmezni, viszont körforgásosan is. Az előkészítés során vétett hiba, hatással van az összes többi lépésre. A megalkotás során vétett hiba, a végrehajthatóságot, a végrehajtáskor vétett hiba, a jól előkészített és megalkotott rendelkezés érvénytelenségét eredményezi.

Poszter

Schmél Boglárka Luca

ELTE, Eötvös József Collegium

Beszélhetünk-e kínai marketingről? *Avagy milyen marketingkommunikációt érdemes használni, ha Kínát szeretnénk megcélozni?*

Kína a világ egyik legősibb folytonos civilizációja, amely már az ókorban is önálló kulturális egységet alkotott. Kultúrája az egységes Kína megalakulása óta (Kr.e. 221) ugyan különböző dinasztiák vezetésével, de lényegében egységben, más kultúráktól függetlenül fejlődött egészen a 19.századig. Napjainkban azonban nemcsak a kultúrája miatt érdemel figyelmet az ország, hanem azért is, mivel az elmúlt pár évtizedben a gazdasága is jelentős fejlődésen ment keresztül – olyannyira, hogy fejlődő országgént az USA kihívójaként hivatkoznak rá.

Ezért, és a nagy számú lakossága miatt nagyon sok vállalat célja az, hogy a kínai piacon is sikereket és profitot érjen el. Ehhez azonban arra van szükségük, hogy ismerjék a kínai fogyasztói társadalmat és tisztában legyenek az őket vezérlő értékekkel, hogy azokon keresztül tudják megszólítani őket. A vizsgálatom kérdésfeltevése az volt, hogy meghatározható-e, illetve létezhet-e kínai marketingkommunikáció, ami ezt lehetővé teszi, és el lehet-e azt különíteni a számunkra egyértelmű, itthon, illetve a Nyugaton is használttól. Pályamunkámban a kínai értékeket vizsgáltam, valamint azok eredetét és a fogyasztói magatartásra gyakorolt hatásait. Többek között vizsgáltam a konformitást, a takarékoskást, az arc (miànzi (面子)) és a kapcsolatok jelenlétét a mindennapokban, és azt, hogy ezekre hogyan, illetve milyen marketingkommunikációval lehet hatni. A továbbiakban tervezem azt vizsgálni, hogy ezek az értékek hogyan tudnak modernizálódni, illetve a modernizáció és a globalizáció folyamatai hogyan hatnak rájuk.

*Poszter***Shemesh Sára***ELTE***Epitranszkriptóm módosulások detektálása nanopórusos szekvenálással**

A nukleinsavak bázisszortrendjét meghatározó újgenerációs szekvenálási eljárások közül kiemelkedik a nanopórusos szekvenálás számos előnyös tulajdonságának köszönhetően. Viszonylagos olcsósága, gyorsasága és kis helyigénye mellett nemcsak a DNS és mRNS molekulák szekvenálására alkalmas, hanem az mRNS módosulásait is gyorsan és hatékonyan elemzi. Célkitűzésem volt tanulmányozni, az Oxford Nanopore Technologies által szabadalmaztatott technikát, előtérbe helyezve, hogy a korábbi szekvenálási módszerekhez képest ez mely jellemzőkből kifolyólag ideálisabb a transzkripció után megjelenő, ún. epitranszkriptóm módosulások detektálására. Kutatásom alapját szisztematikus irodalmi áttekintés adta, számos szakirodalomból és összefoglaló cikkből, a szekvenálási technikák fejlődéséről, a nanopórusos szekvenálás sajátosságáról, az abból nyert adatok feldolgozásáról és az epitranszkriptóm módosulások funkcióiról, típusairól.

A nanopórusos szekvenálás alapja, hogy az elektromos áramot vezető folyadékban lévő, membránba ágyazott nanopórusokon folyamatosan áthaladó szekvenciák bázisai tipikus áramjel eltolódásokat generálnak, amit az érzékelő rendszer mér. Az adatokat később számítógépes programokkal tudjuk analizálni. A detektált jelek feldolgozása során a bázisok azonosítása után referencia genomhoz való illesztés történik, majd további finomításokkal zárul a folyamat.

Irodalmi elemzésemből továbbá fontos megállapítás, hogy a nanopórusos technológia hatékonyan szekvenál hosszú, több száz vagy ezer bázispárból álló olvasatokat (readeket) valós időben, ellentétben a korábbi generációs módszerekkel. Emellett képes a sejtekben található, natív DNS és RNS közvetlen elemzésére, mellyel elkerülhetőek a szekvenálást megelőző amplifikációs lépések és a velük járó torzítások. Ezek hiányával lehetőség nyílik a natív RNS elváltozásainak azonnali detektálására. Az epitranszkriptóm módosulások vizsgálata kiterjed a nanopórusos szekvenálási technikával legtöbbet vizsgált elváltozásokra (ilyenek az N⁶-metiladenozin-ra (m⁶A), 5-metilcitozin-re (m⁵C), 2'-O-metiláció-ra (Nm), Pszeudouridin-re (?), és az Inozin (I)) és az azokat létrehozó bio-kémiai útvonalakra is.

Poszter

Simon-Zsók Anett

ELTE, Bolyai Kollégium

Gömbhalmazok kormeghatározása űrtávcsöves adatokra illesztett izokrónokkal

A gömbhalmazok a csillagok gravitációsan kötött, göbbszimmetrikus, központ felé sűrűsödő csoportosulásai, melyek néhány tizezertől a milliós nagyságrendig tartalmazhatnak főleg idős, fémszegény, csillagokat. Munkám során a Gaia űrtávcső DR3 adatbázisának felhasználásával elkészítettem az NGC 5897 és M92 gömbhalmazok eddigi legpontosabb szín-fényesség diagramjait, annak érdekében, hogy különböző izokrón illesztési módszerekkel meghatározzam a halmazok életkorát. A két vizsgált gömbhalmaz után további 55 Tejútrendszerhez tartozó gömbhalmaz esetén is becslést adtam a halmazok korára és fémségére a letisztult szín-fényesség diagramjaikra való izokrón illesztések alapján. Ezáltal a távolságmodulus és csillagközi extinkció értékére is becslést adtam az egyes esetekben.

Mivel a Gaia űrtávcső nemcsak egy kitüntetett irányban észlel, hanem az egész Tejútrendszert térképezi fel, a galaxisunk különböző irányjaiban látható gömbhalmazok vizsgálhatóak. Egy adott gömbhalmaz esetén a halmaz középpontjától a hozzávetőleges látszó sugarán belül lekértem az összes csillag asztrometriai és fotometriai paramétereit az adatbázisából. Ezután sajátmozgás alapján halmaztagság vizsgálatot végeztem, majd a Gaia űrtávcső adatfeldolgozóással kapcsolatos publikációi alapján további instrumentális effektusok kiszűrését is elvégeztem, ezáltal kiválogatva a bizonyosan szisztematikus hibát okozó csillagokat az adatsoromból.

Az izokrón a csillagfejlődési vizsgálatok során használt elméleti modell, mely a szín-fényesség diagramon az azonos korú, de eltérő tömegű csillagokat összekötő görbét jelöli. A kiválasztott gömbhalmazok szín-fényesség diagramjára a MESA csillagfejlődési kód MIST (MESA Isochrones and Stellar Tracks) elméleti izokrónjait illesztettem. A mintám domináns életkora alapján becslést adtam a galaxisunk korára, mely hibahatáron belüli egyezést mutat egy friss, 2022-ben publikált cikkben meghatározott értékkel.

Poszter

Sipos Marcell

ELTE, Eötvös József Collegium

A nanomágnesesség és spinotronika jövője a technológiában

A szilárdtestfizika alterülete, a spinotronika - a részecskék és atomok mágnesezettségével foglalkozó terület - egy 40 éve létező tudományterület [1], amely mágneses spin atomi szintű kezelésével jelentős potenciállal rendelkezik a félvezetőipar átalakítására.

A modern elektronika egyik fennálló problémája, hogy a tranzisztorok méretét csökkentve lehetséges lenne nagyobb számítási kapacitás elérése, de a nanomágneses rendszerek kvantumos jelenségei az ilyen apró architektúrákat instabillá teszi. Azonban épp ezeknek a jelenségek felhasználásával újfajta logikai áramkörök [1] és memóriacellák alakíthatóak [2] ki, amelyek akár nagyobb teljesítményű mikrochipek gyártását tehetik lehetővé, aminek alkalmazásai a fogyasztóelektronikában, az iparban és a tudományos életben is megszámlálhatatlan módon jelentkezhetnek.

Napjainkban ezeknek a rendszereknek a nagy pontossággal és megbízhatósággal való létrehozása még kihívást jelent, amelyhez hozzájárul a mögöttes elméletek frissessége és téma aktív kutatottsága.

Plakátommal tehát ismeretterjesztő jelleggel szeretném bemutatni a technológia jelenét és jövőjét: a jövőben mágneses skymionok-kal létrehozható logikai áramkörökről és adattárolási megoldásokról alkotott mai elképzelésünket, valamint azokat a spindinamikai szimulációkat amelyekkel foglalkozom jelenleg, és amelyek az ezekhez köthető alap kutatás részét alkotják

*Poszter***Soós Kende Ádám***ELTE, Eötvös József Collegium***Költség-haszon elemzés a gazdaságpolitikában**

Az emberiség által okozott környezetszennyezés rendkívül nagy terhet jelent bolygónk számára. A termelésünk és közlekedésünk környezetre gyakorolt hatását már közgazdasági szempontból is sok évtizede kutatják és a környezeti gazdaságtan számos fontos és érdekes eredményekkel rendelkezik ezen a területen. Manapság számos kritika éri a gazdasági berendezkedésünket annak fenntarthatatlan jellege miatt és sokan értetlenül állnak azelőtt, hogy a kormányok és a cégek látszólag képtelenek megfelelő ütemben csökkenteni az üvegházhatású gáz kibocsátásokat.

A poszterem bemutatja a modern közgazdaságtan és a közpolitika elemzés azon eszközeit, amelyekkel jobban megérthetjük a környezetvédelmi politika működését. A cél rávilágítani arra, hogy a közgazdászok hogyan gondolkodnak a környezetszennyezés és a klímaváltozás csökkentése érdekében meghozott intézkedésekről. Ez azért is érdekes lehet hiszen gyakran hatalmas különbség van a nyilvánosság és a közgazdászok klímaváltozásról alkotott képében.

A közpolitika elemzés alapkövének számít a költség-haszon elemzés. A Kaldor-Hicks hatékonyság alapján csak olyan módon érdemes a gazdaságba beavatkozni, ha a döntés nyertesei összességében nagyobb hasznot realizálnak mint a vesztesek költsége. A költség-haszon elemzés során igyekszünk felmérni az adott döntésből származó összes hasznot és költséget és ezzel adni egy képet az intézkedés társadalom számára jutó nettó hasznosságáról.

A poszteremmel igyekszek bemutatni néhány fontos közgazdaságtani alapfogalmat, amelyek hasznosak a téma megértésében. Fontos ismerni az externáliák fogalmát. Az externáliák olyan piaci tökéletlenségekből származó rejtett költségek, amelyek az adott tranzakcióban nem résztvevő szereplőket terhelik. A környezetszennyezés az externáliák egyik leggyakoribb példája.

Ezenkívül bemutatok egy gyakorlati példát, az Európai Unió Emissions Trading System (EU ETS) nevű rendszerét. Ez a cap-and-trade jellegű rendszer szabályozza az EU éves üvegházhatású gáz kibocsátásának több, mint 50%-át. Szabadpiaci jellege miatt jól bemutatja a fellebb felsorolt elméleti eredmények gyakorlati hasznát.

Poszter

Süle Dóra

ELTE, Eötvös József Collegium

A borderline személyiségzavar vizuális konceptualizációja

A borderline személyiségzavar (BPD) egy olyan mentális betegség, amely nagy háttással van a személy érzelmi kontrolljára. A BPD-vel küzdő személy óriási mértékben fél az elhagyatottságtól, impulzív viselkedésgyegyeket mutat, illetve intenzív érzelemváltozásoktól szenved, amellet, hogy krónikus ürességérzete van.

A BPD esetében a kognitív metaforákat eddig csak terápiás eszközként használták, hogy egyfajta közös nyelvet teremtsenek a páciens és a terapeuta között, de egyetlen korábbi tanulmány sem foglalkozott a zavar önálló konceptualizációjával. Véleményem szerint érdemes megvizsgálni, hogy a külvilág hogyan konceptualizálja a rendellenességet, mert ez segíthet a jelenség mélyebb megértésében. Jelen tanulmányomban azt szeretném bemutatni, hogy a különböző, nem orvosi médiaoldalak hogyan ábrázolják vizuálisan ezt a betegséget. Adatbázisomban számos olyan képet gyűjtöttem össze, amelyek ennek az állapotnak különböző aspektusait ragadják meg. Hipotézisem szerint ezeknek a képeknek és a bennük megjelenő metaforáknak a fő céljuk az, hogy megmutassák, mennyire különböző lehet ez a betegség egyénenként, és bemutassák, hogy milyen nehéz megbirkózni a tüneteivel. A képeket négy csoportba osztottam: vannak az elhagyatottságot, az érzelmek változását, az üresség érzését és az impulzivitást/az extrém düh jeleit ábrázoló képek.

Véleményem szerint ez a tanulmány segíthet csökkenteni a betegség félreértelmezésének lehetőségét azáltal, hogy megmutatja, hogy számos tényezőt kell figyelembe venni az ebben szenvedők elemzésekor, illetve amikor tüneteik kerülnek szóba.

*Poszter***Szatmári Eszter Zita***ELTE***Jellegzetes mintázatok az öregedéssel kapcsolatos fehérjék aminosav szekvenciáiban**

Az öregedést erőteljesen befolyásolják genetikai összetevők. A GenAge adatbázisban található azoknak a géneknek a listája, amelyek szabályozhatják az öregedési folyamatot. Elképzelhető, hogy az öregedéssel kapcsolatos fehérjék aminosavszekvenciáiban jellegzetes mintázatok találhatók, amelyek megkülönböztetik azokat más fehérjéktől. Ez az információ hozzájárulhat az öregedés folyamatának mélyebb megértéséhez. A hipotézis a tesztelése érdekében letöltöttük a UniProt adatbázisból a humán aminosavszekvenciákat, majd kiszámoltuk az egyes aminosavak relatív gyakoriságát az öregedéssel kapcsolatos és az öregedéssel nem kapcsolatos fehérjékben. A fő megfigyelés az, hogy az aszparaginsav (D) átlagos relatív gyakorisága szignifikánsan magasabb, míg a triptofán (W) és leucin (L) átlagos relatív gyakoriságai szignifikánsan alacsonyabbak az öregedéssel kapcsolatos fehérjéknél az ember és négy vizsgált modellszervezet esetében is. Emellett az aszparaginsav átlagos relatív gyakorisága magasabb, míg a triptofáné alacsonyabb a pro-longevity fehérjéknél az anti-longevity fehérjékhez képest a modellorganizmusokban. Végül azt tapasztaltuk, hogy az öregedéssel kapcsolatos fehérjék általában hosszabbak, mint a nem öregedéssel kapcsolatos fehérjék. A klasszikus statisztikai elemzés eredményei motiváltak arra, hogy további vizsgálatokat végezzünk gépi tanulási algoritmusokkal. Így kiszámoltuk aminosav párok, tripletek és ötösök relatív gyakoriságát is és ezeket feature-ként használva XGBoost modellt tanítottunk. Eredményeink szerint ez az elemzés további bioinformatikai és kísérleti kutatásokat inspirál, amelyek feltárhatják a mögöttes mechanizmusokat.

*Poszter***Tóth Laura Luca***ELTE***Protektív tényezők vizsgálata a sportolói kiégéssel és sérülésekkel szemben**

Az elmúlt évek eredményei alapján a kiégés jelen van a sport világában, és egyre nagyobb mértéket ölt a sportolók körében (Cresswell & Eklund, 2004; Kovács et al., 2020; Raedeke, 1997; Szatmári, 2009). A versenysportban tapasztalható magas elvárások, a folyamatos készülés és teljesítménynyomás melegágya a kiégésnek. Smith (1986) definíciója szerint a sportolói kiégés egy élvezetes tevékenységből való pszichológiai, érzelmi és fizikai visszalépést jelent, amit krónikus stressz válthat ki, illetve elégedetlenség érzéséhez vezethet. A sportolók egyik leggyakoribb stresszforrása a sérülés, amelynek kiégéssel való kapcsolatát még kevés kutatás vizsgálta, annak ellenére, hogy feltételezhető köztük összefüggés (Grylls & Spittle, 2008; Hughes, 2014; Tabei, Fletcher, & Goodger, 2012). A kiégés vagy egy komolyabb sérülés akár a sportolói karrier végét is jelentheti, ezért érdemes kutatás fókuszába állítani a védőfaktorokat.

Jelenleg zajló kutatásom célja a sportolói kiégés és a sérülések összefüggésének, valamint e két jelenséggel szembeni protektív pszichológiai tényezők (pszichológiai immunkompetencia, belső motiváció, flow élmény) vizsgálata felnőtt magyar sportolói mintán. A vizsgált változókat standardizált pszichológiai mérőeszközök, a Sportolói Kiégés Kérdőív (Kovács et al, 2020), Sportmotivációs Skála (Paic, Kajos, Meszler, & Prisztóka, 2018), Flow Kérdőív (Oláh, 2005a, 2005b), Rövidített Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív (Oláh, Vargha, Csengödi, Bagdi, & Diósi, 2020; Vargha, Zabó, Török, & Oláh, 2020; Varga, Oláh, & Vargha, 2022), illetve egy saját szerkesztésű kérdőív segítségével mérem.

Eredményeimmel igyekszem felhívni a sportszakemberek figyelmét arra, hogy megéri „edzésben tartani” a sportolók mentális készségeit is, ugyanis a sportág elhagyása mindig a befektetett energia és munka elúszásával jár. Továbbá fontos kiemelni, hogy e két jelenség nemcsak a sportkarriert, hanem a sportoló mindennapjait is megnehezítheti, ezért lényeges a megelőzésük.

Poszter

Vég Dorina Mirtill

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

Borderline személyiségzavaros egyének önjellemezésében megfigyelhető nyelvi és narratív markerek

Pilot kutatásomban a borderline személyiségzavarral (BPD) rendelkező egyének önjellemezésében megjelenő narratív és nyelvi markereket vizsgáltam meg. Alapvető jellemzője a hangulat, az interperszonális kapcsolatok és az énkép tartós instabilitása, amely elég súlyos ahhoz, hogy rendkívüli distresszt okozzon, vagy zavarja a mindennapi élet normális működését. Jellemző a magas fokú komorbiditás (pl. depresszió, függőség, egyéb szorongásos és hangulati zavarok), láthatjuk, hogy a populáció meglehetősen heterogén, ezért diagnosztikája gyakran nehézségekbe ütközik. Azonban a jellemző tünetei (fragmentált énkép, identitásdiffúzió, instabil érzelmi állapot, hangulatingadozás, impulzivitás, ürességérzet) megjelenhetnek az érintettek nyelvhasználatában, legyen az írásbeli vagy szóbeli formátum.

A Structured Interview of Personality Organization interjú kérdéseit vettem alapul, majd ennek a transzkriptált szövege került elemzésre a NarrCat programmal, illetve a NYTK szentimentelemző programmal. Bár szignifikáns eredményt nem kaptunk, tendenciákat vélhetünk felfedezni a BPD-s csoport és a kontrollcsoport eredményeinek eltéréseiben. A BPD-s csoportra jellemzőbb volt a tagadás, mint a kontrollcsoportra, a kontrollcsoportra pedig jellemzőbb, hogy nagyobb mennyiségben vette fel a pszichológiai perpektívát a BPD-sekhez képest. A BPD-s csoport leírása mondat szinten negatívabb volt a kontrollhoz képest.

Összességében tehát, tendenciózus eredményeim összhangban vannak a szakirodalommal, miszerint a különböző nyelvi és narratív markereken keresztül megfigyelhetőek a borderline személyiség szerveződésre jellemző primitív elhárítási mechanizmusok érvényesülése.

Poszter

Weisz Péter

ELTE, Eötvös József Collegium

A magyarországi földrengésvizsgálat működése és eredményei

Poszterem segítségével azt szeretném bemutatni, miként végzik a szakemberek a Föld mélyében kipattanó földrengések vizsgálatát, majd hogyan használják fel a mérési eredményeket ahhoz, hogy a földrengés-veszélyeztetettséget bemutassák mind a lakosságnak, mind pedig a vállalkozásoknak.

A földrengés nem más, mint a talaj hirtelen, erőteljes megrázkódása a Föld belsejében zajló tektonikus mozgások hatására. A földrengések előrejelzésére nem létezik tökéletes módszer, viszont hogyha kipattannak, az akár súlyos következményekkel járhat. Ezért nagyon fontos, hogy felmérjük, mely területeken valószínűbb, hogy megmozdul a talaj a lábunk alatt. Ehhez igazodva a fokozott kockázatú gyárakat, épületeket kockázatmentesebb területeken építhetik fel, csökkentve az esetleges rengésekből eredő károkat.

Magyarországról szerencsére elmondhatjuk, hogy viszonylag ritkák a nagy erejű földrengések. Ettől függetlenül hazánk területén is rendkívül fontos a természetes eredetű földmozgások megfigyelése, erősségük és lefutásuk meghatározása, hiszen ezek közvetve arra is alkalmasak, hogy a felszín alatti földtani szerkezeteket feltérképezhessük, valamint kockázatbecsléseket végezhessünk a potenciális károkra vonatkozóan.

Hazánkban a Kövesligethy Radó Szeizmológiai Observatóriumban végzik ezeket a feladatokat. Az általam bemutatott poszteren kiemelten foglalkozom az egyik legismertebb alkalmazással, melyben a paksi atomerőmű új blokkjának elhelyezésében segítettek az intézet munkatársai, hiszen itt különösen fontos volt, hogy az esetleges aktív vetőket lehetőség szerint elkerüljék, és így az áramtermelés zavartalanul folyhasson. Emellett arra is részletesen kitérek, hogy a szeizmológusok által végzett munka miképpen járul hozzá a hétköznapi élethez, és a tevékenységüket hogyan segítheti bárki azáltal, hogy kitölti az általuk szerkesztett földrengés-kiértékelő kérdőívet.

